

**6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ -
PAZARCIK VE ELBİSTAN DEPREMLERİ
ÖN GÖZLEM RAPORU**

6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ - PAZARCIK VE ELBİSTAN DEPREMLERİ ÖN GÖZLEM RAPORU

COCUK HAKLARI
merkezi

Bu yayın, Etkiniz AB programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Eşit Haklar için İzleme Derneği, FİSA Çocuk Hakları Merkezi, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği, Yurttaşlık Derneği ve İnsan Hakları Ortak Platformu sorumludur ve hiç bir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

BÖLÜMLER

04	GİRİŞ
05	ARKA PLAN
07	GÖZLEM VE BULGULAR
07	ADİYAMAN
26	GAZİANTEP
34	HATAY
63	KAHRAMANMARAŞ
69	ELBİSTAN
74	MALATYA
82	ADANA
84	ŞANLIURFA
90	SONUÇ VE ÖNERİLER

GİRİŞ

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, FİSA ocuk Hakları Merkezi, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği, Yurttaşlık Derneği temsilcileri Kapasite Geliştirme Derneği ve bağımsız uzmanların katılımıyla oluşturulan sivil toplum heyeti tarafından; 6 şubat 2023 günü Kahrmanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremin etkilediği, Adana, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kahrmanmaraş, Malatya, Osmaniye, şanlıurfa illeri ile, Elbistan, İskenderun, Kırıkhan, Samandağ ilçelerine 11-14 şubat 2023 tarihleri arasında bir gözlem ziyareti gerçekleştirilmiştir. Ziyaretler, depremde bölgenin dört ayrı yöresine ve eş zamanlı olarak yapılmıştır.

Doğal afetlerden etkilenenlerin haklarını ihmal etmek, yurttaşların yasal bir boşlukta değil, haklarını koruması gereken yasalara, kurallara ve kurumlara sahip bir ülkede yaşadıkları gerçeğini göz ardı etmek anlamına gelir. Uluslararası insan hakları ilkeleri, afet öncesi zarar azaltma ve hazırlık önlemleri, acil yardım ve rehabilitasyon ve yeniden inşa çabaları da dahil olmak üzere afet risk yönetimine rehberlik etmelidir. Risk altındaki kişilerin şiddet ve istismara karşı yeterli korumaya sahip olması gerekir. Yerlerinden edilenlere gerekli koruma ve yardım sağlanmalı veya güvenlik içinde ve onurlu bir şekilde eski topraklarına ve mlklarına geri dnebilmeli ya da ülkenin başka bir yerine yerleşmelerine yardımcı olunmalıdır.

İnsan hakları doğal afetlerle ilgili tüm insani yardım çalışmalarının odağında yer almalıdır. Bu tür faaliyetlere rehberlik edecek başka bir yasal ereve yoktur. İnsan hakları yaklaşımını odağına almayan afet yönetiminin farklı gruplar bakımından ayrımcılık oluşturması kaçınılmazdır. İnsani yardımın insan onurunu koruyarak doğal afetten etkilenen herkesin temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir sistematiği olmalıdır. Depremden etkilenen kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve sürecin planlanmasında bütüncül bir yaklaşımla hareket edilmelidir. İnsan hakları odaklı yaklaşım iyileşme ve yeniden yapılanma için önemli unsurların göz ardı edilmesi riskini ortadan kaldırır.

İnsan haklarını koruyan, geliştiren sözleşmeleri gereğince taraf devletlerin uluslararası insan hakları standartlarını uygulama yükümlülüğü, doğal afetlerde de geçerlidir. Uluslararası insan hakları standartlarına bağlılık, afetten etkilenenler veya yararlanıcıların temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamanın temelini oluşturur. İnsan hakları örgütleri, insan hakları temelli sivil toplum örgütleri ve evre başta olmak üzere diğer ilgili hak alanlarının savunucuları afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında yürütülecek bütün operasyonların planlanması ve yürütülmesi süreçlerinin göz ardı edilemez paydaşlarıdır. Afet sonrası yardım ve yeniden yapılandırma çalışmalarının insan haklarını ve diğer hak alanlarını koruyan ve geliştiren bir çerçevede yürütülmesini sağlamanın güvencelerini oluştururlar.

Gözlem ziyaretinin amacı; afetlere müdahale, insani yardımlar ve afetin sonuçlarının giderilmesi ile ilgili tüm süreçlere afetten etkilenenlerin ve sivil toplum örgütlerinin etkin katılımının sağlanmasını ve kamu makamlarının tüm süreçlerde şeffaflığı hayata geçirmesini beklemektedir.

6 şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Pazarcık ve Elbistan depremlerinin ardından ortaya çıkan ve on binlerce kişinin ölümüne ve yaralanmasına yol açan afetin yönetiminin insan hakları perspektifinden değerlendirilmesi amacını taşıyan bu rapor gözlem misyonunun mümkün olduğunca birkaç farklı kaynaktan teyit edilmiş bulgularına dayanmaktadır.

I. ARKA PLAN

Gözlem ziyareti öncesi, Türkiye'nin afet ve acil durum yönetimi ile ilgili mevzuat ve çalışmalar gözden geçirilmiştir.

1999 yılında yaşanan Marmara depreminin ardından başta deprem olmak üzere afet ve acil durumların etkin bir şekilde yönetilmesi amacıyla 2009 yılında[1] Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurularak yetki ve sorumluluklar merkezleştirilmiştir.[2]

2011 yılında depremlerin neden olabilecekleri fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini azaltmak ve depreme dirençli, güvenli, hazırlıklı ve sürdürülebilir yeni yaşam çevreleri oluşturmayı amaçlayan 2012-2023 yıllarını kapsayan Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir[3].

AFAD koordinasyonunda 2014 yılında amacı afetlere etkin müdahale sağlamak olan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)[4] hazırlanmıştır. Türkiye ayrıca Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesinin tarafıdır.

Afet ve acil durumlara müdahalede ihtiyaç duyulacak kapasiteyi ulusal ve yerel düzeyde planlamak, bu kapasitenin olay bölgesine hızlı ve etkin bir şekilde ulaştırılmasını ve kullanılmasını sağlamak, müdahale hizmetlerini ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu ana ve destek çözüm ortaklarının ve yerel düzeyde sorumlu birimlerin, görev ve sorumlulukları ile planlama esaslarını belirleme amacını taşıyan Afet Ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği 24 Şubat 2022 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Anılan yönetmelik kapsamında Yerel Afet Risk Azaltma Planı (YRAP) oluşturulmuş ve bu planlar ilin afet niteliğini ve afetlerin olası etkilerini ortaya koyan ve bu etkileri en aza indirmek için afet olmadan yapılması gereken eylemleri ve sorumlulukları tanımlayan bu planlar, önce 7 il (Kahramanmaraş, Adana, Afyonkarahisar, Rize, Samsun, Sivas ve Tekirdağ) ile pilot çalışma olarak başlatılmış daha sonra 81 il için hazırlanmıştır.[5]

[1] 5902 sayılı Kanun

[2] Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

[3] Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü (resmigazete.gov.tr)

[4] Ulusal Afet Müdahale Planı

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

[5] 81 ilin İl Afet Risk Azaltma Planları için bkz. İl Planları (afad.gov.tr)

İl Afet Risk Azaltma Planları

6 Şubat tarihli depremlerin etkilediği illerin IRAP çalışmaları kapsamında yapılan risk analizleri incelendiğinde ortaya çıkan temel sorunların başında yapı stoğu ve bu stoğun nitelikleri konusunda yeterli bilginin hiçbir il bakımından mevcut olmaması gelmektedir. Diğer ortaklaşan sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- Alüvyon zemin olan zayıf zeminlerde ve sıvılaşma riski olan yerlerde yapılaşmanın yoğun olması,
- Kentsel dönüşümün bina bazında olması ve zemin özellikleri dikkate alınmadan yapılması,
- Deprem Yönetmeliğinin pratikte uygulama problemlerinin olması,
- Kaçak, denetimsiz yapılarla mücadelenin eksikliği,
- Sanayi tesislerinin fay hatları üstünde ya da yakınında kurulmuş olması,
- İmar barışı/affı sonucu oturum izni alan binaların tam olarak depreme dayanım koşullarının sağlayıp sağlamadığının bilinmemesi,
- Yapıların deprem dayanıklılık testlerinin ücrete tabi olması ve yaptırılmasının vatandaşın isteğine bırakılması,
- Bazı yüksek katlı binaların 1999 yılı öncesinde yapılmış olması,
- İkincil afetlere sebebiyet verecek tesislerin varlığı,
- İl merkezlerinde yapılan yerleşime uygunluk çalışmalarının ilçelerde yapılmamış olması,
- Teknik eleman yetersizliği.

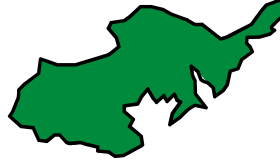
Yukarıda sıralanan riskleri ortadan kaldıracak eylem programlarının sorumluluk dağılımlarının, genel zaman çerçeveleri içerisinde yer aldığı görülmektedir... Zamana dayalı somut eylemler ve parasal kaynakları tanımlanmamış durumdadır.

Planların durum tanımlamalarında hassas gruplara yönelik güncel veriler ve nasıl etkileneceklerine dair analizler almamakta, bazı il planlarında yer alan veriler ise güncel durumu yansıtmamaktadır.

Afet müdahale planları bakımından yaptığımız incelemede 81 ilin sadece ikisinde Afet Müdahale Planı olduğu görülmüştür.

II. GÖZLEM VE BULGULAR

ADİYAMAN (12-13 ŞUBAT)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Adiyaman'ın nüfusu 632.148'dir. Adiyaman'da merkez dahil dokuz ilçe bulunmaktadır. Adiyaman'da bulunan ilçeler; Adiyaman Merkez, Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Kahta, Samsat, Sincik ve Tut ilçeleridir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu, Adiyaman'da yıkılan bina sayısının 1485 olduğunu belirtmiştir[1]. Adiyaman'da gazetecilerin, hastane ve mezarlık görevlilerinden edindiği resmi olmayan bilgilere göre; yaşamını yitirenlerin sayısı 11 bin civarındadır.

GENEL GÖZLEMLER

Adiyaman gözlem ziyareti 12.02.2023 Cumartesi günü tüm gün ve 13.02.2023 Pazar günü öğlen 14.30'a kadar gerçekleştirilmiştir. Valilik tarafından şehrin merkezinde bir kriz koordinasyon merkezi oluşturulmuştur. Kriz koordinasyon merkezine davet edilen ve katılan sivil toplum örgütleri arasında çeşitlilik gözlemlenmemiştir. Koordinasyona dahil olan örgütlenmeler çoğunlukla din temelli örgütlenmelerdir. Bu örgütlenmeler arasında, kentte yaşayan Alevi nüfusun yüksek oranına rağmen, Cemevleri ve Alevi dernekleri yer almamaktadır.

Deprem 6. ve 7. gününde yapılan gözlem ziyareti sürecinde kentte elektrik ve su bulunmadığı, internet ve telefon erişiminin ise kısıtlı olduğu görülmüştür.

Kentteki binaların yaklaşık %40 ila 45'inin tamamen yıkılmış; yaklaşık %40'ının ise kullanılmayacak kadar hasar görmüş olduğu anlaşılmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında, depremden il merkezi dışında en fazla etkilenen ilçelerin Gölbaşı ve Besni ilçelerinin olduğu; merkeze bağlı bazı köylerde de ciddi yıkımların yaşandığı bilgileri edinilmiştir. Merkezde depremden en çok etkilenen mahallelerin Karapınar Mahallesi, Bozbey yolu, Mara Mahallesi, Gavur Mahallesi ve Sıratut Mahallesi olduğu belirtilmiştir.

[6] <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/bakan-karaismailoglu-adiyamanda-yikilan-bina-sayisi-1485tir/2820757>

Şehir merkezinde hem arama kurtarma çalışmalarının hem de enkaz kaldırma çalışmalarının aynı anda devam ettiği gözlemlenmiştir. Ancak her ikisinin de yürütülmediği, kendi haline bırakılmış enkaz alanlarının da sayısının oldukça fazla olduğu belirlenmiştir. Şehir merkezinde dağınık halde kurulmuş ve üzerinde çoğunlukla AFAD logolu çadırların olduğu gözlemlenmiştir. Şehirde çok fazla çöp bulunduğu göze çarparken, çöplerin temizlenmesine ilişkin sistemli bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Şehir merkezinde faaliyet gösteren herhangi bir dükkân, vb. bulunmamaktadır. Merkezde çok sayıda kaldırımda, ihtiyacı olanlara verilmek üzere toplanan kıyafetlerin yerlere saçılmış halde olduğu görülmüştür.

Tabldot yemek kapları, çorba kapları, ekmek artıkları da çevrede sıklıkla görülen çöpler arasında yer almıştır. Gözlem ziyaretinin tamamında görülen tek seyyar tuvaletin Valiliğin önünde, 11 Şubat tarihinde kurulduğu öğrenilmiştir.

Adıyaman'daki çalışmalara ilişkin yapılan tüm görüşmelerde ortak görüş hem arama kurtarma ekiplerinin hem de temel ihtiyaçlara ilişkin yardımların şehre çok geç ulaştığı yönündedir. Adıyaman'da yakıt verilen OPET'te, her pompada en az 4-5 aracın sıra beklediği, şehrin girişinde OPET yakıt tankerlerinin bekletildiği ve yerel bir benzin istasyonunda ise yakıt verme işleminin henüz başlamadığı gözlemlenmiştir.

Deprem'in ikinci gününden itibaren Adıyaman'da bulunan bir gazeteci; insanların arama kurtarma çalışması için kepçe aradığını, halkın gıdaya erişemediğini ve yetkili kimseyi bulamadığını, o günden bu yana Adıyaman'da koordinasyonun sağlanmadığını söylemiştir. Sahada bulunan askerlerin arama kurtarma çalışmasından ziyade güvenlik açısından sahaya çıktığını gözlemlediğini de eklemiştir.

İnsan hakları alanında çalışan yerel bir sivil toplum gönüllüsü ise; sivil organizasyonların sürekli yemek dağıttığını ama bu noktada da bir koordinasyonsuzluk yaşandığını ve AFAD'ın sahaya üçüncü gün geldiğini aktarmıştır. Ayrıca halkın hukuki süreçlerle ilgili bilgisiz olduğunu ve bilgi ihtiyacı içinde bulunduğunu da ifade etmiştir.

Anaakım medyada çalışan bir başka gazeteci ise; AFAD gönüllülerinin herhangi bir eğitimden geçmeden alana geldiklerini, iklim koşullarına göre giyinmediklerini ve süreçte kendilerinin yardıma muhtaç hale geldiklerini aktarmıştır.

ADİYAMAN / MERKEZ (12-13 ŞUBAT)

ARAMA KURTARMA ÇALIŞMALARI

Yapılan görüşmeler sırasında Adiyaman Merkez'e bağlı bazı köylerdeki yıkım, hasar ve can kaybına ilişkin henüz bilgi edinilmediği, örneğin Gerger ilçesine bağlı Tillo Köyü'ne hava koşulları nedeniyle henüz ulaşılmadığı belirtilmiştir.

Depremden sonraki iki gün boyunca; enkazlarda arama kurtarma çalışmasının başlamadığı, yağmurlu ve çok soğuk olan hava koşullarının zorlayıcı olduğu ve enkazlarda donarak hayatını kaybedenlerin bulunduğu söylenmiştir.

Askerlerin geceleri yıkılan, hasar gören binalarda el feneri ile arama yaptığı, orada bulunduğu saat 19.00 civarında, enkaz kaldırma çalışmalarının karanlıkta devam ettiği gözlemlenmiştir.

Gözlem ziyareti sırasında Valilik binası karşısında yapılan enkaz kaldırma çalışmaları devam ederken bir kişinin "bulunduğu" ve ambulans çağrılmadan cenaze aracı yetkililerine teslim edildiğine tanık olunmuştur. Ancak bu kişinin enkaz altında mı yoksa kepçenin darbesi ile mi vefat ettiği konusunda net bir bilgiye erişilememiştir.

İnsan hakları alanında çalışan bir görüşmeci; depremin ilk günü Adiyaman Valiliğine gittiğini ve bina önünde iki kepçenin "kontakt kapalı" beklediğini, arama kurtarma için "kepçe yok" denildiğini ve üçüncü gün Valilik binasına gittiğinde kepçelerin aynı şekilde durduğunu fark ettiğini belirtmiştir. Aynı görüşmeci; Adiyaman'da arama kurtarma çalışmalarının hala başlatılmadığı enkazların olduğunu; Şanlıurfa'dan Adiyaman'a kepçe ve vinçlerin geldiğini eklemiştir.

Bu tür enkaz alanları gözlemci heyet tarafından da tespit edilmiştir. Yanı sıra Adiyaman Merkezde bazı alanlarda enkaz kaldırma çalışmalarının başladığı, az sayıda alanda ise halen arama kurtarma çalışmalarının devam ettiği gözlenmiştir.

Arama kurtarma çalışmalarına Meksika Savunma Bakanlığı ile Pakistan Al Khidmat Vakfı'nın arama kurtarma ekiplerinin destek verdiği görülmüştür.

7 Şubat günü Adana'ya askeri uçakla iniş yaptıklarını söyleyen 150 kişilik **Meksika Savunma Bakanlığına bağlı ekipten görüşmeciler**; Adıyaman'a geldiklerinde herhangi bir AFAD görevlisi ya da başka kurum görmediklerini belirtmişlerdir. Sahada çalışmak için kendi cihazlarını getirdiklerini, ihtiyaçlarıyla ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını ve kendilerine tahsis edilen bir ilköğretim okulunun bahçesindeki çadırlarda kaldıklarını anlatan görüşmeciler ayrıca; binaların temellerinin çok kırılgan, kullanılan inşaat materyalinin çok zayıf olduğunu (çevirmen nehir kumu kullanıldığını eklemiştir), katlar arası genişliğin çok fazla, döşeme kalınlığının ise 10 santimi geçmediğini gördüklerini belirtmişlerdir.

ZAMAN KAYBI

GÖRÜŞMELERİN YAPILDIĞI SIRADA; ARAMA KURTARMA EKİBİNİN KULLANACAĞI MAKİNAYA/JENERATÖRE BENZİNİN BEKLENDİĞİNE, ANCAK AFAD GÖREVLİSİNİN GETİRDİĞİ BENZİNİN DİZEL OLUP OLMADIĞININ KARMAŞASININ YAŞANDIĞINA, MEKSİKALİ EKİBİN KOKLAYARAK YANLIŞ BENZİN GETİRİLDİĞİNİ TESPİT ETTİKLERİNE, AFAD EKİBİNE BUNU KULLANIRLARSA MAKİNANIN BOZULACAĞINI SÖYLEDİKLERİNE TANIK OLUNMUŞTUR. O SIRADA ENKAZIN YAKININDA BEKLEYEN BİR DEPREMZEDE KENDİ ARACINDA DİZEL OLDUĞUNU SÖYLEMİŞ VE YAKITI BU KEZ ONUN GETİRMESİ BEKLENMİŞTİR. DAHA SONRA ALANDAN AYRILIRKEN DEPREMZEDENİN İKİ ELİNDE İKİ BİDON YAKITLA ENKAZ ALANINA GELDİĞİ VE GÖZLEMCİ HEYETE EKİBİN HALA ORADA OLUP OLMADIĞINI SORDUĞU, ACELEYLE ENKAZ ALANINA KOŞTUĞU GÖRÜLMÜŞTÜR.

Meksika'dan gelen arama kurtarma ekibinden bir başka görüşmeci ise; 12 Şubat günü Valilikte yapılan bir görüşmede yetkilinin 13 Şubat itibarıyla arama kurtarma çalışmalarının bitirilerek tamamen enkaz kaldırma işlemine geçilmesi talimatı verdiğini, ancak yapılan itirazlar sonucunda iki gün daha canlı arama çalışmalarına devam edilmesi kararının çıktığını aktarmıştır. Görüşmeci arama kurtarma çalışmalarının devamına ilişkin şartın; köpeklerle ve tarama cihazlarıyla bir enkaza 5 kez girilmesi, herhangi bir yaşam belirtisi alınmayan binalarda enkaz kaldırmanın başlatılması olduğunu da ayrıca paylaşmıştır.

Görüşülen Pakistan Arama Kurtarma ekibi ise; ülkeye girişleri, şehre gelişleri süresince hiçbir zorluk yaşamadıklarını, çalışma koşullarının çok iyi ve organize olduğunu, tüm uluslararası ekiplerin Valilik binasında uygun şartlarda konakladığını belirtmiştir. 47 kişi olarak gelen ekibin, en az 10 gün daha enkaz kaldırma çalışmaları için kalacağını, ayrıca bir sahra hastanesi/rehabilitasyon merkezi kurmayı planladıklarını paylaşmıştır. Bunun daha önce yaşanmamış büyüklükte bir deprem olduğunu söyleyen ekip 12 cenaze çıkarttıklarını, kamera sistemleri ile arama yaptıklarını açıklamıştır.

! SİYASİLERİN ZİYARETİNDE ARAMA KURTARMA ÇALIŞMALARININ DURMASI

Arama-kurtarma çalışmasındaki ekiplere yardımcı olan AFAD'a kayıtlı bir destek personeli; çalışmaların devam ettiği sırada Adıyaman'a siyasi birisinin geldiğini ve çalışmaya katılan hemen hemen herkesin bu kişinin yanına gittiğini ve enkaz altında çok yaklaştıkları depremedeyi bu gecikmeden dolayı kurtaramadıklarını ve vefatına neden olduklarını ifade etmiştir.

Bu kişi ayrıca; arama kurtarma çalışmalarında AFAD ve itfaiyenin kullandığı makinelerin çıkarttıkları toz yüzünden enkaz altında kalan kişilerin boğularak yaşamını kaybettiğini de iddia etmiştir.

Aynı kişi ayrıca AFAD'ın izni olmadan göçük altından kimseyi çıkartamadıklarını, bunun izne tabi olduğunu, arama kurtarma çalışmaları sırasında göçük altında kalan kişiye tam erişecekleri sırada AFAD tarafından çalışmanın durması yönünde emir verildiğini söylemiştir. Görüşmeci bu konuda Adıyaman'ı ziyaret eden Bakan Yardımcısına şikâyetinde bulunduğunu; eğitimsiz AFAD ve itfaiye ekiplerinin yaptığı arama kurtarma çalışmalarının cinayet niteliği taşıdığını; arama kurtarma çalışmaları sırasında bir kadının kafasının yarıldığını şahit olduğunu eklemiştir. Görüşmecinin bir başka iddiası ise Devlet Bahçeli'nin Osmaniye'li olması nedeniyle arama kurtarma ekiplerinin çoğunun oraya yönlendirildiği olmuştur.

! SOSYAL MEDYA KISITLAMASININ ARAMA KURTARMA ÇALIŞMALARINI ETKİLEMESİ

Arama kurtarma ekiplerine yardımcı olan destek personeli; arama kurtarma ihtiyacına ilişkin sosyal medyada nokta atışı bilgilerin olduğunu, kendilerinin de sosyal medyadan görüp hemen enkaza gittiklerini ancak sosyal medyada erişimin kısıtlanmasının alanı etkilediğini vurgulamıştır.

Bu kişi ayrıca; AFAD'a ait kriz masasındaki koordinasyonsuzluk gözlemini, yurt dışından gelen ekiplerde enkaz altında canlı tarayabilen güçlü bir cihaz olmasına karşın bu cihazı sahada kullanamadıklarıyla ve ekiplerin üç gündür çalışmalarda kullanmak üzere bir tepe lambası bekledikleriyle somutlaştırmıştır.

Bu kişinin bir başka tanıklığı da arama kurtarma ekiplerinin Adıyaman'a trafik nedeniyle ulaşamadıkları için Pazarcık yakınlarında burda arama kurtarma çalışması yapmak istediklerini AFAD'a belirtmeleri ancak AFAD'ın buna izin vermediği yönünde olmuştur.

Görüşmeci; arama kurtarma çalışması sırasında çıkarılan cenazelere ilişkin ise ambulans gelmediğini, cenazeleri yakınlarının alıp gittiğini, cenazelerden DNA alınmadığını ve binadan çıkarılan kişilere dair bir veri tutulmadığını gözlemlendiğini eklemiştir.

BARINMA

Gözlem ziyaretinin yapıldığı tarihlerde Adıyaman'da henüz AFAD tarafından kurulmuş ve kullanıma açık bir çadır kent alanı bulunmadığı ancak başka kurumlar, kuruluşlar tarafından kurulmuş çadırlardan oluşan barınma alanlarının oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Şehir merkezinde görülen çadırların yarısından fazlasının AFAD logolu olduğu görülmüştür. Belli kurum/kuruluşlarca organize edilmiş çadır alanları dışındaki çadırlar; sokaklarda, evlerin aralarında ve bahçelerde dağınık şekilde kurulmuştur.

- Şehrin girişinde bulunan Sümerevler Atletizm Kompleksi içinde yüzlerce çadırlık bir alan kurulduğu tespit edilmiştir. AFAD logolu çadırların kullanıldığı bu alanın bireysel bir girişimle (Batmanlı bir iş insanı) kurulduğuna dair bilgi, yapılan görüşmelerde aktarılırken, kentte yalnızca bu alanın çevresindeki ana yolun kenarında birkaç adet Balıkesir Belediyesine ait duşakabin kurulduğu görülmüştür.
- Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Türkiye Mimarlar Mühendisler Odası Birliği (TMMOB)'nin Adıyaman 3. Çevre yolunda bir çadırkent kurduğu bilgisi paylaşılmıştır.
- Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Demokratik Alevi Dernekleri'nin Cumhuriyet Mahallesine kurdukları alanda 50 çadır bulunmaktadır; 50 çadırın da bir iki gün içerisinde kurulacağı bilgisi dernek temsilcileri tarafından verilmiştir.
- Türkiye Petrolleri Adıyaman Müdürlüğü'nün karşısında bulunan bir alanda, çadır alanı kurulması için zemin düzeltme çalışmalarının başladığı gözlemlenmiştir.
- Adıyaman'a Kızılay çadırınının 12 Şubat tarihinde kurulduğu da görüşülen bir medya çalışanı tarafından aktarılmıştır.

Kurulan çadır alanlarında zeminde; ısıya, suya vb. dayanıklı bir zemin malzemesinin olmadığı gözlemlenmiştir. Çadırlarda ortalama 10-12 kişinin (bazılarında daha fazla) kaldığı bilgisi de görüşmeciler tarafından aktarılmıştır.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

AFAD kriz/koordinasyon çadırının Valilik bahçesi içinde yer aldığı görülmüştür. Bu koordinasyon çadırının etrafının kolluk ile çevrildiği ve burada temel ihtiyaç malzemelerinin dağıtımına ilişkin herhangi bir bilgi paylaşımının vb. yapılmadığı gözlemlenmiştir. Gözlem ziyareti boyunca yapılan görüşmelerde AFAD tarafından kurulan kriz masasının yerine ilişkin yaygın bir bilginin olmadığı da anlaşılmıştır.

Valilik önünde farklı sivil toplum örgütlerinin yemek dağıtımı yaptığı görülmüştür. Burada ayrıca "bir" adet mobil tuvalet bulunmaktadır. Lavaboda sabun olduğu ancak su kesintisinin yaşandığı görüşmeler sırasında aktarılmıştır.

Deprem 8. günü olan, 13 Şubat tarihinde, ilk kez olduğu belirtilen çevre temizlik işlerinin yapıldığı gözlemlenmiştir. Mobil lavaboların olmaması nedeniyle şehir merkezinde, yollarda çok sayıda idrar dolu su şişelerinin olduğu görülmüştür.

Giysi, ayakkabı gibi gereksinimlere erişimin şehrin merkezinde ve çadır alanlarının karşısındaki yol kenarında yerlere öbelenen, saçılan malzemelerden sağlandığı gözlemlenmiştir.

Alevi derneklerinin temsilcileri ile yapılan görüşmede, Cemevi bahçesinin kriz merkezi gibi duyurulduğu, bu alanda İpekyolu Belediyesinin su tankerinin bulunduğu, alanın bahçesine kurulan çadırlarda soba ve yatmak için yerlerin oluşturulduğu, dışarıda ateş yakıldığı ve insanların burada ısınmaya çalıştığı, alanın aynı zamanda taziye evi olarak da kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Burada ayrıca; çevredeki evlerinin bahçelerinde veya sokakta yaşayan halkın plastik, kapağı olmayan kaplarla, taziye için yemek almaya geldiği görülmüştür.

Ziyaret sırasında alana gelen 10-15 yaş aralığındaki çocuklara yemek kalmadığı için istedikleri kadar yemek verilemediğine tanıklık edilmiştir. Yemek dağıtım sırasında herhangi bir belge istenmediği ve herhangi bir ayrımcılık yapılmadığına da şahit olunmuştur. Bu alanda bahçede yer alan bir adet jeneratörün çoğunlukla telefon şarj etmek için kullanıldığı da dikkat çekmiştir. Alanın aynı zamanda gıda ve kıyafet ihtiyacına yönelik dağıtım için de kullanıldığı, malzemeler için sıra bekleyen insanlar olduğu görülmüştür.

Bu alan etrafında yapılan görüşmelerde; depremden sonra hiç kimsenin banyo yapma imkanının olmadığı ve tuvaletlerin halen ciddi bir sıkıntı olduğu belirtilmiştir. Deprem sonrası yağın kar ve yağmur nedeniyle insanların sığınacağı üstü kapalı alan sıkıntısının bulunduğu ve yağışlar sırasında çok sayıda insanın ıslandığı da gözlemlenmiştir.

Görüşme sırasında ayrıca; zaman zaman çeşitli provokasyonların yapıldığı, bir gün önce kendilerine bıçaklı bir saldırı olduğu, saldıran kişinin “Buraya AFAD çadır kuracaktı, siz AFAD’a izin vermiyorsunuz, çadırları yakıp devlet Alevileri yaktı diyeceksiniz” diye bağırdığı ifade edilmiştir.

Temel İhtiyaç Malzemelerinin Depolanması/ Dağıtımı/ Lojistiği

Adıyaman Merkez’de yardım amaçlı gönderilen temel ihtiyaç malzemelerinin dağıtımına ilişkin Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve HDP tarafından koordine edilen depolar olduğu görülmüş ve buralarda aşağıdaki bilgiler edinilmiştir:

TBB Deposu:

- ◆ TBB’nin deposunda Adıyaman Barosuna ve diğer barolara bağlı avukatlardan, yaklaşık 50 avukatın çalıştığı bunların 15’inin Adıyaman Barosuna bağlı olduğu belirtilmiştir. Avukatlar; insan gücüne ihtiyaç duyulduğunu ve geceyi ateşin başında, açık havada geçirmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Adıyaman’da çadır, odun sobası, yemek tüpü, kuru gıda, deterjan, şampuan, sabun ve hijyen malzemelerine ihtiyaç duyulduğunu paylaşmışlardır.
- ◆ TBB’nin deposu için diğer illerden avukatların dayanışmasına ihtiyaç duyulmakla birlikte destek için gelecek avukatların da barınma yeri sorunu olacağı ayrıca vurgulanmıştır.

HDP Deposu:

- ◆ Organize sanayi bölgesinde büyük bir deponun kullanıldığı gözlemlenmiştir. Dağıtımın Yenimahalle Cem Evinde de koordinasyonu sağlayan çok sayıda gönüllü tarafından ve kurulan kayıt ve numaralandırma sistemi ile etkili bir şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir.
- ◆ Dağıtım sürecinde sadece merkezdeki bileşenler üzerinden gidilmediği ve ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilen veya başvuran her kişiye ihtiyaç malzemelerinin verildiği gözlemlenmiştir.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

Cenaze ve defin işlemlerini gözlemek üzere Adıyaman Yeni Mezarlık ziyaret edilmiştir. Ziyaret öncesinde Cemevi koordinasyon/kriz merkezinde yapılan görüşmelerde çoğu cenazeye kimlik tespiti yapılmadığı; mezarlara kimliklerin anlaşılması için numara veya isim yazılmadığı söylenmiştir. Yapılan ziyarette ise neredeyse tüm mezarlarda isimlerin ve numaraların yazılı olduğu görülmüştür.

Mezarlıkta az sayıda da olsa polis/jandarma olduğu; mezarlığın nispeten sakin olduğu gözlemlenmiştir. Kriz ve koordinasyon alanlarında görüşülen bazı gönüllüler defin işlemleri sırasında cenaze sahipleri ile devlet görevlileri arasında gerginlikler olabildiğini ifade etmiş olsa da ziyaretin gerçekleştiği zaman dilimi içinde herhangi bir gerginlik yaşanmamıştır.

Devam eden defin işlemlerinden birinde görevli bir Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) çalışanı ile görüşülmüştür. İlgili kişi hem defin/cenaze işlemlerinde hem de enkaz alanlarında, tüm bölgede toplam 18.000 personelle çalıştıklarını ifade etmiştir. Görüşmecinin cenaze işlemlerinde cenazelerin dini kurallara uygun olarak defnedilmesi ve enkazlarda kayıp yakınlarını teskin etmek için çalıştıklarını belirtmiştir.

“ŞEHİTLER...”

DİB ÇALIŞANI GÖRÜŞMECİNİN YAKLAŞIMI;

YAŞAMINI YİTİRENLERİN “ŞEHİT” OLDUĞU YÖNÜNDE OLMUŞTUR. AYNI KİŞİ AYRICA “DİNİ YÖNÜ (İMANI) ÇOK KUVVETLİ OLMADIĞI İÇİN ŞEHİTLİK MERTEBESİNİ ANLAMAYIP İSYAN EDENLERİN DAHA FAZLA ZORLANDIKLARINI, AMA HER NE KADAR ZOR BİR ŞEY YAŞASALAR DA ŞEHİTLİK MERTEBESİNİN GÜZELLİĞİNE İNANANLARIN HUZUR BULACAĞINI” SÖYLEMİŞTİR.

Adıyaman merkezde defin işlemlerinin vakfın yeleklerini giymiş olan Diyanet Vakfı çalışanları tarafından yapıldığı gözlemlenmiştir. DİB çalışanları da bu yönde bilgi aktarmışlardır. Mezarlıkta tanık olunan defin işleminde; keçe ile uzun sıralar şeklinde çukurlar açıldığı, her bir cenazenin başına saplanan demir çubuklara numaralar verildiği, orada bulunan 15 dakika içinde art arda cenazelerin gelmeye devam ettiği görülmüştür.

BİLGİYE ERİŞİM

Temel ihtiyaç malzemelerinin depolandığı ve dağıtımının yapıldığı yerler (depolar) ile sivil kriz/koordinasyon merkezlerinin halk tarafından bilgi edinme ve iletişim alanları olarak da kullanıldığı görülmüştür.

Hem halk içinde hem de kriz/koordinasyon alanlarında doğru bilgiye erişimde sıkıntıların ve belirsizliğin yaşandığına tanıklık edilmiştir. Farklı kurumlarca oluşturulan sivil kriz/koordinasyon merkezleri arasında da sağlıklı ve düzenli bir bilgi alışverişinin henüz mümkün olmadığı görüşülen kişiler tarafından aktarılmıştır.

DEPREMZEDELERİN TAHLİYESİ

Depremzedelerin tahliyesine ilişkin somut bir durumla karşılaşılmasıdır. Ancak görüşmelerden edinilen bilgilere göre hayatta kalanların bir kısmının köylerde yaşayan akrabalarının, bir kısmının farklı şehirlerdeki tanıdık/akrabalarının yanlarına gittikleri, bir kısmının AFAD'a kayıt yolu ile şehirden tahliye oldukları bilgisine ulaşılmıştır. Yine aktarılan bilgiler arasında; henüz kentten ayrılmamış kişiler arasında da gidiş planlarının yapıldığı, şehri terk etme isteğinin fazla olduğu yer almaktadır.

GÜVENLİK

Adıyaman Merkezde güvenlikten sorumlu kolluğun daha çok Valilik binası etrafında olduğu (yaklaşık 50 polis, asker) görülmüştür. Ayrıca bu kişiler arasında özel giysili kişilerin olduğu fark edilmiştir. Alanda bulunanlara sorulduğunda bu kişilerin "köy korucuları" olduğu söylenmiştir. Definlerin yapıldığı mezarlıkta, çok sayıda olmasa da çevik kuvvet ve jandarma ekipleri görülmüştür. AFAD'ın kriz merkezi olduğu tahmin edilen konteyner aracının da yine Valilik bahçesinde çevik kuvvet ve jandarma ekiplerinin koruması altında olduğu gözlemlenmiştir. Enkazların çevresinde az sayıda asker görülmüşse de buralarda, güvenlik amaçlı bekleyen veya çalışan düzenli ekiplere rastlanmamıştır. Çevresinde güvenlik güçleri dahil kimsenin olmadığı ve hiç dokunulmamış çok sayıda enkaz alanı görülmüştür.

"YAĞMACI"... İŞKENCE

YAPILAN GÖRÜŞMELER SIRASINDA TEMEL İHTİYAÇ MALZEMELERİNİN DAĞITIMINA DESTEK OLMAK AMACIYLA DİYARBAKIR'DAN ADIYAMAN'A GELEN 5 GENCİN ARAMA KURTARMA FAALİYETİ SIRASINDA "YAĞMACI" DENİLEREK POLİS TARAFINDAN GÖZALTINA ALINDIKLARI, AFAD İZİN BELGELERİ OLMASINA RAĞMEN İŞKENCEYE UĞRADIKLARI, ARABADAKİ EŞYALARINA KOLLUK TARAFINDAN EL KONULDUĞU, İŞKENCE SONRASI ŞEHRİN UZAK BİR NOKTASINA ÇIPLAK BİR ŞEKİLDE BIRAKILDIKLARI, YOLDAN GEÇEN BİRİSİNİN YARDIM ETTİĞİ İFADE EDİLMİŞTİR. TEMEL İHTİYAÇ MALZEMELERİNİN DAĞITIMINDA GÖNÜLLÜ OLARAK ÇALIŞAN GÖRÜŞMECİLER; BU GENÇLERİN KÜRT OLMASININ BU İŞKENCEYE MARUZ BIRAKILMALARINDA ETKİLİ OLDUĞUNU DÜŞÜNDÜKLERİNİ, GENÇLERDEN BİRİSİNİN MARUZ KALDIĞI ŞİDDET NEDENİYLE GÖZÜNDEN AMELİYAT OLDUĞUNU VE DİĞER GENÇLERDE -ÖZELLİKLE YÜZLERİNDE- MARUZ KALINAN ŞİDDETİN İZLERİNİN GÖRÜLDÜĞÜNÜ BELİRTMİŞLERDİR. SÖZ KONUSU OLAY DAHA SONRA BASINA DA YANSIMIŞ, DİYARBAKIR BAROSU KONUYA İLİŞKİN BİR RAPOR HAZIRLAMİŞTİR.

BENZER ÇALIŞMALAR KATILAN BİR BAŞKA GÖRÜŞMECİ İSE KÜRTLERE KARŞI İNSANLARIN KİŞKİRTİLDİĞİNİ İFADE ETMİŞTİR. BAŞKA BİR OLAYDA DA YİNE BİR ARAMA KURTARMA FAALİYETİNE KATILAN VE 5 GÜNDÜR TAZİYE EVİ ÇALIŞMALARINDA AKTİF YER ALAN KÜRT BİRİNİN POLİS MEMURLARI TARAFINDAN EL VE AYAKLARININ KIRILDIĞINDAN SÖZ EDİLMİŞTİR.

SAĞLIK HİZMETLERİNE, İLAÇ VE TEDAVİYE ERİŞİM

Adıyaman Merkezde AFAD'ın, Eğriçay Parkında iki sahra çadırında sağlık hizmeti verildiği görülmüştür. Ancak bu sahra çadırlarının kentin diğer bölgelerine uzaklığı nedeniyle erişim problemi yaşandığı, insanların buraları bilmediği gözlemlenmiştir.

12 Şubat günü yapılan Adıyaman Eğitim Araştırma Hastanesi ziyaretinde acil servisin çalıştığı, yoğunluğun az olduğu gözlemlenmiştir. Birebir tanıklık edilmemiş olmasına karşın bu hastanede tedavi gören kişilerin başka kentlere nakledildiği, hastanenin çocuk bölümünün depremzedelerin barınması için kullanıldığı paylaşımları aynı gün sağlık çalışanı görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir. Hastanenin çevresinde aydınlatmanın olmadığı da ayrıca dikkat çekmiştir.

Acil Serviste Burdur, Antalya ve Isparta'dan gelen, Sağlık Bakanlığı tarafından görevlendirilen sağlık çalışanları ile karşılaşmıştır. Bavulları ellerinde duvar kenarlarında bekleyen 130 sağlık çalışanı sabah 06.00'da uçakla yola çıktıklarını, geldiklerinden beri bu şekilde koridorlarda beklediklerini, nerede çalışacakları ve konaklayacaklarına dair herhangi bir bilgilendirme alamadıklarını ifade etmişlerdir. Bir başka görüşmeci de henüz kurulmamış olmasına karşın görevlendirme ile gelen ekibin görev listesinde Sahra Hastanesinin de yazdığını belirtmiştir.

Hastanede görüşülen bir başka sağlık çalışanı; 6 Şubat Pazartesi günü gönüllü olma başvurusunda bulunduğunu, ancak 11 Şubat akşamı haber verildiğini ve 12 Şubat sabahı Adıyaman'a geldiklerini ancak hala bekletildiklerini ve göreve başlamadıklarını paylaşmıştır.

Acil servisteki görüşme sırasında 3 polis ve 1 asker eşliğinde kontrole getirilen ve "yağmacı" olduğu iddia edilen bir kişiye yönelik, hastanede bulunan kişilerce linç girişimine tanıklık edilmiştir. Bu durum; muayene esnasında hasta-doktor mahremiyetine uyulmadığını, bu yüzden kişinin "yağmacı" olduğunun çevrede bekleyen hasta yakınları tarafından öğrenilebildiğini düşündürmüştür. Yağmacı olduğu iddia edilen kişi güvenlik güçleri tarafından hızlıca hastaneden çıkarılmış ve sivil bir araçla uzaklaştırılmıştır.

Adıyaman Eğitim Araştırma Hastanesinin 2 No'lu Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonunun İstanbul Tabip Odası (İTO) tarafından kullanıldığı görülmüştür. İTO gönüllüleri bir adet ultrason cihazı getirdiklerini ve istasyonu diğer revir ve sağlık merkezleriyle koordineli bir biçimde kadın sağlığı merkezi olarak kullanacaklarını söylemiştir. Gönüllüler ayrıca batıdan gelen hekimlerin en az 6 ay boyunca dönüşümlü olarak konaklayabilmesi için 12-13 tane konteynerin getirileceğini de eklemiştir.

Gönüllüler ayrıca 12 Şubat günü, Sağlık Bakanlığında görevlilerin gelerek, orada ne yaptıklarını sorguladıklarını; bakanlık çalışanlarının istasyonda çalışma yürütülmesine müdahale etmek istediklerini ancak kendilerinin buna izin vermediklerini iletilmişlerdir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE, İLAÇ VE TEDAVİYE ERİŞİM

Revir Alanı

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Demokratik Alevi Derneklerinin birlikte kurduğu çadır alanında iki adet revirin mevcut olduğu görülmüştür. Revirlerden birinin acil servis diğerinin ise poliklinik olarak hizmet verdiği gözlemlenmiştir. Revirlerde bir doktor, bir hemşire ve bir acil tıp teknisyeni olmak üzere üç sağlık çalışanı bulunmaktadır. **Revirdeki sağlık çalışanları yapılan görüşmede;** Valilikten sağlık ekiplerinin revire gelerek herhangi bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sorduklarını belirtmiştir. Sağlık çalışanları başta tuvalet ihtiyacının karşılanmamasından kaynaklı yaşanan hijyen sorunu nedeni ile salgın hastalıkların başlamasından endişe duyduklarını aktarmışlardır.

Adıyaman'da devlet hastanesi de dahil sağlık kuruluşlarının birçoğunun hasarlı olduğu ve bu nedenle sınırlı sağlık hizmeti verilebildiği; devlet hastanesinin boşaltılması gerektiği ancak koşullar nedeniyle bazı birimlerin çalışmaya devam ettiği; yaralıların çevre illere sevk edildiği Adıyaman Tabip Odası ile yapılan görüşmeler sırasında aktarılmıştır.

Mevcut durumda yaralananların hastaneye gitmesi durumunda tetanoz aşılması yapıldığı ancak deprem sırasında ya da enkazlarda çalışırken küçük yaralanmalara maruz kalanların çoğunun hastaneye gitmediği ve bu nedenle de aşılamadıkları, bunun da sağlık açısından risk yarattığı ayrıca vurgulanmıştır.

Destek Sağlık Ekibi

Yapılan görüşmeler sırasında İstanbul Tabip Odası'nın Adıyaman'da halka sağlık hizmeti vermeye çalıştıkları anlaşılmıştır. Adıyaman'da iki sabit, üç gezici araç ve gönüllü doktorlarla muayene ve tedavi hizmeti sunduklarını söyleyen oda gönüllüsü hekimler; çalışmalara katılan gönüllü doktorlar için temel bir yapı kurduklarını ve bu amaçla kullanılan sekiz konteyner olduğunu ifade etmişlerdir. Sahada gördükleri ihtiyaç nedeniyle psikososyal destek sunmak için hazırlık yaptıklarını; Adıyaman'da sağlık hizmetlerinin sunumunda ciddi koordinasyon eksikliği olduğunu; acilen tam donanımlı bir sahra hastanesinin çalışmaya başlaması gerektiğini aktarmışlardır.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİMDE GÜÇLÜK ÇEKEN GRUPLAR

Mülteciler

Cemevinde yapılan görüşmelerde şehirde çok sayıda mülteci olduğu, mültecilerin daha çok Mara ve Gavur mahallelerinde yaşadıkları ve bu mahallelerde depremin etkisinin daha büyük olduğu söylenmiştir. **İnsan hakları alanında çalışan bir görüşmeci** ise Adıyaman'da mültecilerin mahallelerin yanı sıra dağınık halde de bulduklarını, belirli bir bölgede yoğunlaşmadıklarını ifade etmiştir.

DOMLAR/ABDALLAR

Yapılan gözlem ziyareti sırasında Domların yaşadığı mahallede bir çadır alanı kurulduğu görülmüştür. Buradaki çadırların kendileri tarafından, AFAD'dan alınan çadırlarla kurulduğu belirtilmiştir. Alanda bir çadıra yapılan ziyaret sırasında; çadırda yaşayan 13 çocuklu Dom ailedeki yetişkin erkek;

"Bu çadırlar 4 gün önce kuruldu, ilk 2 gün dışarıydık, AFAD sadece çadırları verdi, soba yok, kilim yok battaniye yok. Ben aile reisiyim. 200 hane bağlı bana. 13 çocuğum var. Çadırı verdikten sonra gelen giden olmadı. Buradaki bazı çadırlarda 5 aile bir arada yaşıyor. Bebek maması yok, soğuktan üşüyoruz battaniye ihtiyacımız var. Nadiren yardım arabası geliyor. Yardım dağıtılan yerlere gittiğimizde bazen "bunlar Karaçi bunlara bir şey vermeyin" diyorlar. Bir yardım arabasından 2 tane pijama aldık, siz yağmacısınız" dediler, geri bıraktık. Biz Müslüman değil miyiz?"

şeklinde aktarımda bulunmuştur. Görüşme sırasında çadırda bulunan çocukların ayaklarında çorap ve kışlık kıyafetlerinin olmadığı, çadırların zemininin halı vb. yalıtımı sağlayacak bir malzeme ile örtülmediği görülmüştür.

Aleviler

İnsan hakları alanında çalışan bir görüşmeci Alevilerin yaşadıkları köylere gittiğini ve burada insani yardım konusunda örgütlü bir ayrımcılık görmediğini aktarmıştır. Ancak arama kurtarma çalışmaları için Alevi köylerine AFAD'ın geç izin verdiğini ve burada bir ayrımcılık yaşandığı düşüncesi olduğunu paylaşmıştır.

KADINLAR

Yapılan gözlem ziyareti boyunca kadınların hijyen malzemelerine erişimde sorun yaşadıkları sıklıkla aktarılan bilgiler arasında olmuştur.

ÇOCUKLAR

Adıyaman Merkezde deprem sonrasında çocuklara özgü müdahalelerin ve ihtiyaçların görünür olmadığı gözlemlenmiştir. Adıyaman'da çocuklarla çalışma konusunda uzmanlığı olan bir sivil toplum örgütüne ve çocuk odaklı çalışmalar için alanlara rastlanmamıştır. Hijyen koşulları, geçici barınma alanlarının konumu ve güvenlikten yoksun olmaları, hava koşulları ve çocuklara özgü ihtiyaçların ayrıca tespit edilmesinde yaşanan eksiklikler çocuklar açısından riskler olarak sıralanabilir. Ayrıca gezilen çadır alanlarında 12 yaş ve üzeri kız çocuklarının bakım yükünü diğer kadınlarla paylaştıkları da gözlemlenmiştir.

Adıyaman Merkezde yapılan gözlem ziyareti sırasında LGBTi+'lara, engellilere, yaşlılara ve kapalı kurumlarda kalanlara ilişkin hizmet vb. hakkında gözlem ve bilgiye erişilmemiştir. Ancak temel ihtiyaçların dağıtımı konusunda çalışan bir gönüllü; AFAD'ın yaşlılar, engelliler, sığınmacılar ve diğer dezavantajlı gruplar için özel bir çalışmasına rastlamadığını, engelli bir yurttaşın depremde tüm yakınlarını kaybettiğini, durumuna ilişkin bir belirsizlik olduğunu vurgulamıştır.

KÖYLER

Gözlem ziyaretinde köylere gitme olanağı olmamıştır. Ancak insan hakları alanında çalışmalar yürüten bir sivil toplum çalışanı; köylerde arama kurtarma çalışmalarının hiç başlamadığını, köyde yaşayanların enkaza girerek kendilerinin kurtarma çalışması yürütmek istediklerini ancak kamu görevlilerinin buna izin vermediğini vurgulamıştır. Aynı görüşmeci ayrıca Sincik'te 24 köyün tamamen yıkıldığını, belediyenin Sincik sakinlerini ilçeye taşıdığını, hayvanlarına yem vermek için gündüz köye gidip geldiklerini ve Sincik merkezde bir spor merkezinde kaldıklarını ve gıda ihtiyaçlarının belediye tarafından karşılandığını aktarmıştır. Alevi derneklerinden temsilciler ise Recep, Dilikan ve Balıkburun köylerinde yıkım olduğunu belirtmişlerdir.

ADİYAMAN/ BESNİ (12 ŞUBAT)

Besni'ye yapılan gözlem ziyareti sırasında; ilçenin girişine yakın bir kafede 30-40 kişinin yaşadığı, tuvaletin hijyen bakımından kullanılmayacak durumda olduğu gözlemlenmiştir.

Burada yapılan görüşmede Besni'de deprem nedeniyle 11 binanın yıkıldığı, daha fazla sayıda binanın hasar aldığı, insanların dışarıda oldukları, ilçeye bağlı köyler haricinde 700-800 civarında yaşamını yitirenin bulunduğu, depremzedelerin Besni Spor Salonuna ve Besni Fen Lisesine sığındıkları, ilçede hasar tespit çalışmalarının başladığı belirtilmiştir.

Besni'ye yardım için gönderilen kıyafetlerin yol kenarlarında dağınık öbekler şeklinde bırakıldığı gözlemlenmiş, kıyafet seçen bir kadınla yapılan görüşmede; arabada yaşadıklarını, çocuklarının mont ihtiyacı olduğunu, kıyafetlerin bir düzen içinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmadığını anlatmıştır.

Besni'de bir haftadır mobil PTT'nin faaliyet gösterdiği belirtilirken ve görüşülen PTT görevlisinin bir haftadır duş alamadığı ayrıca dile getirilmiştir.

Besni Devlet Hastanesi Acil Servisi bahçesi ve morg önünde depremden etkilenen ve yakınlarını kaybeden kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde;

- Depremin üçüncü gününe kadar Besni'ye dışarıdan herhangi bir ekip gelmediği ve depremzedelerin kendi çabalarıyla Kahramanmaraş'a gitmekte olan bir vincin önünü keserek aracı Besni'ye götürdükleri, yardım için Kaymakamı aradıklarında "Benim gücüm yetmiyor, siz direnip aracı köye götürün." dediği ancak bir albayın, götürdükleri enkazda çalışan vinç operatörüne silah çekerek aracı kendi enkazına götürdüğü anlatılmıştır.
- Yine Besni'de çalışan Polonya Arama Kurtarma ekibinin, Adıyaman Valiliği tarafından merkeze çekilerek buradaki enkazları bırakmasına neden olduğu aktarılmıştır.
- Besni'ye bağlı Üçgöz köyünde kanalizasyonun kullanma suyuna karışmış olmasından dolayı suyun kahverengi ve kokulu aktığı; herhangi bir kontrol yapılmamış olsa da köy çeşmesi berrak aktığı için insanların o çeşmeyi kullanmakta olduğu belirtilmiştir.

- Besni Devlet Hastanesinin çalışmaya devam ettiği, hastane tuvaletindeki suyun kontrolü yapılmamış olsa da renginin berrak ve kokusuz olduğu gözlemlenmiştir.
- Yapılan bir görüşmede; dizanteri salgınına dair söylentiler olduğu, acile gelen hastalarda kusma ve ishal şikâyeti görüldüğü paylaşılmıştır.
- Depremde yakınıni yitirmiş ve eve girmekten korktuğu için ailesiyle birlikte hastanede yaşayan bir kişi, Besni’de yeterli kefen olmadığı için cenazelerin ceset torbasıyla gömüldüğünü anlatmıştır. Aynı konuya ilişkin hastanede bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı görevlileri ise ilçede kefen olduğunu, isteyene verildiğini ancak su problemi nedeniyle cenazelerin yıkanmadığı için şehit muamelesi yapılarak teyemmüm abdesti aldıklarını belirtmişlerdir.
- Cenazelerin yakınlarına “ceset torbası” ile teslim edildiği ise ayrıca gözlemlenmiştir.
- Hastanenin acil servisinde kusma, ishal ve ateş nedeniyle tedavi gören ve depremde annesini yitirmiş olan 4 yaşındaki bir çocuğa, durumun nasıl açıklanacağına dair bir birimin ve cenaze sürecine ilişkin endişeleri olan çocuğun yakınına yönelik herhangi bir yönlendirmenin, başvuru mekanizmasının olmadığı görülmüştür.

GAZİANTEP (11 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Gaziantep'in nüfusu 2.130.432 kişidir. Gaziantep'te merkez ilçeler dahil dokuz ilçe bulunmaktadır. Gaziantep'te bulunan ilçeler Araban, İslahiye, Karkamış, Nurdağı, Nizip, Şahinbey, , Oğuzeli, Şehitkamil ve Yavuzeli'dir.

Gaziantep'te deprem nedeniyle yaşamını kaybeden, yaralanan kişi sayısı ile yıkılan, hasar gören bina sayısının güncel durumuna ilişkin bilgiye erişmek mümkün olmamıştır. Ancak 9 Şubat saat 11.50 itibarıyla 1415 kişinin yaşamını yitirdiği yerel gazetelerde yer almıştır.

Gaziantep'te yaklaşık 243 bin binadaki 880 bin bağımsız bölümün hasar tespit incelenmesi tamamlanmıştır. Buna göre, 37 bin 645 bağımsız bölümden oluşan 16 bin 211 binanın yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olduğu öğrenilmiştir.

GENEL GÖZLEMLER

Gaziantep'te yapılan gözlem ziyareti sırasında; halkın büyük çoğunluğunun hasar görmemiş de olsa evlerine girmeyerek, parklarda ve araçlarında yaşamlarını sürdürdükleri gözlemlenmiştir.

Şehir merkezinde dağınık çadır alanları ile AFAD, Belediyeler, çeşitli sivil toplum örgütleri ve büfe, lokanta tarzı yerlerden çorba ve gıda dağıtımı yapıldığı görülmüştür.

İldeki PTT ve Türk Telekom binalarının yıkıldığı, internet ve telefon iletişimde sıkıntıların sürdüğü öğrenilmiştir. Gaziantep genelinde doğalgaz olmayıp elektrik, temiz su ve benzine erişimde sıkıntı yaşanmadığı görülmüştür.

Gaziantep'e bağlı Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinin depremden en fazla etkilenen ilçeler olduğu; ilk 2 gün insanların kendi olanaklarıyla enkazlara müdahale ettiği, AFAD'ın bölgede üçüncü gün çalışmaya başladığı paylaşımları görüşmeciler tarafından aktarılmıştır.

Şehirde bulunan hastanelerin kullanılmaya devam edildiği öğrenilmiştir.

Kentte hem arama kurtarma hem de insani yardım dağıtımında koordinasyon eksikliği ortak bir sorun olarak dile getirilirken insani yardımların dağıtımında kamyonlardan insanlara giyecek ve battaniye gibi ürünlerin, "fırlatılmak" suretiyle izdiham yaratılarak insan onurunu zedeleyen koşullarda yapıldığı durumlara tanık olunmuştur.

KRİZ KOORDİNASYONU

Valilik bünyesinde bir koordinasyon merkezi kurulduğu ve bazı sivil toplum örgütlerinin koordinasyon toplantısına çağrıldığı, toplantıya çağrılan STÖ'lerin İHH İnsani Yardım Vakfı, Bülbülzade Vakfı vb. din temelli dernek ve vakıflar olduğu belirtilmiştir.

Valilik tarafından kurulan kriz koordinasyon merkezinde yer alan Bülbülzade Vakfı temsilcisi ile bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmede Valiliğin koordinasyon toplantılarına çağırıldığı bu STÖ'lerin hangi kriterlere göre belirlediği sorulmuştur. Ancak bu konuya ilişkin herhangi bir bilgi alınamamıştır.

Bu kuruluşların çalışmalarında özellikle de insani yardım faaliyetlerinde ayrımcılık vb. yapılmamasına ilişkin herhangi bir politika belgesinin olup olmadığı ya da bu konuda valiliklerce bir taahhünamenin alınıp alınmadığı konusunda da bilgiye erişilememiştir.

Valiliğin kriz masasında yer alan Bülbülzade Vakfı temsilcisi ile yapılan görüşmede; bir temsilci, ilk iki gün özellikle yolların çökmesi nedeniyle büyük bir kaos yaşandığını, daha sonra Bakan yardımcısı ve Valiyle koordinasyon içinde büyük bir kriz masası oluşturduklarını, şu anda da günlük veri ve raporlarını birleştirmek üzere ortak bir yazılım üzerinde çalıştıklarını, temel gıda, giyim ihtiyaçları ile ısınma vb. konuların karşılanması için çalıştıklarını, günlük elli bin kişiye yemek çıkarabilecek kapasitede olduklarını ve görüşme gününde otuz beş bin kişilik yemek çıkardıklarını anlatmıştır. Ayrıca AFAD'la birlikte ilk etapta iki bin beş yüz daha sonra beş bine çıkarmayı planladıkları bir çadırkent kurmaya çalışıldığını paylaşmıştır.

Sığınmacılarla ilgili çalıştıklarını anlatan Bülbülzade Vakfı temsilcisi, güvenlik sebebiyle bu alandaki çalışmalarının görünürlüğünü düşük seviyede tuttuklarını bu nedenle net bir bilgi veremese de Suriyeli mültecilere yönelik hiçbir ayırım yapılmadığını, hepsinin çadır sahibi olduğunu ve gıdaya erişimlerinin sağlandığını belirtmiştir.

BARINMA

Gaziantep tren garı önünde; herhangi bir güvenlik önlemi bulunmayan, herkesin girişine açık alanlarda 20 kadar AFAD çadırının kurulduğu, çadırlar içerisinde ısı, nem vb. yalıtımı sağlayacak malzemelerinin bulunmadığı, yalnızca birkaç çadırda soba olduğu görülmüştür.

Çadır alanında kalan bir kişi; bu sobaların mali durumu daha iyi olan depremzedeler tarafından 850 TL'ye satın alınmış olduğunu aktarmıştır.

Çadır alanında az sayıda mülteciye rastlansa da görüşülen kişiler "Suriyeliler ileride köprü altında yatıyor, çadırları yok" paylaşımında bulunmuştur.

Bu çadır alanının çevresinde ve şehrin genelinde tabldot yemek ve çorba kapları başta olmak üzere çöp yığınları bulunduğu gözlemlenmiştir.

Çadırda yaşayan ailelerden biri; yapılan görüşmede getirilen yemeklerin çocuklara acı geldiğini belirtmiş, küçük yemek tüpü üzerinde ısıttığı yemeğin su oranının fazlalığına dikkat çekmiştir. Çocukların çoraplarının olmadığı, çadır içinde taş zeminin soğuşunu engelleyemeyecek nitelikte örtü, kilim ve halıların serili olduğu görülmüştür.

Yine tren garı önünde ve arkasında AFAD çadırlarının yanında, depremzedelerin kendi imkanları ile, naylon ve battaniye kullanarak yaptıkları çadırlar görülmüştür. Bu çadırlarda yaşayan kişilerin mülteci olduğu ve AFAD çadırı yetmediği için kendi imkanları ile çadır kurduğu alandaki görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir.

Hiçbir çadır alanında herhangi bir tuvalet ya da duş kabini görülmemiştir.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

TEMEL İHTİYAÇ MALZEMELERİNİN DEPOLANMASI/ DAĞITIMI/ LOJİSTİĞİ

HDP ve bileşenlerinin bir kriz masası oluşturduğu tespit edilmiştir. Kriz masasında çalışanlar; Gaziantep merkezde temel ihtiyaç malzeme depolarının depremin ikinci günü kurulduğu ve 11 Şubat 2023 sabahında polis baskını düzenlenerek yardım malzemelerine el konulduğunu, bunların AFAD'a devredildiğini ve yine HDP'nin Siirt'ten gelen iki yardım tırına kolluk kuvvetleri tarafından el konulduğunu paylaşmışlardır.

Depremın ertesi günü Nurdağı ve İslâhiye'ye giden HDP heyeti ise; köyde asker ve polisin olduğu ancak sahadaki koordinasyonsuzluk nedeniyle ne yapacaklarını bilemedikleri ve arama kurtarma çalışmalarına katılmadıkları, insanların kendi çabalarıyla enkazlardan insan çıkarmaya çalıştığını ifade etmişlerdir.

Kriz masası çalışanları; HDP'nin yardım faaliyetleri sırasında köylüler tarafından, İslahiye'nin çeşitli köylerinde çadır ve kıyafet dağıtımında Kürt köylerine yönelik ayrımcılık yapıldığı şikayetleri aldıklarını eklemişlerdir. Altın Üzüm köyü muhtarının, gelen temel ihtiyaç malzemelerini depremzedelere, siyasi görüşlerine göre dağıttığı bilgisinin kendilerine iletildiğini de ayrıca eklemişlerdir.

Görüşme sırasında; İslâhiye ve Nurdağı bölgesinde elektrik ve doğalgaz olmadığı ve temiz su probleminin yaşandığı paylaşılırken, tuvalet ihtiyacını giderecek bir yapı kalmadığı için tuvalet ve duş kabinlerinin acil ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

HASAR VE DELİL TESPİT ÇALIŞMALARI

İnsan hakları alanında çalışan bir avukat ile yapılan görüşmede Gaziantep'in merkezinde 42 binanın yıkılmış olduğu, şehir genelinde hasar tespit ekiplerinin dolaşmaya başladığı bilgisinin kendilerine geldiği ancak herhangi bir çalışmaya ya da sonucuna ilişkin doğrudan bilgilerinin olmadığı paylaşılmıştır. Kimi yerlerde enkaz kaldırma çalışmalarının başladığı ancak yardım dağıtım çalışmaları ve cenaze işlemlerinden dolayı hukuki bir çalışma yapmaya fırsat bulamadıkları da ayrıca dile getirilmiştir.

Tren garındaki çadır alanında görüşülen bir depremzede ise evleri hasarlı durumda olduğu için çadırdaki kaldıklarını, hasar tespiti sonucuna göre ne yapacaklarına karar vereceklerini ancak ekiplerin hâlâ gelmediğini ve temiz çamaşır için korku içinde eve girip çıkmaya devam ettiklerini anlatmıştır.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

Gaziantep'te yaşamını kaybeden kişilerin cenaze ve defin işlemlerine ilişkin insan hakları alanında çalışan bir örgüt temsilcisi aktarımda bulunmuştur. Temsilci görüşmede Nurdağı ve İslâhiye köylerinde herhangi bir cenaze tespitinin yapılmadığını, köylerde herkes kimin kim olduğunu bildiği için ulaşabildiği cenazeleri de kendilerinin defnettiğini paylaşmıştır.

CEZAEVLERİNİN DURUMU

11 Şubat günü saat 16.30 civarında gözlem heyeti içinde yer alan iki avukat şehir merkezinde yer alan Gaziantep H Tipi Kapalı Cezaevini ziyaret etmiştir.

Ziyaret yapan avukatlara, cezaevinin dış nizamiesinde görevli jandarma tarafından depremden sonra cezaevini ziyaret eden ilk avukatlar oldukları ve avukat ziyaretlerinin güvenlik gerekçesiyle yasaklandığı ifade edilmiştir. Avukat görüşmesinin yasak olduğuna ilişkin yazılı bir belge talebi üzerine, görevli jandarma üstlerine danışacağını bildirmiştir. Daha sonra aynı görevli, şehir dışından gelen avukatlar olunduğu için ziyarete izin verildiğini belirtmiştir.

Cezaevi girişi sırasında; binada çalışan memurla iletişime geçilme süresi içinde, jandarma odasında beklenirken jandarmaların “yağma” suçundan yakalanan insanlara karşı öfkeli söylemlerine tanık olunmuştur.

Ziyaret sırasında ayrıca cezaevi görevlilerinin cezaevlerinde yaşanan ve olasılık halinde konuşulan isyanlar nedeniyle tedirgin oldukları gözlemlenmiştir. Cezaevi idaresi tarafından ayrıntılı bir sorgulamaya tabi tutulduktan sonra cezaevi müdürü ile yapılan görüşmede, mahpusların açık ve kapalı görüşlerinin kaldırıldığı ve ne zaman yeniden başlayacağına dair bir öngörülerinin olmadığı ifade edilmiştir.

Cezaevinde bulunan bir mahpus ile yapılabilen görüşmede cezaevinde; doğalgaz ve sıcak su erişiminin kesilmiş olduğu, mahpusların sağlık kontrolüne çıkma haklarının askıya alındığı, gıdaya erişim konusunda bir sorun yaşamadıkları ancak yemeklerin kötü olduğu, cezaevinde deprem nedeniyle bir hasar olmadığı ve deprem sonrasında yakınlarını aramaları için fazladan telefon hakkı tanındığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan mahpus bunların tüm toplum tarafından yaşanan süreçler olması sebebiyle şimdilik sorun olarak görülmediğini ifade etmiştir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE, İLAÇ VE TEDAVİYE ERİŞİM

Gaziantep'te sağlık hizmeti veren binaların zarar görmediği ve hizmetlerin devam ettiği bilgisi alınmıştır.

HDP kriz masası temsilcisi ile yapılan görüşmede pek çok savaş ve afet sürecinin ardından deneyimlendiği üzere kadın üreme sağlığı ve kontrolsüz gebelikleri önlemek için konteyner ve çadır kentlerde çalışmalar yapılması gerektiği belirtilmiştir.

BİLGİYE ERİŞİM

Yapılan görüşmelerde depremzedelere yönelik deprem sonrası bir bilgilendirme çalışmasına tanık olunmadığı belirtilmiştir. Gözlem heyeti de, benzer şekilde, haklar ve süreçler konusunda aydınlatıcı ve yol gösterici bir çalışmaya ya da bunların bilgisinin çeşitli şekillerde paylaşımına rastlamamıştır.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİMDE GÜÇLÜK ÇEKEN

ROMANLAR VE MÜLTECİLER

Çadıra erişemeyen depremzedelerin kentin farklı noktalarında boş arazilerde kendi olanakları ile naylonlardan kurdukları çadırlarda kaldığı gözlemlenmiştir. Aşağıdaki fotoğraflar sığınmacıların kendi olanakları kurdukları çadırlara aittir.

İnsan hakları alanında çalışan bir avukat; özellikle mültecilerin çadır, gıda vb. yardımlara erişiminin çok zor olduğu ancak dağıtım ekiplerinin onları görmesi ve inisiyatif almasıyla ihtiyaçlarının karşılanabildiğini ifade etmiştir. Aynı görüşmeci ayrıca, şehre başka bir kentten çalışmak için gelen geçici işler yapan 30 işçinin, bir konteynerde kaldığını, bu kişilerin şehirde kimseyi tanımadıkları için herhangi bir yardım ya da mekanizmadan yararlanamadıklarını, çekingen olduklarını belirtmiştir.

Şehreküstü bölgesindeki Belediye Spor Kompleksi içinde ve çevresinde AFAD tarafından kurulan yaklaşık 400 çadırın bulunduğu görülmüştür. Bu çadır alanında sığınmacılar ile Romanların kaldığı ifade edilmiştir. Çadır alanında **Roman hakları alanında çalışan derneğin yöneticisi ile bir görüşme yapılmıştır. Dernek yöneticisi;**

- ◆ Deprem sonrasında 2 gün boyunca kötü hava şartları altında sokakta kaldıklarını, bir düğün salonunun kendilerini bir gece misafir ettiğini, spor kompleksindeki çadırkentin ise 3 gün önce kurulduğunu belirtmiştir.
- ◆ Kamp yerinin belediyeye ait olmasına rağmen belediye tarafından herhangi bir hizmetin bu alanda sağlanmadığı söylenmiştir.

Çadır alanında, çadır sayısının yetersiz olması nedeniyle bazı ailelerin araçlarında kaldığı, bazı çadırlarda ise birden fazla ailenin barındığı gözlemlenmiştir.

AFAD'ın spor kompleksi içinde kurduğu bu çadır alanında odun sobası kurulmasına izin vermediği, 2 gün önce elektrik tesisatı döşenerek elektrikli ısıtıcı getirileceğinin söylediği ancak bunun sağlanmadığı da alanda kalan kişiler tarafından aktarılmıştır. Spor kompleksinin dışında kurulan çadırlarda ise insanların kendi olanaklarıyla odun sobası satın alarak ısındığı görülmüştür.

LGBTI+LAR, ENGELLİLER, KADINLAR, YAŞLILAR, ÇOCUKLAR

Tren garı önünde çadırdaki yaşayan bir aile ile görüşme yapılmıştır. Aile bireyleri çocuklarının kas hastası olduğunu, sağlık görevlilerinin sağlık kontrolüne geldiklerini, jeneratör gerekliliğini tespit ederek ayarlanacağı sözü verildiğini ifade etmişlerdir.

Kurulmaya başlanmış çadır alanlarında çocukların plastik su şişeleri vb. cisimlerle kendi oyunlarını geliştirdiği, çocuklara yönelik özel bir önlem ya da programın mevcut olmadığı gözlemlenmiştir.

Hak ve özgürlüklere erişim konusunda sınırlılıklar yaşayan kesimlerin durumuna ilişkin herhangi bir gözlem yapılmadığı gibi yapılan görüşmelerde de herhangi bir kamu ya da sivil toplum kurumu ya da koordinasyonunun özel bir önlem aldığı ya da program geliştirdiği de görülmemiştir

İnsan hakları alanında çalışan bir avukat; özellikle mültecilerin çadır, gıda vb. yardımlara erişiminin çok zor olduğu ancak dağıtım ekiplerinin onları görmesi ve inisiyatif almasıyla ihtiyaçlarının karşılanabildiğini ifade etmiştir. Aynı görüşmeci ayrıca, şehre başka bir kentten çalışmak için gelen geçici işler yapan 30 işçinin, bir konteynerde kaldığını, bu kişilerin şehirde kimseyi tanımadıkları için herhangi bir yardım ya da mekanizmadan yararlanamadıklarını, çekingen olduklarını belirtmiştir.

Şehreküstü bölgesindeki Belediye Spor Kompleksi içinde ve çevresinde AFAD tarafından kurulan yaklaşık 400 çadırın bulunduğu görülmüştür. Bu çadır alanında sığınmacılar ile Romanların kaldığı ifade edilmiştir. Çadır alanında **Roman hakları alanında çalışan derneğin yöneticisi ile bir görüşme yapılmıştır. Dernek yöneticisi;**

- ◆ Deprem sonrasında 2 gün boyunca kötü hava şartları altında sokakta kaldıklarını, bir düğün salonunun kendilerini bir gece misafir ettiğini, spor kompleksindeki çadırkentin ise 3 gün önce kurulduğunu belirtmiştir.
- ◆ Kamp yerinin belediyeye ait olmasına rağmen belediye tarafından herhangi bir hizmetin bu alanda sağlanmadığı söylenmiştir.

Çadır alanında, çadır sayısının yetersiz olması nedeniyle bazı ailelerin araçlarında kaldığı, bazı çadırlarda ise birden fazla ailenin barındığı gözlemlenmiştir.

AFAD'ın spor kompleksi içinde kurduğu bu çadır alanında odun sobası kurulmasına izin vermediği, 2 gün önce elektrik tesisatı döşenerek elektrikli ısıtıcı getirileceğinin söylediği ancak bunun sağlanmadığı da alanda kalan kişiler tarafından aktarılmıştır. Spor kompleksinin dışında kurulan çadırlarda ise insanların kendi olanaklarıyla odun sobası satın alarak ısındığı görülmüştür.

LGBTI+LAR, ENGELLİLER, KADINLAR, YAŞLILAR, ÇOCUKLAR

Tren garı önünde çadırdaki yaşayan bir aile ile görüşme yapılmıştır. Aile bireyleri çocuklarının kas hastası olduğunu, sağlık görevlilerinin sağlık kontrolüne geldiklerini, jeneratör gerekliliğini tespit ederek ayarlanacağı sözü verildiğini ifade etmişlerdir.

Kurulmaya başlanmış çadır alanlarında çocukların plastik su şişeleri vb. cisimlerle kendi oyunlarını geliştirdiği, çocuklara yönelik özel bir önlem ya da programın mevcut olmadığı gözlemlenmiştir.

Hak ve özgürlüklere erişim konusunda sınırlılıklar yaşayan kesimlerin durumuna ilişkin herhangi bir gözlem yapılmadığı gibi yapılan görüşmelerde de herhangi bir kamu ya da sivil toplum kurumu ya da koordinasyonunun özel bir önlem aldığı ya da program geliştirdiği de görülmemiştir

HATAY (12-14 ŞUBAT)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Hatay'ın nüfusu 1.670.712 kişidir. Hatay ilinin; Antakya, İskenderun, Defne, Dört Yol, Samandağ, Kırıkhan, Reyhanlı, Arsuz, Altınözü, Hassa, Payas, Erzin, Yayladağı, Belen ve Kumlu olmak üzere 15 adet ilçesi bulunmaktadır.

Depremde yaşamını kaybeden ve yaralanan tam kişi sayısı resmi olarak erişilebilir değildir. 17 Şubat günü Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı'nın basına verdiği röportajda Hatay'da 20 bin kişinin deprem nedeniyle hayatını kaybettiği, 24 bin yaralı bulunduğu belirtilmiştir. Aynı röportajda en az 30 bin hasarlı binanın da yıkılmak zorunda olduğunu söylenmiştir.

HATAY/ ANTAKYA (12-14 ŞUBAT)

GENEL GÖZLEMLER

Gözlem ziyareti sırasında Antakya'nın girişinde, yıkılan çok sayıda binayla karşılaşmıştır. Aralarında kamu ve özel hastanelerinin, özel okulların da bulunduğu görülmüştür. Atatürk Bulvarı üzerinde ve her iki tarafının arkasına doğru yıkılmayan bina sayısının takriben yarı yarıya olduğu, fakat onların da büyük çoğunluğunun kullanılmayacak durumda olduğu gözlemlenmiştir.

Caddenin yaklaşık 2-3 km'lik bir kısmı aydınlatılmışken; enkaz çalışması yapılan birkaç yerdeki projektörler dışında, elektrik kesintisi sebebiyle her yerin karanlık olduğu görülmüştür. Hijyen ve tuvalet ihtiyacının giderilmesinde ciddi problemlerin olduğu, farklı kurum/kuruluşlar, belediyeler ya da inisiyatiflerin seyyar tuvaletler getirmiş olmalarına karşın çoğunun kirli ve tıkalı kaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kent merkezinde çöplerin birikmesi sorunuyla karşılaşılabilceği düşünülmüştür.

Şehirde çoğunlukla üniformalı, üniformasız, görevlendirme yelekli ve sivil giyimli gönüllü ve çalışanlar olduğu görülmüştür. Ziyaretinin ilk gecesinden itibaren birkaçı hariç, enkazların başında bekleyen kişi kalmamıştır. Yardım ekipleri dışında, sokaklarda kadınların az sayıda olduğu dikkat çekmiştir. Bu durumun sebebinin gece karanlığı ve bölgede güvenli koşulların sağlanmamış olması olabileceği düşünülmüştür.

Şehirdeki insanların çoğunun, gece saatlerinde ateş yakıp battaniyeleriyle sokakta oturduğu görülmüştür.

Genel olarak hiçbir alanda koordinasyon olmadığı gözlemlenmiştir. Hemen herkeste ağır yorgunluk, bitkinlik ve boş vermişlik göze çarpmıştır. Birçok noktada, ortaya saçılmış giysi yığınlarından, gönderilen giyim eşyalarının çoğunun kullanışsız olduğu ve/veya varış/dağıtım noktasında düzenli şekilde ihtiyaç sahiplerine teslim edilemediği anlaşılmıştır.

Yapılan ziyaretin ilk saatlerinde enkaz başında bekleyenlerden birinin "AFAD burada siyaset yapıyor" diye haykırdığı işitilmiştir. Bu sesler üzerine oraya çok sayıda kolluk gücü yönelmiştir. Enkaz başındaki depremzedelerin bundan hayli çekindiğini ayrıca gözlemlenmiştir.

Atatürk caddesinin ortasından başlayarak şehir merkezine doğru yüründüğünde binaların yarısından fazlasının yıkıldığı, kalanların büyük kısmının ise çok büyük hasar aldığı (yan yatma, ilk 3-4 katın çökmesi, yıkık duvarlar, derin çatlaklar vs.) görülmüştür. Defne özel hastanesi tamamen yıkılmıştır. Giydikleri yeleklerden İHH İnsani Yardım Vakfı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, AFAD ve Konya Belediyesi'nden oldukları anlaşılan çalışanlara rastlanmıştır. Yürünen hat boyunca birden fazla enkazda arama kurtarma çalışmalarının devam ettiği, yer yer de enkaz kaldırma çalışmasına geçildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca merkezde, devriye gezen askerlere de rastlanmıştır; ilerleyen günlerde depremzedelerden ve yardım çalışması yürütenlerden bu devriyelerin ancak 4.-5. günler itibarıyla sahada görünür olduğu tarafımıza belirtilmiştir.

İlk izlenim olarak koordinasyon eksikliği hem enkazlardaki arama kurtarma çalışmalarında hem de asker ve diğer görevliler arasında bir koordinasyonsuzluğun bulunması dikkat çekici olmuştur. Asi nehrinin iki yakasındaki istinat duvarları dışında neredeyse her şey yıkılmış ya da zarar görmüştür. Nehrin batı yakasında, merkeze girişte sağda kalan, yeni sayılabilecek binaların neredeyse hepsi yıkılmış, tüm köprüler de irili ufaklı zarar görmüştür.

Antakya merkezde; meşhur çarşısı, künefeciler sokağı, eski binalar vb. neredeyse hiçbirinin artık yerinde olmadığı görülmüştür. Bazı yerlerde binaların sokağa doğru yıkıldığı ya da eğildiği; yıkıntı ve molozların sokakları tamamen kapattığı farkedilmiştir.

Çarşının güneyinde jandarma tarafından gözlem heyetine kimlikleri sorulmuş, sonrasında ise açık olan sokaklardan yürünmesine müsaade edilmiştir. Belediye binasının yakınındaki Atatürk Parkı'nda aralarında İHH İnsani Yardım Vakfı, AFAD'ın da olduğu bazı standların kurulduğu gözlemlenmiştir. Yere saçılan yardım kıyafetlerini bir grup askerin istif etmeye çalıştığı da ayrıca fark edilmiştir. Şehre girişin ana aksları üzerinde veya şehir içerisinde; depremzedeleri, yardım taşıyan araçları, gönüllüleri, şehre girenleri yönlendiren herhangi bir bilgilendirme noktasına veya sinyalizasyonuna rastlanmamıştır.

Şehirde kalmış olanların yardım dağıtılan yerlerin yerlerini tam olarak bilmediği; ayrıca sosyal medya üzerinden paylaşılan yardım, ikmal dağıtım ve nakil imkanlarına ilişkin güncel bilgilerden çoğunlukla habersiz olduğu izlenimi edinilmiştir. Merkez dışındaki, nisbeten daha az hasar görmüş uzak semtlerden merkeze kadar yürüyerek gelen ve ikmal malzemesi taşıyanlara da ziyaret sırasında rastlanmıştır.

11/12 Şubat yani depremin 5., 6. günleri itibarıyla, ekip, ekipman (aydınlatma dahil) eksikliği sebebiyle arama kurtarma çalışmasının yapılamadığı ya da ilerletilemediği çok sayıda enkaz olduğu görülmüştür.

KRİZ KOORDİNASYON MERKEZİ

Antakya'da Valilik tarafından kurulan kriz merkezinin nerede olduğu öğrenilmeye çalışılmışsa da kimsenin bu konu yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Kent içinde yürüyüş yapıldığı sırada birçok sivil veya güvenlik görevlisine Hatay'da kriz merkezinin nerede olduğu sorulmuştur. Ancak sorulan kişilerin çoğunun, ya koordinasyon merkezinin nerede olduğunu bilmediği yahut da olası ihtimaller üzerinden tahminde bulunduğu görülmüştür ("Şehrin girişinde AFAD merkezinde", veya "Jandarma Komutanlığı'nda" gibi). İhtimal olarak ifade edilen yerlerde de, kriz koordinasyonu yürüten bir merkeze rastlanmamıştır.

Kriz merkezinin Atatürk Parkı civarında olacağını düşünerek gidilmiş ve kriz koordinasyon merkezini arayan başka kişiler de bu alanda görülmüştür.

Sokakta karşılaşılan bazı polisler adli işlemlerin nerede yürütüldüğü sorulduğunda, şehir dışından gelmiş olan bu memurların asayiş vakalarında zanlıları nereye götüreceklerini dahi bilmedikleri durumuyla karşılaşılmıştır. Bu görevlilerin kayıplar için nereye başvurulacağı gibi başka konularda da yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır.

Bazı STK temsilcilerine kriz koordinasyonu var mı, nerede, nasıl işliyor gibi sorular yöneltildiğinde; herkesin kendince inisiyatif olarak bir yer seçtiği ve çalışmaya başladığı, herhangi bir yönlendirmenin olmadığı ifade edilmiştir.

ARAMA KURTARMA ÇALIŞMALARI

Antakya'da depremzedelerin, mahalli örgütlerin, temel ihtiyaç malzemesi götürmeye gitmiş kişi ve kurumların da sıklıkla aktardığı üzere arama kurtarma ve ilk müdahale bakımından AFAD ve diğer resmi kurumların sahaya geç vardiği ve hakiki anlamıyla müdahaleye ancak 3., 4., günden sonra başladığı anlaşılmıştır. Gözlem ziyareti sırasında yani depremin 5./6. günü itibarıyla sahada hem koordinasyon hem de kapasite eksikliğine de şahit olunmuştur.

Arama kurtarma çalışmalarının gereken seviyede ve etkinlikle ilerleyememesinin bir sebebinin çalışma esnasında arama kurtarma ekibine destek olacak, enkaz başında bekleyen depremzedelerle ve ihtiyaçlarıyla ilgilenecek takviye ekiplerinin bulunmaması olduğu görülmüştür. AFAD gönüllülerinden bu iş için görevlendirilme yapılmadığı, AFAD görevlilerinin arasında yer yer AFAD üniforması giymiş, arama kurtarma konusunda uzmanlıkları bilinmeyen gönüllülerin de bulunduğu ayrıca gözlemlenmiştir.

Enkazda yakınları olanlar; arama kurtarma konusunda gecikme, karışıklık koordinasyonsuzluktan ve kimsenin kendilerine somut, net bilgi vermemesinden muzdarip olduklarını paylaşmıştır.

Diğer illerden gelerek arama- kurtarma çalışmalarına katılan Suriyeli mültecilerin de olduğuna tanıklık edilmiştir.

ANLAŞMAZLIK

ENKAZ BAŞINDAKİ DEPREMZEDELERDEN BİR KISMININ ARAMA KURTARMANIN SÜRMEİNİ, DİĞERLERİNİN İSE ENKAZIN BİR AN EVVEL KALDIRILMASINI İSTEDİĞİ, BU YÜZDEN GERİLİMLERİN YÜKSELDİĞİ, ANCAK BU KONUDA DEPREMZEDELERİ TESKİN EDEN, GERGİNLİĞİN YÜKSELMEMESİ İÇİN BİLGİ VEREN HERHANGİ BİR GÖREVLİ VEYA SİVİL GİRİŞİM BULUNMADIĞINI GÖZLEMLENMİŞTİR. BAZI AİLELER BİR AN ÖNCE KEPÇENİN GİRİP CENAZELERİNİN VERİLMESİNİ İSTERKEN ENKAZDA YAKINLARI OLAN DİĞER KİŞİLERİN KEPÇENİN ENKAZIN ÜSTÜNDE OLMASININ, HAYATTA OLMA İHTİMALİ OLAN YAKINLARINI ÖLDÜRME RİSKİNDEN BAHSETTİĞİ İÇİN BUNU İSTEMEDİĞİ GÖRÜLMÜŞTÜR. GENEL OLARAK ENKAZ ETRAFINDAKİLERDE ÖFKE VE ENDİŞENİN BULUNDUĞU İZLENİMİ EDİNİLMİŞTİR.

AYRIMCILIK

ENKAZ ETRAFINDAKİ KİŞİLER; SOSYO-EKONOMİK STATÜ VE İMKÂNLAR İTİBARIYLA ÜST VE ORTA SINIFIN BULUNDUĞU MAHALLELERE DAHA İYİ EKİPMANA SAHİP ARAMA KURTARMA EKİPLERİNİN GİTTİĞİ, DAHA YOKSUL MAHALLELERE PEK AZ SAYIDA VE ACEMİ EKİPLERİN GÖNDERİLDİĞİNE DAİR GÖZLEMLERİNİ AKTARMIŞTIR.

Bağımsız, sivil, belli başlı uluslararası acil yardım örgütlerinin sahada çalışmaya başlamak için hazır durumda olduğunu, ancak resmi izin verilmediği için faaliyete geçemediği de yine bu kişiler tarafından belirtilmiştir.

GSM İletişiminin Kesilmesi

Aracına binilen bir depremzede, depremin hemen ardından enkaz altında kalan kardeşine telefon ile ulaşabildiğini, ancak sonra GSM iletişiminin kesildiğini, 3 gün sonra GSM iletişimi tekrar başladığında yeniden ulaştığı kardeşinin enkazdan hala çıkarılmadığını, ilk günlerde GSM çalışsaydı hem kardeşinin hem de enkaz altında kalmış birçok kişinin telefon bağlantısıyla kurtarılmış olabileceğini belirtmiştir.

BARINMA

Antakya merkezinde bulunan Atatürk Parkı'nın içerisinde AFAD ve Kızılay tarafından barınma amaçlı bazı çadırların kurulduğu, ama parkın büyük bir kısmının gayet rahat değerlendirilebilecekken boş bırakıldığı görülmüştür. Park içinde yerde güneş paneli görülmüştür. Ancak çöpler için bir şey düşünülmendiğinden her yerde çöplerin biriktiği gözlemlenmiştir. Bu alanda sorumlu/görevli kimseye rastlanmamıştır.

13-14 Şubat itibarıyla kent içinde AFAD çadır alanları yeni yeni kurulmaya başlanmıştır. Bu alanlarda tuvalet, su, zemin izolasyonu vb. ne durumda olduğunun tespitine ilişkin vakit bulunamamışsa da 13 Şubat itibarıyla Samandağ'da AFAD'ın kriz merkezi karşısındaki alana kurulmaya başlanan olan çadır alanında, çadırların zeminine, ısı ve nem yalıtımı yapacak döşemenin yapılmadığı görülmüştür.

Barınma alanlarının oluşturulması başta olmak üzere Kızılay'ın sahada belirgin bir yerde/şekilde görülmediği dikkat çekmiştir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE, İLAÇ VE TEDAVİYE ERİŞİM

Antakya'daki hastanelerden hizmet vermeye devam eden tek hastanenin Mustafa Kemal Üniversitesi Araştırma ve Eğitim Hastanesi olduğu belirtilmiştir. Şehir merkezindeki diğer devlet hastanesi ile özel hastanelerin (Akademi ve Defne) yıkıldığı ya da ağır hasar sebebiyle boşaltılmış ve kullanılamaz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum hizmet veren yegâne hastane binasının Mustafa Kemal Üniversitesi Hastanesi olmasına yol açmıştır.

Mustafa Kemal Üniversitesi Araştırma ve Eğitim Hastanesi

Hastanenin giriş katının küçük bölümünde çalışmanın devam ettiği, tıbbi müdahaleler için hastaların Adana'ya sevkini yapıldığı, bu süreçlerde kullanıldığı düşünülen bir helikopterin hastane bahçesinde bulunduğu gözlemlenmiştir.

Gözlem ziyareti esnasında hastanenin çok kalabalık olmadığı, ilk günlerdeki yoğunluğun azaldığı anlaşılmıştır. Hastane binasının görünüş itibarıyla nispeten sağlam olduğu; ancak giriş katındaki iç duvarlarda çatlakların bulunduğu görülmüştür.

Giriş katında faaliyetin sürdüğü kısım dışında hastane çoğunlukla boşaltılmıştır. Daha sonra görüştüğümüz bir insani yardım gönüllüsü; zemin altındaki katta ciddi çatlaklar olduğunu paylaşmıştır.

Hastanede genel bir dağınıklığın ve düzensizliğin (tuvaletlerden su akması, tuvaletlerin tıkalı olması; genel olarak pislik ve çöplerin bulunması gibi) olduğu gözlemlenmiştir. Rastladığımız pek az sayıda müstahdem kısmen temizlik de yaptığı görülmüştür.

BARINMA

Antakya merkezinde bulunan Atatürk Parkı'nın içerisinde AFAD ve Kızılay tarafından barınma amaçlı bazı çadırların kurulduğu, ama parkın büyük bir kısmının gayet rahat değerlendirilebilecekken boş bırakıldığı görülmüştür. Park içinde yerde güneş paneli görülmüştür. Ancak çöpler için bir şey düşünülmendiğinden her yerde çöplerin biriktiği gözlemlenmiştir. Bu alanda sorumlu/görevli kimseye rastlanmamıştır.

13-14 Şubat itibarıyla kent içinde AFAD çadır alanları yeni yeni kurulmaya başlanmıştır. Bu alanlarda tuvalet, su, zemin izolasyonu vb. ne durumda olduğunun tespitine ilişkin vakit bulunamamışsa da 13 Şubat itibarıyla Samandağ'da AFAD'ın kriz merkezi karşısındaki alana kurulmaya başlanan olan çadır alanında, çadırların zeminine, ısı ve nem yalıtımı yapacak döşemenin yapılmadığı görülmüştür.

Barınma alanlarının oluşturulması başta olmak üzere Kızılay'ın sahada belirgin bir yerde/şekilde görülmediği dikkat çekmiştir.

KAYIPLARA ULAŞMAK

HASTANENİN HEMEN GİRİŞİNDE İNSANLARIN TEDAVİ VEYA KAYIP YAKINLARINI ARAMAK İÇİN BAŞVURABİLECEĞİ BİR MASA KURULDUĞU BURADA GÖREVLİLERİN BULUNDUĞU TESPİT EDİLMİŞTİR. HEYET HASTANEYE GETİRİLMİŞ OLMA İHTİMALİ OLAN YARALILARIN NEREDE OLDUĞUNU HASTANEDEKİ GÖREVLİLERE SORMUŞ, BU MASAYA YÖNLENDİRİLMİŞTİR. MASADAKİ GÖREVLİLER DE HEYETE SAĞLIK BAKANLIĞINA AİT ARDIL HATLARI OLAN BİR TELEFON HATTI NUMARASI VERMİŞ, BURADAN BİLGİ ALINABİLECEĞİNİ BELİRTMİŞTİR.

Hastanenin giriş katında ayrıca röntgen vb tetkikler için bekleyenlerin yönlendirildiği bir koridorda işleyişin sürdüğü, küçük bir kısımda ise çocuklar için acil müdahalenin örgütlenmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Hastane bahçesinde Kızılay ve Sağlık Bakanlığının çadırları görülmüştür. Hastanenin üst tarafında oldukça geniş bir alan bulunmasına karşın buraya büyük çadırların kurulmadığı dikkat çekmiştir.

Sahada çalışmaya başlamak için resmi izin beklerken, bir yandan da ön keşif ve tespit çalışması sürdürmekte olan uluslararası bir yardım kuruluşunun görevlisi, ilk iki gün şehirde olduğu gibi, hastanede de hemen hemen hiçbir koordinasyonun bulunmadığını, ilk iki gün hasta kaydının hemen hemen hiç yapılmadığını, kayıtlara ancak sonraki günlerde başladığını söylemiştir. Aynı kişi; ilk iki gün boyunca müdahale edilen yaralılara, ölümlere ve nakil edilen hastalara dair ilgili büyük bir kayıt/bilgi eksikliğinin ve belirsizliğin olduğunu da eklemiştir.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

Gözlem ziyareti sırasında elde edilen bilgilere göre; Antakya ve Samandağ'da temel ihtiyaçlara erişimin sağlandığı farklı kuruluşlar tarafından yürütülen yardım merkezleri ve istasyonları aşağıdaki gibidir:

- 1. Resmi/Merkezi İdare** (AFAD, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, UMKE, vs) tarafından kurulmuş, hükümet destekli veya hükümete yakın "STK"ların -İHH, Beşir Derneği, vb- da içinde veya yanı başında yer aldığı merkezler)
- 2. İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) Yardım Merkezleri** (Antakya'da 1, Samandağ'da 1) ve Diğer Belediyeler (Ankara ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri'nin Antakya/Samandağ'da bir yeri görülememiştir. Ancak İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin Defne'de aşevi kurduğu bilgisi aktarılmıştır).
- 3. Türkiye İşçi Partisi ve Deprem Dayanışması** (HDP-HDK-KESK-EğitimSen-Sosyal Haklar Derneği-EMEP ve diğerleri)
 - ♦ (*) Samandağ'da Kadıköy Belediyesi de Deprem Dayanışması'nın istasyonunda çalışıyor)
- 4. AHBAP ve Ahbap Aracılığıyla Temel İhtiyaç Malzemeleri Götüren/Dağıtan ad hoc Girişimler** (Antakya'da EXPO fuar alanında kurulduğu tespit edilmiş ancak Samandağ'dakini görülmemiştir).
- 5. Eczacılar Odası'nın Çadırları** (Birkaç noktada tespit edilmiştir).
- 6. Antakya Barosu'nun Yardım Merkezi** (Defne'de, yeni kurulduğu görülmüştür).
- 7. İsimli Olarak Kurulmuş İstasyonlar** (Örneğin Macro Center'da kampçı/retkkingci/dağcıların kurduğu, Bağımsız Maden İş'in devraldığı ikmal/yardım dağıtım merkezi)

Yapılan gözlem ziyaretinde bu merkezler arasında sahada temas, irtibat, bilgi paylaşımının olmadığı ya da çok yetersiz, belirsiz düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla da sinerji/koordinasyon, birbirinin çalışmasını tamamlayıcı, destekleyici bir işleyiş sisteminin kurulmuş olmadığı anlaşılmıştır.

DEPREM DAYANIŞMASI

HDP, HDK, Eğitim-Sen, KESK, SKYP gönüllülerince Defne semtindeki boş bir arsada oluşturulan koordinasyon alanının yeni kurulmakta olduğu görülmüştür. Bu kurulumun mekansal ve işleyiş olarak oldukça organize olduğu gözlemlenmiştir. Kıyafet, gıda tasnifinin burada hayli düzenli şekilde yapıldığı, küçük bir alanda olmasına rağmen, ihtiyacı olan insanların kolaylıkla ulaşabileceği düşünülmüştür.

Görevli gönüllüler için bir iki çadır kurulmuş ancak su, tuvalet, ısınma ve aydınlanma altyapısı veya sisteminin henüz kurulamadığı tespit edilmiştir. Civar mahallelerin sakinlerinin binalara girmeseler de mahalleleri terk etmemiş olması sebebiyle bu alanın seçildiği belirtilmiştir.

Bu merkezin HDP vekilleri tarafından dönüşümlü olarak ziyaret edildiği, yardım merkezindeki gönüllü çalışmanın da nöbetleşe bir sistemle ilgili kurum ve örgütler tarafından yürütüleceği anlaşılmıştır. Merkezin yönetiminde görevli bir kişi ve üç HDP vekili ile yapılan görüşmelerde; genel olarak Arap-Alevi mahallerine AFAD'ın çok geç gittiği, daha profesyonel ekiplerin diğer mahallelere gönderildiği belirtilmiştir.

Aynı görüşmelerde; 'yağmacılık' yaptığı iddia edilen bir Suriyeli'nin kolluk kuvvetleri tarafından darp edildiği ve bu kişinin kendileri tarafından oluşturulmuş revirde tedavi edildiği, bunun ilgili tutanak tutulduğu belirtilmiştir. Merkezde çalışan bir başka gönüllü de polisin 'yağmacılık' ihbarında bulunan bir kişiye "Bizi niye çağırıyorsunuz, verin cezasını" dediğini paylaşmıştır.

CENAZELERİN VE DEFİN İŞLEMLERİ

Cenazelerin teşhisi, nakli, kayıt ve defin işlemlerine ilişkin tespitlerin bir kısmı gözlemlere, bir kısmı da görevlilerle yapılan görüşmelerde alınan bilgilere dayalıdır.

Yeni Kurulan Mezarlık

Gözlem heyetinde yer alan avukat, bir müvekkilinin kayıp olduğunu söyleyerek yetkililer ile iletişime geçmiştir. Eski mezarlığın yakınında yeni bir mezarlığın kurulduğu, burada olay yeri inceleme araç ve memurları, savcı ve savcılık memurlarının ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) ile Diyanet Vakfı yetkililerinin olduğu görülmüştür.

Gelen cenazelerden yakını olan varsa onlara teslim edildiği, yakını olmayanların da bir dişinin çekilip, kan örneğinin alınıp, belirleyici bir özelliği varsa yazılıp, biliniyorsa hangi adresten getirildiğinin kayıt edilip, fotoğraflarının çekildiği tespit edilmiştir. Fotoğrafi çekilen cenazelerin de numaralandırılıp defnedildiği görülmüştür. Bu aşamada Diyanet Vakfı ve DİB'e bağlı din görevlilerinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan polis ve diyanet çalışanları; cenaze sayısının ve özelliklerinin günlük olarak kayıt edildiğini ve bilgilerin gün sonunda savcılığa verilip işleme kaydedildiğini paylaşmıştır. Ancak ilk iki gün boyunca teşhis/defin işlemlerinde bu sistemin çalışmaya başlamış olmadığı ve kayıtların tutulamamış olduğu yönünde de bilgi ve yorumlar edinilmiştir.

Enkazdan Çıkan Cenazeler

Enkazlardaki arama kurtarma çalışmasında enkazdan çıkarılan cenazelerin; önce, eğer varsa, enkaz başındaki bekleyenlere gösterildiği, bu kişilerin teşhis etmesi durumunda bu kişilere, orada bekleyen bir cenaze nakil aracı yoksa çağırımları söylenerek teslim edildiği anlaşılmıştır. Cenazeyi teşhis eden kişi/lerin (yakınlarının) 112'yi aradığı, 112 hattını İstanbul'un yanıtladığı, İstanbul 112'nin Antakya'daki enkaz adresini kaydettiği ve anons yapacağını söylediği bu süreçte tespit edilmiştir.

Cenaze ALO 188'in ve 112 servisinin, test edilerek çalışmadığı görülmüştür. Jandarmanın cenaze nakli için yoldan geçen araçları durdurmayı dahi tavsiye ettiklerine tanık olunmuştur.

Narlıca'da bulunan cenaze kimlik tespiti işlemlerinin yapıldığı merkeze yapılan ziyarette

neredeyse iki dakikada bir cenaze nakil aracının geldiği, iki büyük hangar benzeri yapıdan oluşan merkezin bahçesinde ve etrafında bir işleyiş sistemi kurulmuş olduğu gözlemlenmiştir.

Olay yeri inceleme ekipleri, savcılar, adli tıp uzmanları, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türk Diyanet Vakfı ekiplerinin burada çalışma yürüttükleri anlaşılmıştır. Yapılan görüşmeler ve gözlemlerimiz sonucunda işlerin aşağıdaki şekilde yürüdüğü tespit edilmiştir:

- Cenaze nakil araçları, bazen bir bazen de iki üç cenazeyi birlikte getirmektedir.
- Kimi cenazeler de özel araçla ulaştırılmaktadır.
- Bu cenazeler yakınlarınca teşhis edilerek getirilmiş, yani sahipli ise sol tarafa, sahipsiz olarak getirilenler ise başka bir kısma yönlendirilmektedir.
- Sahipli cenazeler için sol tarafta kurulmuş masalar ve bu masalarda görevliler bulunmaktadır.
- Cenazeler nakil aracından ceset torbasında indirilip masanın önünde yere bırakılmaktadır.
- Olay yeri inceleme ekibi ve adli tıp uzmanı; ceset torbasını açarak genel bir inceleme yapmaktadır.
- Akkrabasına (veya getiren kişiye) cenazeyi tanıyıp tanımadığı, emin olup olmadığı sorulmaktadır.
- Bu arada masada "Ölüm Muayene, Teşhis ve Teslim Tutanağı" düzenlenmektedir.
- Yaşamını kaybeden kişinin hangi adresteki enkazda bulunduğu, teşhis edilen kişinin adı, kimlik numarası, baba ve anne adı doğum tarihi bu tutanaklara yazılmaktadır.
- Ölüm tarihi deprem tarih ve saati olarak notlanmakta, "ölü muayenesi" raporunda ölüm nedeni "Enkaz Çökme Göçük Altında Kalma İle Oluşan Genel Beden Ve Kafa Travmasına Bağlı Kardiyovasküler Arrest Olduğu Tespit Edilmiştir", şeklinde genel bir ifade ile kaydedilmektedir.
- Cenazenin fotoğrafı tutanakla birlikte çekilmektedir. Bu tutanağa Cumhuriyet Savcısı, Zabıt Katibi, Doktor Bilirkişi, Cesedi teşhis ve teslim alan kişi imzaları alınmakta ve "Nakli Uygun" ibaresi ile, bu tutanağın bir nüshası masadaki görevlilere, bir nüshası da cenazeyi teslim alan kişiye verilmektedir.
- Bu işlemlerden sonra, cenaze Antakya içinde defnedilecekse var olan cenaze nakil araçları ile mezarlığa götürülmekte, Antakya dışına defnedilecekse de yaşamını kaybeden kişinin yakınları nakil için çözüm üretmek zorunda kalmaktadır.

Yapılan gözlemler sonucunda depremin ilerleyen günlerinde artık çürümeye ve ağır kokmaya başlamış olan cenazelerin, cenaze aracı dışındaki bir araçla nakledilmesinin çok güç ve yakınlarının sağlığı açısından risk oluşturacak şekilde yapıldığı anlaşılmıştır.

Sahipsiz Cenazeler

“Sahipsiz” cenazelerin işlemlerinin ise, ayrı bir bölümde yürütüldüğü görülmüştür. Bu mekânda da birçok görevlinin ve savcılarının olduğu masaların bulunduğu, getirilen bir cenazeye bu masalardan biri tarafından numara verildiği, bu numaranın tüm işlemler boyunca -mezarlık no dahil- kullanıldığı, bu şekilde karışıklığa engel olduğu belirtilmiştir.

Numara verildikten sonra hangi masada ne işlem yapılacaksa, tutanağa bu numara ile not alınmaya başlandığı ve cenazelerin üzerine enkaz adresinin yapıştırıldığı, bazılarının içine not olarak atıldığı; bazılarının ise enkaz notu konulmadığı, cenaze aracının nereden alındığının belirtildiği görülmüştür.

Daha sonraki süreçte adli tıp uzmanlarının burada detaylı bir çalışma yaptığı görülmüştür. Adli tıp uzmanlarının yaptığı çalışmaların savcılıkça açılan dosyaya eklendiği, işlemlerin bitirilip tutanağın tamamlandığı tespit edilmiştir. Daha sonra, cenazenin diğer taraftaki Diyanet görevlilerine teslim edildiği, diyanet görevlilerinin ayrıca bir liste tuttuğu belirtilmiştir. Onların tuttuğu listede de cenazenin aynı dosya numarası ile kaydedildiği anlaşılmıştır.

Cenazelerin kadın erkek olarak ayrılıp yıkama vs yapılmadan kadın ve erkek görevlilerce islam dini usullerinden “teyemmüm” yöntemiyle defin için hazırlandığı görülmüştür. Birkaç cenaze gruplanarak cenaze namazının kılındığı ve hemen yandaki sahipsizler mezarlığına mezar başına aynı kayıt numarası yazılarak defnedildiği görülmüştür.

Defin işlemlerinin kepçelerle kazılan ve kepçelerle kapatılan mezarlara yapıldığı, buradaki tüm verilerin, bir veri tabanına girileceği, kayıpları olanların yakınlarını bu veri tabanı üzerinden arama imkanı bulabileceği görevliler tarafından ayrıca aktarılmıştır.

BİLGİYE ERİŞİM

Yetkili resmi kurumlar ve çalışmaya başlamış olan merkezlerce yapılan çalışmalar, sundukları yardım ve hizmetlere ilişkin sahada, hiçbir kurum tarafından görünür/düzenli/tatminkâr seviyede yapı(a)madığı gözlemlenmiştir. İnternet, Twitter vb. mecra üzerinden paylaşılan, izlenebilen bilgilerden (ne, nerede, kim ne sağlıyor? vb) bölgedeki depremzedelerin büyük ölçüde haberdar olmadığı görülmüştür.

İletişim ve halkın bilgilendirilmesi açısından faydalı olabilecek, telefon/internet şebekelerinin çalışmasındaki ciddi aksaklıklar karşısında etkili olabilecek farklı teknolojilerin (karasal radya sistemi ve cihazları vb) de düşünülmediği fark edilmiştir.

AFAD ve diğer merkezi idarenin sahadaki merkezlerince yürütülen faaliyetlerde de halkı bilgilendirme çalışmasına (anons, broşür dağıtmak vs) rastlanılmamıştır. Aile Bakanlığı Psiko-Sosyal Destek Ekiplerinin sahada bilgilendirme yapma aşamasına geçtiğine dair bir işaret de süreçte görülmemiştir.

SİVİL TOPLUM KOORDİNASYONU/DURUMU/KATILIMI

Ülke çapında, yerel veya uluslararası düzeyde örgütlü/çalışan bağımsız STK'ların sahada görünür olmadığı izlenimi edinilmiştir. Gözlem ziyareti boyunca sahada İHH İnsani Yardım Vakfı ile Hayata Destek Derneği'nin çalışmakta olduğu görülmüştür. Derneğin ana hedef olarak çadır kentlerdeki su, tuvalet, ısınma vb. hijyen ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yöneldiğini öğrenilmiştir. Bu tarihler itibarıyla Valilik/AFAD Antakya'da ya da Samandağ'da sahada çalışmaya başlamış, yardım merkezleri/istasyonları kurmuş olan bu grupları bir araya getiren bir toplantı düzenlemiş değildir.

HATAY BAROSU İLE GÖRÜŞME

BARO YÖNETİMİ VE GÖREVLİLERİ DE DEPREMDEN ETKİLENDİĞİNDEN BARO ÖRGÜTÜNÜN 5.GÜN İTİBARIYLA TAŞINDIĞI YERDE BİR DÜZEN KURMAYA BAŞLADIĞI GÖRÜLMÜŞTÜR. YAPILAN GÖRÜŞMEDE BİNASI KULLANILAMAZ HALE GELEN BARO, İLK OLARAK GEÇİCİ BİR YERDE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞINI ANCAK BU YERİN VALİLİKÇE GÜVENLİ BULUNMADIĞINDAN KENDİLERİNE ORADAN ÇIKMALARININ SÖYLENDİĞİ BELİRTİLMİŞTİR.

BARO'NUN DEFNE SEMTİNDE YENİ TAŞINDIĞI VE BİR YARDIM MERKEZİNE ÇEVİRMEK ÜZERE ÇALIŞMALARA BAŞLADIĞI TEK KATLI, AVLULU BİNADA, ELEKTRİK VE SU SORUNU OLDUĞU GÖRÜLMÜŞTÜR. BURADA BİR JENERATÖR YARDIMIYLA ELEKTRİK SORUNU KISMEN ÇÖZÜLEBİLMİŞTİ. NÖBETTEKİ GÖREVLİLERDEN BİR KISMININ BAHÇEDEKİ ÇADIRLARDA GECELEDİĞİ, VAN, KONYA VE KOCAELİ BAROLARINDAN GÖREVLİLERİN DE DAYANIŞMA AMACIYLA BURADA BULUNDUĞU GÖRÜLMÜŞTÜR.

BARO BAŞKANI İLE YAPILAN GÖRÜŞMEDE; KENDİSİNİN VALİ İLE İLK GÜN GÖRÜŞME YAPMAK İSTEDİĞİNİ ANCAK VALİNİN TELEFONUNA CEVAP VERMEDİĞİNİ AKTARMIŞTIR. SONRAKİ GÜNLERDE İMAR VE DENETİM BELGELERİNİN BULUNDUĞU BİNANIN YIKILMASINA İLİŞKİN BİR GÖREVLİNİN HABER VERDİĞİNİ, BURASI İÇİN GÖREVLENDİRİLEN BİR SAVCI OLDUĞUNU BİLDİĞİNİ ANCAK HENÜZ ONUNLA KISA BİR GÖRÜŞME YAPABİLDİĞİNİ BELİRTMİŞTİR.

BARO BAŞKANI AYRICA TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ İLE İLETİŞİM HALİNDE OLDUĞUNU SÖYLEMİŞTİR. ONUN DIŞINDA ADLİ İŞLERİN NE DURUMDA OLDUĞU HAKKINDA HENÜZ BİR BİLGİSİ OLMADIĞINI (KOŞULLAR NEDENİYLE) AKTARMIŞTIR.

GÜVENLİK

Hırsızlık ve/veya yağma söylentileri yaygın olmakla birlikte, görüşülen resmi sorumlular ve yardım merkezlerindeki kişiler tarafından bu tür somut vakaların azlığına ve yaygın bir durum olmadığına vurgu yapılmıştır. Bu görüşmeler hırsızlık/yağma yaptıkları veya buna yeltendikleri tespiti ya da şüphesiyle, civardaki kişiler veya resmi kolluk tarafından şiddete uğradığı belirlenen bazı, az sayıda kişi olduğunu düşündürmüştür.

Deprem ertesinde 3., 4. güne kadar devam eden kolluk gücü/devriyesinin eksikliğinin ve geceleri tüm şehrin karanlık olmasının, hırsızlık/yağma endişesini arttırdığı görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNE ERİŞİMDE GÜÇLÜK ÇEKEN

MÜLTECİLER

Mültecilere; yakınlarının bulunduğu enkaz başında arama kurtarma ekibi beklerken, yardım ararken, hatta tahliye edildikleri sırada bile (UMKE personeli dahil) kimsenin sarıh bir bilgi vermediği görülmüştür. Suriyelilerin arama kurtarma safhası da dahil, yardım istemekte çekingen, kimden isteyebileceklerine dair endişeli, tedirgin oldukları teşhis edilmiştir.

Akşam hava kararırken, 19:00 sularında stadyuma varıldığı sırada, stadyum binasını çevreleyen tellerin dışında, yol üstündeki kaldırımında, yanlarında taşıyabildikleri cinsten eşyalarıyla bekleyen, aralarında kucaklarında bebekli kadınların ve çocukların olduğu çok sayıda Suriyeli mültecinin olduğu görülmüştür. Ne kadar süredir orada ayakta bekletildiklerine dair net bir bilgi alınamamıştır. Bu kişilerin Adana Büyükşehir Belediyesi'ne ait, kaldırıma yanaşmış 4 kadar belediye otobüsüne binmeleri istenmiş; ellerindeki çok az eşyayı da kaybetmemek için bırakmak istemeyen mültecilerin, sığmakta güçlük çektikleri otobüslere bir an önce binmeleri için acele ettirildiği tespit edilmiştir.

Mültecilerin otobüse bindirilme şekilleri oldukça gayri insani olduğu gözlemlenmiştir. Çocukların, bebeklerin ve kadınların ağladığına, panik halinde olduklarına, gruptaki erkeklerin de can havliyle ailelerini, eşyalarını otobüslere tıktırmaya çabaladığı görülmüştür. Alandaki yetkililerden birine nereye götürüldükleri sorulduğunda yetkilinin öfkeyle "Cehenneme" yanıtını verdiğine tanık olunmuştur.

Konuşma imkânı bulduğumuz mültecilerden kimi Mersin'e, kimi Kilis'e veya Urfa'ya veya Apaydın Kampı'na götürüldüklerini belirtmiştir. Bu tahliyeyi izleyen UMKE görevlileri de dahil olmak üzere, hiçbir yetkilinin mültecilere bilgi vermediği gözlemlenmiştir.

Nereye gönderildiklerini bilmeyen mülteciler gibi, alanda konuştuğumuz hiçbir yetkilinin de herhangi bir konuda bilgi sahibi olmadığı veya paylaşmak istemediği anlaşılmıştır. Tüm yetkililerin mesai doldurup da işini bitirmek istermişçesine özensiz ve umursamaz tavır ve davranış içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

ÇOCUKLAR, YAŞLILAR VE ENGELLİLER

Çocuk, yaşlı ve engellileri desteklemeye yönelik örgütlenmiş bir sistem ve/veya yardım merkez(ler)i teşhis edilmemiştir.

Antakya'nın değişik semtlerinde sokak hayvanları için kaldırımlara, yerlere bırakılmış kuru mamalar olduğunu görülmüştür.

HATAY / ANTAKYA / EKİNCİ

GENEL GÖZLEMLER

Ekinci'ğe yapılan gözlem ziyaretinde Ali İsmail Korkmaz Vakfı (ALİKEV)'nin binasının yıkılmış ve kullanılamaz durumda olduğu, Vakfın çalışanlarının enkazdan çıkarılabilecek eşyalarını çıkarmak istedikleri görülmüştür.

Vakıf çalışanları ve gönüllüleri ile yapılan görüşmelerde; AFAD ve askerin daha merkezi yerlerde arama kurtarma çalışmalarını yaptığı, merkez dışında kalan yerlere arama kurtarma çalışmalarının yanı sıra gıda, kıyafet ve çadır ihtiyaçlarının geç geldiği, yer yer hiç gelmediği aktarılmıştır.

Mahallelerde yerel koordinasyonun, Ekinci ölçeğinde örgütlenmenin yeni yeni kurulmaya başladığı ayrıca paylaşılmıştır. Genel koordinasyon merkezlerinin siyasi partiler etrafında şekillendiği, mahalli ve diğer STK'ların henüz koordine bir örgütlenmeye geç(e)mediği aktarılmıştır. Yerelde çalışan STK'lar ile büyük şehirde olan STK'lar arasında koordinasyon kurulması ve ihtiyaçların daha doğrudan belirlenmesi için bunun önemli olduğu belirtilmiştir.

HATAY / SAMANDAĞ

GENEL GÖZLEMLER

Samandağ girişinde; ortamın nispeten sakin görüldüğü, çeperdeki tek veya iki-üç katlı bahçeli evlerin hasarlı olduğu, sakinlerinin ise evlerinin bahçesinde ve mahallede kalmaya devam ettikleri gözlemlenmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi(İBB)'ne ait bir yardım kamyonunun, insanlara temel ihtiyaç ürünleri dağıttığı, Antakya gibi her yerde çöp ve atıkların bulunduğu, elektrik ve suların kesik olduğu görülmüştür.

Samandağlıların genel olarak ilçeyi terk etmemiş olduğu ve terk etmek istemediği izlenimi edinilmiştir.

Samandağ'da en yaygın şikayet konusunun arama kurtarmanın depremden ancak dört gün geçtikten sonra başlaması, insanların kendi imkanlarıyla enkazlarda arama kurtarma yapmak durumunda kalmış olması, kamu imkanlarının kritik ilk dört günde Samandağ'a ulaştırılmamış olması olduğu anlaşılmıştır. İBB'nin ikmal-depo ve yardım idare/dağıtım istasyonunun düzgün ve düzenli bir şekilde kurulduğu, bu merkezin az ilerisinde ise Türkiye İşçi Partisi'nin Jan ve Suphi Beyluni Lisesi bahçesine bir yardım dağıtım merkezi oluşturulduğu, okulun avlusunda, gönderilmiş yardım malzemeleri ve giysi yığınlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Tasnif işlerini yapan gönüllüleri, dağıtım için yollanan ikinci el giysilerden uyuz bulaşma riskine karşı hepsini imha etmeyi veya geri yollamayı planladıklarını aktarmışlardır. Burada küçük yaşta (9-13 yaş) oğlan çocuklarının da çalıştığı görülmüştür. Bu çocukların hem eşya taşıdıkları hem de uyuz riski olduğu söylenen eşyalar ile temas halinde buldukları fark edilmiştir.

Merkezin idaresinden sorumlu bir gönüllü/görevli, ilçede basına yansıdığı gibi bir yağma ve hırsızlık durumu ile karşılaşmadığını söylemiştir. Aynı kişi, AFAD ve İBB çadırlarının depremin ikinci gününden sonra geldiğini, civardaki diğer yardım merkezleri ile bir irtibat, temas veya koordinasyonlarının bulunmadığını da eklemiştir. Merkezde yapılan görüşmeler sırasında; arama kurtarma ekiplerinin geç geldiği, gelen ekiplerin de AFAD gönüllülerinden oluşan profesyonel olmayan bir ekip olduğu belirtilmiştir.

Aynı kişiler; idarenin ya da kolluk güçlerinin bu merkezin çalışmasını engellemesinden duydukları endişeyi paylaşmışlardır. Şimdiye kadar resmi yetkililerle bir sorun yaşanmadığı, fakat hafta içerisinde okul bahçesinden tahliye edilmeyi beklediklerini aktarmıştır.

Görüşme sırasında yörede bir gencin, "yağmacı" olduğu şüphesiyle vurulduğu yönünde bir bilgi paylaşılmıştır. Ancak, "yağmacılık" yapıp yapılmadığına ilişkin somut bir vakaya tanık olmadıklarını, bu yönde söylentiden öte somut bir bilgi ile karşılaşmadıklarını aktarmışlardır.

KRİZ KOORDİNASYONU

AFAD Kriz Merkezi, Samandağ Kültür Merkezi'nde kurulmuştur. Kriz merkezinde sıcak yemek ve çorba dağıtımının yapıldığı, hasar görmemiş bu binada sağlık bakanlığından ve diğer kurumlardan görevlilerinin bulunduğu ve bu merkezin yakınlarına AFAD'a bağlı çadırların kurulduğu tespit edilmiştir. Buranın kalabalık olduğu, halkın ihtiyaç ve taleplerini dile getirmek için yetkililerle görüşmeye çalıştığı da görülmüştür.

Burada görüşme yapılan yetkililerin, nispeten anlayışlı, iletişime açık ve sorun çözmeye odaklı olduğu gözlemlenmiştir. **Aile & Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın psiko-sosyal destek ekibinden bir görevli**; asıl sorunun çadır olduğuna değinmiş, yanı sıra yollanan yardımların tek bir alana yöneldiğini fakat ileri yaştaki hastalar için bez, duyma engelli kişiler için işitme aygıt pili gibi ihtiyaçların bulunduğundan söz etmiştir. Aynı görevli; bakım gereksinimi duyan kişiler listesi temelinde ev ziyareti yaptıklarını da eklemiştir.

Yetkililer; insanların kendi evine, bahçesine yakın bir yere çadır kurmak istediğini, fakat soba zehirlenmesi, yangın vb. güvenlik endişeleri sebebiyle buna izin verilmediğini aktarmıştır. **Aynı yetkili**; bir çadırın içinde odun sobası yakılınca çadırdaki kalan ailenin bebeklerinin zehirlendiğini, sonrasında aileye elektrik sobası vermek durumunda kaldıklarını paylaşmıştır.

Barınma alanlarında kalan kişilere, buralarda nasıl barınılması gerektiğiyle ilgili bir bilgilendirme çalışmasının, broşürün vb. olmadığı anlaşılmıştır.

Barınma alanlarında kalan kişilere, buralarda nasıl barınılması gerektiğiyle ilgili bir bilgilendirme çalışmasının, broşürün vb. olmadığı anlaşılmıştır.

Kriz merkezinde bir AFAD yetkilisiyle de görüşülmüştür. AFAD yetkilisinin delege edebileceği işlere de nezaret etmek durumunda olduğu anlaşılmıştır. Merkezin karşısında çadırların kurulmaya başlandığı alanın dışında, stadyumda ve bir yerde daha, çadır kampları kurmaya başladıklarını anlatan AFAD yetkilisinin birlikte çalışmaya açık tavrına karşın, Samandağ'daki diğer yardım merkezleriyle bir irtibat, temas veya koordinasyon girişiminde bulunulmadığı izlenimi edinilmiştir.

Sahibi bulunmayan cenazelere ilişkin, AFAD yetkilisi tam ve net bilgi sahibi olmamakla birlikte, devlet hastanesinden savcılarının olduğunu ve savcılar eşliğinde DNA örneklerinin alındığını, cenazelerin bu şekilde defnedildiğini aktarmıştır.

Çadır alanındaki hazırlık çalışmaları izlenmiş, çakıl zemine kurulan çadırların zeminine bir malzeme döşenmediği, çadırların da kolayca kurulabilen cinsten olmadığı görülmüştür. Alanda nasıl bir tuvalet, ısınma, aydınlatma sistemi kurulduğuna ilişkin herhangi somut planlama gözlenmemiştir.

Samandağ Eski Devlet Hastanesi'nin bahçesindeki polis memuru; binanın zarar görmesi nedeniyle atıl duruma geldiği ve hastaların Samandağ çıkışında yeni devlet hastanesine taşındığını aktarmıştır. Hem hastanenin hem de ek hizmet binasının ciddi zarar aldığı görülen hastane bahçesinde 3, 4 çadırın bulunduğu tespit edilmiştir.

Yeni Devlet Hastanesinin sağlam olduğu görülmüştür. Hastane bahçesinde, kendisinin Hâkim Savcılar Kurulu tarafından Samandağ'a görevlendirilen bir savcı olduğu öğrenilen kişi ile görüşme yapılmıştır.

Savcı görüşme sırasında;

"Burası küçük bir yer olduğundan, gelen cenazelerin büyük kısmının yakınları bulunuyor ve kimlik tespit işlemlerini yakınlarının teşhisi ile yapıyoruz. Yakınları bulunmayan cenazelerin de parmak izi alınarak kayıtlarda yer alıyorsa bu şekilde tespitini yapıyoruz. Parmak izi alamadığımız cenazelerin de yakınlarının gelmesini bekliyoruz. Şimdiye kadar kimliği tespit edilmeden defin işlemleri için gönderdiğimiz kimse bulunmuyor. Ancak olursa kod adı koyarak örneğin; kız çocuğu ise K.Ç erkek çocuğu ise E.Ç ve devamında belirleyici bir ekleme yaparak kayıt altına almayı düşünüyoruz. İlçede bahsedildiği gibi bir yağma, hırsızlık ve güvenlik endişesi yaratacak olaylar bulunmamakta. Tekil olarak karşılaştığımız vakalar bulunuyor ancak basında bahsedildiği gibi bir durum söz konusu değil. Ayrıca insanların marketlerden temel gıda malzemeleri alması da bir zaruret hali olarak hukuka uygunluk nedenidir. Enkazlarda delil toplama işlemlerine yavaş yavaş başladık. Hakim, savcı görevlendirilmesi öncelikle hakim savcılar deprem bölgesinde görev almak istediklerine dair HSK'ya bir başvuruda bulunuyor, HSK da bu başvurulara göre geçici tayin işlemleri gerçekleştiriyor" demiştir.

Dayanışma Deposu

Samandağ'daki Deprem Dayanışması'nın yardım merkezi, TİP'in yardım merkezini kurduğu yerin karşı yamacında, bir depo alanına kurulmuştur. Buradaki dayanışma içerisinde Sosyal Haklar Derneği ve Kadıköy Belediyesi'nin de bulunduğu görülmüştür. Depo alanının içinin ve girişinin düzenli olduğu; ancak elektrik (aydınlatma/ısıtma) ve tuvaletin olmadığı tespit edilmiştir.

Depodan gün içerisinde, 09.00-17.00 arası dağıtım yapıldığı, hijyen malzemesi ve kuru bakliyat ihtiyacının olduğu, Samandağ tarafında çok zarar görmeyen köylerin ve evlerin bulunması nedeniyle, insanların evlerine ya da tanıdıklarının evlerine girip tuvaleti kullanabildikleri ya da yemek pişirebildikleri ancak bu kişilerin de kuru gıda ihtiyacının olduğu belirtilmiştir.

Görüşme sırasında; askerler ve jandarmaların da iç çamaşırı gibi temel ihtiyaçlarını buradan karşılamaya çalıştığı aktarılmıştır.

Gergin Ortam...

Görüşülen kişiler; ortamın oldukça gergin olduğunu, bölgedeki birçok insanın Suriye'deki savaştan sonra zaten bir silah edindiğini ve şu sıralar en küçük bir kavgada bile silahların çekilme riskinin yaşandığına işaret etmişlerdir.

HATAY/ İSKENDERUN

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre İskenderun'un nüfusu 252.682 kişidir.

BARINMA

İlçede yer alan STÖ temsilcileriyle yapılan görüşmelerde artık en büyük ihtiyacın çadır olduğu belirtilmiştir. Gıda ve giyecek gibi akut ihtiyaçların giderildiği artık en büyük sorunun barınma, tuvalet ve ısınma sorunu olduğu dile getirilmiştir. Deprem sonrası kentin büyük kısmının, İskenderun'dan başka illere gittiğini, kalanların da öncelikli olarak depremden zarar görmeyen ya da daha az zarar gören Tepe mahallelerine yerleştirildiği bilgisi paylaşılmıştır.

Tepe mahallelerinde bulunan konutlarda, yaklaşık 15-20 kişinin bir arada kaldığı bilgisi iletilmiştir. Depremzedelerin bu mahallelere geçmesinden kaynaklanan artan nüfus artışıyla mahallede ihtiyaçların arttığı ve toplu taşıma hizmetlerinin kalkmasıyla/aksamasıyla merkezdeki dağıtım noktalarına buradan erişimin güç olduğuna dikkat çekilmiştir.

İlçede çadır kentlerin yavaş yavaş kurulmaya başlandığı fakat kurulan çadır kentlerin yetersiz olduğu dile getirilmiştir.

Barınma sorunu ile ilgili olarak, **Cemevinde kurulan kriz masası temsilcilerinden biri** "Genel olarak bir hasar tespiti yapamadık. Yerini bulan gidiyor. Kim gidecek kim kalacak bilemiyoruz. Ortada kalanlara yer bulmak için kalacak yer mevzusunu söyleyemiyoruz" şeklinde aktarımda bulunmuştur.

İskenderun'da AFAD tarafından resmi olarak açıklanan 5 çadır kentin bulunduğu, AFAD koordinasyon merkezinde, kapı girişlerine asılan bilgi notlarından öğrenilmiştir: Cumartesi Pazarı, Maydanoz Parkı, Öğrenci Yurdu Yanı, Millet Bahçesi ve Üniversite Alanı, Atatürkçü Düşünce Ortaokulu ve Numune Mahallesi Belediye Kültür Sarayı Karşısı Boş Alan.

Bu yerlerden "Üniversite Alanı"nda incelemelerde bulunulmuştur. İskenderun Teknik Üniversitesi alanına kurulan çadır kent dağınık olarak kurulan çadırlardan oluşmaktadır. İlçede kurulan kriz masasından herhangi bir yetkiliye ulaşamadığı için bu alanda kaç çadırın kurulduğu, kaç kişinin konakladığı bilgisine erişilememiştir. Bu çadır kentin önemli bir bölümünde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve kurtarma çalışmaları için gelen İspanyol ordusunun askerlerinin de konakladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca diğer ülkelerin arama kurtarma birimlerinin de buradaki çadırlarda konakladığı tespit edilmiştir. Üniversite kampüsü aynı zamanda kriz koordinasyon merkezi olarak da kullanılmaktadır. Koordinasyon merkezine başvuru için gelenlerin farklı hizmetlerin (başka ile tahliye, ilçede barınma, kayıt belgesi alma vb.) hangi masadan verildiğine dair bilgiye kolaylıkla erişemediği ve genel olarak merkezde düzensizlik olduğu gözlemlenmiştir. Bireysel olarak çadır verilmediği bilgisi merkez olarak kullanılan üniversite binasının camına asılı bir duyuru ile paylaşılmıştır.

Burada kurulmuş çadır alanında, kampüs binaları tuvalet olarak kullanıldığından seyyar tuvalete rastlanmamıştır. Bazı çadırlarda ısınmak amacıyla sobaların olduğu gözlemlenmiştir. Elektrik ihtiyacı için az sayıda güneş enerjili batarya sisteminin bulunduğu fark edilmiştir.

İskenderun'da Belediyeye ait Kapalı Spor Merkezi de barınma alanı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca merkezin önünde bulunan alana yine AFAD çadırları kurulmuştur. Ziyaretin yapıldığı gün, aynı alana Rotary Dernekleri'nin yaklaşık 470 kişilik çadır kurulumu yapıldığı görülmüştür. Çadırlarda konaklayacakların belediye tarafından alınan kayıtlarla belirlendiği tespit edilmiştir. Kadın ve erkekler için ayrı duş ve tuvaletlerin ayrıca kurulacağı çadırı kuran gönüllüler tarafından belirtilmiştir.

İskenderun'da Atatürk Caddesi, İnönü heykelinin olduğu meydana bulunan İş Bankası Şubesi'nin bahçesinde, İş Bankası kendi çalışanları için yaklaşık 20 çadırın olduğu bir barınma alanı oluşturmuştur. Çadırlarda 8-10 kişi kaldığı bilgisine ulaşılmıştır. Benzer bir durum olarak; Albaraka Türk Katılım Bankasının üniversite kampüsünde kendi personeli için prefabrik yapı kurduğu gözlemlenmiştir.

Ayrıca Beylikdüzü Belediyesi ve Beylikdüzü Kaymakamlığı ortak olarak İskenderun Limanı'nın karşısındaki alana çadır kent oluşturmuştur. Çadır kentte; mutfak konteynerleri ve tuvalet ve duş kabinlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Kent içinde sokak aralarında birer ikişer AFAD çadırları olduğu göze çarpmıştır. Fakat bunların ne amaçla kullanıldığı bilgisine ulaşılamamıştır.

Ayrıca Tepe mahallelerinde evleri yıkılmayan depremzedelerin kendi imkanlarıyla elektrik hattı çekmeye çalıştıklarına tanık olunmuştur.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

İskenderun'da gıda, giyim, içme suyu gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında genel bir koordinasyon eksikliği olduğu tespit edilmiştir.

Temel ihtiyaçlar birkaç farklı noktada, farklı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla sağlanmaktadır. İskenderun'da bulunan Cemevinde, siyasi parti, sendika ve meslek odalarının temsilcilerinden oluşan kriz masasının kurulduğu görülmüştür. Buraya Türkiye'nin her yerinden siyasi parti, sendika ve meslek odalarının dayanışma çağrıları sonucunda toplanan temel ihtiyaç maddelerinin geldiği ve ihtiyacı olan kişilere ulaştırıldığı anlaşılmıştır.

Cemevinin çok kalabalık olduğu ve bundan kaynaklı da temel ihtiyaçların dağıtılmasında bir organizasyon sağlamakta zorlanıldığı görüşülen kriz masası temsilcileri tarafından dile getirilmiştir. Görüşme yapılan temsilciler ilk üç gün temel ihtiyaç maddelerinin ilçeye ulaştığını, bu ihtiyaçların da bir anda geldiği ve dağıtılmasında sorunlar yaşandığını belirtilmiştir.

Cemevi bahçesinde fazlasıyla kıyafet, gıda vs. olduğu da ayrıca gözlemlenmiştir.

Cemevi bahçesinde gönüllüler aracılığıyla aşevi kurulduğu, yemek dağıtımının buradan yapıldığı aktarılmıştır. Cemevinde günlük olarak yaklaşık 3000 kişiye ulaşıldığı belirtilmiştir. Ayrıca ihtiyaç malzemelerinin dağıtımında koordinasyonu sağlamak için asker çağrıldığı, gelen askerlerin, hiçbir şeye karışmadığı, kriz masasına yardımcı oldukları dile getirilmiştir.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından gönderilen TIR'ların AFAD tarafından durdurulup el konulmaya çalışıldığı fakat insanların bunu delip geçtiği ifade edilmiştir. Gidip TIR'lardan minibüslerle ihtiyaç malzemelerini getirdiklerini söylemişlerdir. HDP temsilcileri yeni ilan edilen OHAL'in olası kısıtlamalarından endişe duyduklarını ifade etmiştir.

İhtiyaç malzemelerinin dağıtımının yapıldığı bir diğer nokta Üç Ağaç Kültür Merkezi'dir. Burasının daha organize olduğu gözlemlenmiştir. Üç Ağaç Kültür Merkezi ilçede çalışan öğretmenler tarafından kurulmuş bir dernek olarak faaliyet göstermektedir. Aynı yardımları kabul ettiklerini ancak maddi yardım/bağış alma konusunda mevcut dernekler mevzuatından dolayı sorun yaşayacaklarını düşündüklerini iletilmişlerdir. Üç Ağaç Kültür Merkezinde günlük olarak yaklaşık 300 kişilik yemek yapıldığı belirtilmiştir. Depremden sonra ilk günün geçirilmesinden sonra ihtiyaç malzemelerin ulaştırılmasında mobilize bir ekibin, ihtiyaçları tek tespit ettiği, konut bazında ihtiyaca yönelik gerekli malzemeleri ulaştırdıkları belirtilmiştir.

Yine merkeze birçok yerden ihtiyaç malzemelerinin olduğu TIR'ların geldiği, temel ihtiyaçların giderilmesinde yerelden oldukları, herkesi tanıdıkları ve her yeri bildikleri için daha kolay organize oldukları dile getirilmiştir. Ayrıca ellerindeki fazla malzemenin aralarında TİP milletvekillerinin de bulunduğu ve il çapında kurdukları iletişim ağından gelen bilgiler doğrultusunda; ihtiyaç duyulan diğer ilçe ve köylere yönlendirildiği de iletilmiştir.

Uzun Bir Süreç...

Üç Ağaç Kültür Merkezi yetkilileri; şu an herkesin aynı anda yardım gönderdiğinden yeterli malzemenin olduğunu ancak bunun uzun bir süreç olacağını unutulmayarak yardımların da sürece yayılması gerektiğini de vurgulamışlardır.

Görüşme sırasında yetkililer; Belediye Meclis üyelerinden kriz masasında olmaları için talep geldiğini fakat bu talebin siyasi çıkarlarını ön plana alabilecekleri gerekçesiyle kendileri tarafından reddedildiğini de dile getirmiştir. Kendilerine gönderilen TIR'ların AFAD tarafından durdurulduğunu da ayrıca paylaşmıştır.

İskenderun'da ihtiyaç malzemelerinin toplandığı bir diğer merkez de özel bir işletme olan bir kafedir. Kafenin sahibi Sosyal Haklar Derneği temsilcisi olduğu için, diğer illerden gelen ihtiyaç malzemelerinin gönderilmesinde kendisiyle iletişime geçildiği ve bundan dolayı da kafeyi bu amaçla kullanmaya başladıklarını söylemiştir.

İhtiyaç sahiplerinin bir şekilde kendilerine ulaştığını, gelen tırlardaki malzemeleri kapalı bir alanda tutmaktan imtina ettiklerini, algı yönetimi için bir baskın yapıp, "malzemeleri tutuyor" diye haberler çıkarabilecekleri endişesi taşıdıklarını ifade etmiştir.

Dağıtım merkezlerinin akıbetinden endişe duyduklarını, kendilerine gelen TIR'ların bazılarının şehir girişinde AFAD tarafından din temelli örgütlenmelerin yoğun olarak bulunduğu Adıyaman gibi illere yönlendirildiğini düşündüklerini, bu nedenle TIR'ların gelişini takip ederek alternatif yollarda bu TIR'ları karşılayıp, malzemeye ulaşmaya çalıştıklarını ve kendi bölgelerinde yaygın olmamakla birlikte 'İŞİD'çi' olarak tanımladıkları grupların etkinliklerini artırmasından endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Kent içinde ayrıca çeşitli yerel kurum ve kuruluşların, firmaların sıcak yemek dağıtımını yaptığı gözlemlenmiştir.

Hataylı sanatçı Jehan Barbur'un da temel ihtiyaçların sağlanması için bir organizasyon kurduğu, gönüllülere sıcak yemek dağıtımını sağladığı bilgisi de iletilmiştir.

Yapılan görüşmeler sırasında; Yükseliş Kolejinde kurulan dağıtım merkezine AFAD'ın müdahale ettiği sonrasında da dağıldığı bilgisi paylaşılmıştır.

Dağıtım merkezlerinde görüşülen kişilerin hepsi de talan ve yağma haberleriyle AFAD'ın TIR'lara el koymayı meşrulaştırmaya çalıştığı düşüncelerini dile getirmişlerdir.

İhtiyaç malzemelerinin dağıtımını yapan grupların sıklıkla dile getirdikleri bir diğer nokta da, her geçen gün daha organize oldukları ancak yeni yeni ihtiyaçların ortaya çıktığı ve ona göre yeniden organize olmak zorunda kaldıkları olmuştur.

Üniversite kampüsünde bulunan AFAD Kriz Merkezinde depremzedelerin ihtiyaçlarına erişim için kayıt yaptırmak zorunda oldukları gözlemlenmiştir.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

İskenderun'da görüşülen depremzedeler cenazelerin definlerini kendilerinin yaptığını dile getirmişlerdir.

Gayrimüslim Kişilerin Defni

Hatay-sayısı net bilinmiyor olsa da- gayrimüslim ve azınlık topluluklarının da yaşadığı bir ilçedir. **Telefonla yapılan bir görüşmede;** bu kişilerden cenazelerini alabilenlerin çoğunun kendi imkanlarıyla taşımak ve defin yapmak zorunda kaldığı öğrenilmiştir. Görüşme yapılan kişi; cenazelerini aldıkça define gittiklerini daha sonra enkaza geri dönmek zorunda olduklarını, insanların dini vecibelerini yerine getiremeden (Örneğin Sunnilerin yıkanıp kefenlenmeden, olduğu gibi battaniye veya çarşafı) gömmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Hatta kendilerinin, kürek bile bulamayıp elleriyle, taşlarla çukur açıp yine elleriyle ayaklarıyla ailelerinin mezarını kapattıklarını anlatmıştır. Görüşmeciyi ayrıca; binlerce enkaz altında, hiç çıkarılamayan ve acele moloz temizleme operasyonlarıyla -bulunan ya da bulunamayan- kimi zaman moloz kaldırma sırasında vücut bütünlüğü korunamayan insan ve hayvanlar olduğunu aktarmıştır.

KAMU BİNALARININ DURUMU

İskenderun Adliye Binası'nda yapılan görüşmelerde; binanın dışarıdan sağlam görünmesine rağmen iç kısmında hasar olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Ankara'dan hasar tespitine gelindiği ve adliye binasında sadece cenazelerin kimlik tespiti için elle doldurulan formların sisteme yüklenmesi işlemi yapıldığı bilgisine adliye binasının girişinde bekleyen polislerden ulaşılmıştır.

İlçede bulunan okullardan iki okul binasının kısmi olarak yıkıldığı, bir iki okulda da hasar olduğu Eğitim-Sen temsilcisinden öğrenilmiştir. Temsilci, Millî Eğitim Bakanlığında hasar tespiti için gelip gelmediklerini bilmediğini aktarmıştır.

İskenderun merkezde yer alan, İskenderun Devlet Hastanesinin A bloku tamamen depremde yıkılmıştır. 11 Şubat 2023 tarihinde arama kurtarma çalışmalarının devam ettiği görülmüştür. Hastane enkazında arama kurtarma çalışmalarında ve cenaze nakillerinde çalışan bir gönüllü, en az 500 kişinin bulunduğunu ve sadece 6 kişiyi canlı olarak çıkarabildiklerini belirtmiştir.

Çiğdem Toker, 17 Şubat 2023 tarihinde t24'te yayınlanan yazısında aktardığı Hastane Tanıtım Sunumunda **"2012 yılında hastanemiz A bloğunda yapılan "Deprem Dayanıklılık Testi" raporu olumsuz gelmiştir."** ifadeleri yer almaktadır.

BİLGİYE ERİŞİM

Bilgiye erişim konusunda depremzedeler, genel olarak bundan sonra ne olacağına dair bir şey bilmedikleri, sonraki sürece dair hiçbir yerden bilgi alamadıklarını aktarmışlardır. Bu öngörülemezlik durumunun depremden etkilenen kişiler üzerinde tedirginlik yarattığı gözlemlenmiştir.

İhtiyaçlara erişim, ulaşım, yıkılmayan binaların hasar tespitine ilişkin süreçlerin e-devlet üzerinden yürütülmesi ise bilgiye erişim konusunda çok çeşitli sorunlar yarattığı görülmüştür. Bölgede internet ve telefon şarjı gibi sorunlar yeni yeni giderilmeye başlanmıştır, e-devlete erişim de zordur. Ayrıca yaşlı nüfusun e-devlete erişmesi, başka bir erişilebilirlik sorununu gündeme getirmiştir. Akıllı telefona sahip olmayan veya telefonunu, bilgisayarını depremde kaybetmiş depremzedelerin de e-devlete erişimlerinin nasıl olacağına belirsiz olduğu görülmüştür.

Rotary Kulübünün yaptığı çadırlara yerleştirme için başvuru yapan görüştüğümüz depremzedelerden biri; telefonları olmadığı ve yerine göre elektrik verilemediği için sıranın kendilerine gelip gelmediğini nasıl takip edecekleri konusunda endişeli olduklarını aktarmışlardır.

Bilgiye erişim konusunda bir diğer sorun da AFAD'ın kurduğu çadır kentlerde tüm duyuruların sadece Türkçe olarak yapılması olarak gözlemlenmiştir. İskenderun'un çok kültürlü ve göç alan yapısı göz önüne alındığında Türkçe bilmeyen depremzedelerin bilgiye erişemedikleri gözlemlenmiştir. Bu bağlamda işitme ya da görme engelli depremzedeler için de durum farklı değildir. AFAD'ın kurduğu çadır kentlerde dikkat çeken bir diğer husus ise herhangi bir yönlendirme tabelasının olmamasıdır.

DEPREMZEDELERİN TAHLİYESİ

İskenderun'da yetkililerin kenti mümkün olduğunca tahliye etmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Üniversite kampüsünde kurulan AFAD Kriz masasından bilgi almaya çalışıldığında, kimseye görüşülemeyeceği, üç askeri yetkilinin tahliye planı üzerine çalıştığı bilgisi verilmiştir.

Yapılan resmi açıklamalarda Hatay ilindeki depremzedelerin Muğla iline tahliyesinin yapılacağı bilgisi yer almıştır. Belirlenen illerin dışındaki bir ile gidenlere, konaklama desteğinin sağlanmayacağı görüşmeler sırasında iddia edilmiştir.

GÜVENLİK

İskenderun'da bulunan binaların çoğu ya yıkılmıştır ya yıkılmak üzeredir ya da dışarıdan bakıldığında hasar aldığı bellidir. Tüm bunlara rağmen hiçbir binada bir emniyet şeridinde veya uyarı levhasına rastlanmamıştır.

Arama- kurtarma çalışmalarının olduğu alanlarda da herhangi bir önlem alınmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle yıkılmak üzere olan binalara dair herhangi bir önlem alınmaması can güvenliği açısından büyük bir tehlike arz etmektedir. Görüştüğümüz depremzedelerden biri; farkında olmadan yıkılmak üzere olan bir binanın kaldırımına oturduğunu sonradan fark ettiğini belirtmiştir.

Güvenlik ile ilgili olarak önemli olan bir diğer sorun ise basına da çokça yansıyan yağma ve hırsızlık haberleridir. Suriyeli mültecileri de hedef alan yağma ve hırsızlık iddialarına karşılık görüştüğümüz çoğu STÖ temsilcisi, böyle bir olayın yaşanmadığını dile getirmiştir.

İskenderun'a ilk 3 gün hiç kimsenin gelmediğini, insanların ihtiyaçlarını karşılamak zorunda oldukları için marketlerden temel ihtiyaçlarını aldıklarının altı defalarca çizilmiştir. Özellikle kriz masalarında çalışan gönüllüler tarafından; bu tür yağmalama haberlerinin AFAD'ın, yardımlara el koymayı meşrulaştırması olarak yorumlandığı görülmüştür.

SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM

İskenderun Devlet Hastanesine ait bir blok tamamen enkaz halindedir. Hastane bahçesine UMKE çadırları bulunmaktadır.

İlçede açık bir eczaneye rastlanmamıştır. Üniversite kampüsünde Türkiye Eczacılar Birliği'nin kurduğu seyyar bir eczane bulunmaktadır. Buradan e-nabızda kayıtlı reçetesi bulunan kişilerin ilaçları ile reçetesiz ilaç dağıtımının yapıldığı görülmüştür.

Hindistan'dan gelen ekibin kurduğu sahra hastanesinde İzmir'den gelen gönüllü doktorlardan biri; buraya çağrı üzerine değil, kendi imkanlarıyla geldiğini dile getirmiştir. Ayrıca ilaç temini konusunda koordinasyonsuzluğa ve bilgisizliğe dikkat çekerek, insülin ilacı gibi ilaçlarda soğuk zincirine dikkat edilmediğini belirtmiştir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

İskenderun'da İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Halkların Demokratik Partisinin (HDP) binası tamamen yıkılmıştır.

Afet Yönetiminde Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü

İskenderun'da temel ihtiyaçların dağıtımı, ihtiyaç sahiplerine erişim ilçede bulunan siyasi partilerin, sendikaların, derneklerin kendi imkanlarıyla ve birbirleriyle kurdukları dayanışmayla giderilmeye çalışılmaktadır. AFAD'ın kurduğu kriz masasından Üç Ağaç Kültür Merkezi dışında hiçbir sivil toplum kuruluşuna ulaşılmamıştır. Deprem sonrası süreçte STÖ'lerin yok sayıldığı izlenimi edinilmiştir.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİMDE GÜÇLÜK ÇEKEN GRUPLAR

KADINLAR

Depremden etkilenen kadınların yaşadığı sorunlardan en önemlisi hijyenik pede ulaşım olduğu anlaşılmıştır. Pedlerin en az gönderilen ihtiyaç malzemesi olmasının yanı sıra kadınların, ihtiyaç malzemesi dağıtanın bir erkek olması halinde ped isteyemedikleri ya da çekinerek istedikleri tespit edilmiştir.

ÇOCUKLAR

STÖ'lerin oluşturduğu kriz koordinasyonundan görüşülen yetkililer, kayıp çocuk vakalarının olduğunu, ulaşılan çocukları kendi imkanları ile güvenli yerlere yerleştirdiklerini fakat ne yapacaklarını bilmediklerini aktarmışlardır. Ayrıca çocukların depremden en çok etkilenen kesim olduğuna acilen psiko-sosyal destek verilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

AFAD Kriz Koordinasyonunda Aile ve Sosyal Hizmetleri Bakanlığının psiko-sosyal destek için bir masa açtığı gözlemlenmiştir. ASPB yetkilisine çocuklara psiko-sosyal konusunda destek olmak istenildiği belirtilmiş ve iletişim bilgileri 11 Şubat 2023 tarihinde verilmesine rağmen, 20 Şubat 2023 tarihi itibarıyla hala kendilerinden bir haber gelmemiştir.

MÜLTECİLER

İskenderun'da Suriyeli mültecilerin yoğunlukla yaşadığı belirtilen Barbaros Mahallesi ziyaret edilmiştir. Burada dikkat çeken en önemli şey, mahallede yoğun bir kanalizasyon kokusudur. Mahallede konuşmaya çalıştığımız Suriyeli mültecilerin çekingen tavırları dikkat çekmiş, konuşmaktan imtina etmişlerdir. Suriyelilerle ilgili basında yer alan yağma ve hırsızlık iddialarına karşılık olarak görüştüğümüz STÖ temsilcileri; bu iddiaların doğru olmadığını, bu iddiaların yayılmasına izin verilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

CEZAEVLERİ

Cezaevi ziyareti yapılmamıştır. Görüştüğümüz insan hakları alanında çalışan bir avukat, depremde yakınına kaybeden mahkumlara cenaze izni verilmediğine dikkat çekmiştir.

LGBTİ+'lar

Depremzede LGBTİ+'lara ulaşamamıştır. İnsan hakları alanında çalışan bir avukat ile yapılan görüşmede üç trans için kalacak yer sorunu olduğunu, Ankara'daki LGBTİ+ örgütlerinin koordinasyonu bu sorunu çözmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

HATAY / KIRIKHAN

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Kırıkhan'ın nüfusu 121.028'dir.

BARINMA

Kırıkhan'da da binaların durumunun İskenderun ile benzer şekilde ya yıkılmış ya da oturulamayacak kadar hasar almış durumda olduğu görülmüştür. İlçede yaşayanların büyük bölümünün Kırıkhan dışına çıktığı tespit edilmiştir.

Enkaz çalışmalarının yapıldığı alanın çok yakınına AFAD tarafından bir çadır alanı kurulmuştur. Çadır alanında kaç kişinin kaldığı bilgisine ulaşılamamıştır. Çadırlarda genel olarak birbirini tanıyanlar ya da akrabaların birlikte, kalabalık şekilde kaldıkları öğrenilmiştir. Çadır alanının zemini için herhangi bir düzenleme yapılmadığı, alanın enkazlara yakın bir yerde bayır bir alanda oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Çadırda kalan bir kadınla yapılan görüşmede; alanda seyyar bir tualetin bulunmadığı, çadırda kalan kişilerin kendi olanaklarıyla bu ihtiyaçlarını giderdikleri belirtilmiştir.

Kırıkhan'da ilk defa Kızılay'a ait çadırların olduğu bir barınma merkezine rastlanmıştır. Kızılay çadırlarında askerlerin kaldıkları tespit edilmiştir. Yol kenarına askerler için kurulan barınma alanında hala açılmamış Kızılay çadırlarının olduğu gözlemlenmiştir.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

Kırıkhan'ın İskenderun tarafı girişinde bir benzin istasyonunda ihtiyaçların dağıtımı için bir merkez oluşturulmuştur. Burada AFAD gönüllüsü yeleşti yiyenlerle yaptığımız görüşmelerde kendilerinin AKP Afyonkarahisar İl Örgütünden oldukları tespit edilmiştir. Kriz koordinasyonu yine AKP Afyonkarahisar İl Başkanı tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Bu alanda hem sıcak yemeklerin hem de kuru gıda, hijyen malzemesi gibi malzemelerin ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığı gözlemlenmiştir.

AFAD çadır alanında sıcak yemek dağıtımı özel firmalar tarafından yapıldığı görülmüştür. Mardin'den gelen gönüllü firma temsilcileri, dönüşümlü bir şekilde çadır kentte konaklayanlara sıcak yemek sağladıklarını belirtmiştir.

Ayrıca Kırıkhan'da İstanbul'dan özel bir balıkçı tarafından gönüllü olarak ekme arası balık pişirilip dağıtıldığı görülmüştür.

Kent merkezinde "Sen1Ordusun İyilik Hareketi", Sakaryaspor gibi farklı kurum ve kuruluşların sıcak yemek ve temel ihtiyaçları dağıttığı da ayrıca gözlemlenmiştir.

Depremden etkilenen kişiler ve gönüllü olarak arama kurtarma çalışmalarına farklı illerden gelmiş kişilerle yapılan görüşmede; ilçeye dayanışma amacıyla gelen gönüllülerin de koordinasyon ve organizasyon eksikliğinden geri döndükleri de tarafımıza iletilen bilgiler arasında olmuştur.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

Kırıkhan'da hala enkaz altında arama kurtarma çalışmaları devam ettiği görülmüştür. Depremzedelerle yapılan görüşmelerde defin işlemlerinin inançlarına uygun olarak yerine getiremedikleri dile getirilmiştir.

KAMU BİNALARININ DURUMU

Kırıkhan'da en çok dikkat şey kamuya açık hizmet verebilme imkanına sahip büyüklükte yapılar olan camilerin büyük hasar alması olmuştur.

BİLGİYE ERİŞİM

Kırıkhan'da genel olarak bundan sonrasının bilinmemesi genel bir öngörülmezlik hali yaratmıştır. Depremzedelerin bundan sonrasına dair kaygılı ve endişeli oldukları gözlemlenmiştir. Arabada yaşayan bir depremzede gönüllü olarak dayanışmak için gelenlerin yarın bir gün ilçeden gittiklerinde ne yapacağını bilmediğini heyete iletmıştır.

İlçe merkezine uzakta, yıkılmayan binaların hasar tespitine ilişkin de bir güvensizlik olduğu yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. E-devlet üzerinden binaların hasar durumuna bakan depremzedelerin az hasarlı ya da hasarsız olarak belirtilen binalarına girmekten çekindiklerine tanık olunmuştur. Bu konuda yeterli bilgilendirme sağlanmadığından şikayetçi oldukları dile getirilmiştir.

Ulusal Hasar Tespit Uzmanı kıyafeti giymiş bir görevliden konu ile ilgili bilgi almaya çalışılmış, ancak görevli Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanının ilçeyi ziyaretinden dolayı geldiğini, Ulusal Hasar Tespit Uzmanı kıyafetini de o yüzden giydiğini belirtmiştir.

DEPREMZEDELERİN TAHLİYESİ

Kırıkhan'da yaşayan nüfusun büyük bölümünün ilçeyi terk ettiği belirtilmiştir. Gidenlerin kendi imkanlarıyla gittiğine dikkat çekilmiştir.

Burdur iline bağlı Gölhisar Belediyesinin kurduğu Aşevinde Gölhisar'a gitmek isteyenleri götürdükleri ve orada depremzedelere kalacak yer ayarlandığı bilgisine ulaşılmıştır.

GÜVENLİK SORUNU

Kırıkhan'da bulunan binaların çoğu depremde yıkılmıştır. Yıkılmayan binaların çoğu da ya yıkılmak üzeredir ya da dışarıdan bakıldığında hasar aldığı bellidir. Tüm bunlara rağmen hiçbir binada bir emniyet şeridine bile rastlanmamıştır.

Arama kurtarma çalışmalarının olduğu alanlarda da herhangi bir önlem alınmadığı gözlemlenmiştir.

Depremzedelerin dikkat çektiği bir güvenlik hususu ise; ölümlerin hepsinin deprem kaynaklı olarak raporlanması ve güvenlik endişeleri olmuştur. Görüşme yaptığımız depremzedelerden biri güvenlik endişesini; "Silahla öldürülsek, siyah torbaya koyup götürürler. Kimse de neden öldüğünü araştırmaz, depremden der geçerler. Bu konuda da tedirginiz" şeklinde iletmiştir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM

Kırıkhan Devlet Hastanesinin, depremde zarar görmediği ve burada temel sağlık hizmetlerinin sağlandığı görülmüştür. Hastane bahçesinde UMKE çadırı kurulmuştur.

Diyanet Vakfı'nın Kırıkhan İlçe Devlet Hastanesinde ilaç temini ve hastalara yardım ettiği gözlemlenmiştir.

Ayrıca Devlet Hastanesinin yanındaki boş araziye Belçikalı bir sağlık ekibinin sahra hastanesi kurmaya çalıştığı bilgisi sonradan edinilmiştir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

İskenderun'da olduğu gibi, sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu bir kriz masası tespit edilememiştir. HAYAD şubesi olduğu öğrenilmiş fakat yeri tespit edilmediği için görüşme yapılamamıştır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

İskenderun'da İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Halkların Demokratik Partisinin (HDP) binası tamamen yıkılmıştır.

Afet Yönetiminde Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü

İskenderun'da temel ihtiyaçların dağıtımı, ihtiyaç sahiplerine erişim ilçede bulunan siyasi partilerin, sendikaların, derneklerin kendi imkanlarıyla ve birbirleriyle kurdukları dayanışmayla giderilmeye çalışılmaktadır. AFAD'ın kurduğu kriz masasından Üç Ağaç Kültür Merkezi dışında hiçbir sivil toplum kuruluşuna ulaşılmamıştır. Deprem sonrası süreçte STÖ'lerin yok sayıldığı izlenimi edinilmiştir.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİMDE GÜÇLÜK ÇEKEN GRUPLAR

MÜLTECİLER

Kırıkhan, Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerden biridir. Mültecilerin, yol kenarında bir parkta ayrı bir şekilde konakladıkları tespit edilmiştir. Parkta daha önce bulunan çardakların battaniyelerle kalınabilecek hale getirdikleri görülmüştür.

Mültecilerin ilk başta çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir. Daha sonra yapılan görüşmede; gıdaya erişim konusunda büyük bir sorun yaşamadıkları ama en büyük sorunun şu anda tuvalet olduğu dile getirilmiştir. Kadınların tuvalete gitmemek için çoğu zaman yemek yemedikleri vurgulanmıştır. Park içinde bulunan büyükçe kapalı bir alanda kadınların, çocukların ve hastaların konakladıkları belirtilmiştir. Göç İdaresinden kendilerine Muğla ve Mersin illerine gideceklerine dair bir mesajın geldiğini fakat nasıl gideceklerine dair herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı aktarılmıştır.

Ayrıca İstanbul dışında her yere 90 günü geçmemek kaydıyla gidebileceklerine dair de bilgi aldıklarını fakat nasıl gideceklerini bilmediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ulaşım maliyetlerinin yüksekliğinden yakınlık il dışına götürecek araçların 15.000-20.000 TL istediğini aktarmışlardır. Kırıkhan'dan gitmek için AFAD'tan belge alınması gerektiğini fakat Kırıkhan'da hiçbir AFAD yetkilisine ulaşamadıklarını, gittikleri her zaman "Beş dakika önce çıktılar" cevabını aldıklarını paylaşmışlardır.

Görüştiğümüz Suriyeli mültecilerden biri, ailesinin depremden sonra kendi imkanlarıyla Mersin'e gittiğini fakat sokakta yaşadıklarını, AFAD kaydı olmadığı için hiçbir destekten yararlanamadıklarını dile getirmiştir. Kendileriyle sadece SGDD-ASAM'ın gelip görüştüğünü, ihtiyaçlarla ilgili sorular sorup, not aldıklarını sonrasına dair de herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı da görüşme sırasında aktarılmıştır.

Ayrıca görüşülen mülteciler; kendi evlerine resmi evrak almak için girmeye çalıştıklarında, yerel halk tarafından hırsızlık iddiasıyla darp edildikleri aktarılmıştır. Askerlerin gelmesiyle daha iyi bir durum oluştuğunu, askere bildirdiklerinde kendi evlerine girebildiklerini ifade etmişlerdir.

Şeker hastası, kalp hastası olanlara ilaç dağıtımı yapıldığı fakat ilaçların yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Kırıkhan'da yaşayan Suriyelilerden görüştiğümüz bir aile, Suriye'den geldiklerini fakat Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduklarını aktarmıştır. Ailede sadece 9-10 yaşlarındaki kız çocuğu Türkçe bildiği için, bilgiye erişim konusunda büyük sorunlar yaşadığını dile getirmiş, "Ne Suriyeliyim ne Türkiyelim. Ben şimdi nereliyim?" demiştir.

TC. vatandaşı da olan bu grubun ayrıca T.C. vatandaşlarına sunulan bilgilerin internet üzerinden ve Türkçe dilinde erişilebilir olmasının yarattığı güçlük de karşı karşıya kaldığı görülmüştür.

Görüşülen kişiler T.C. vatandaşı olmalarına karşın; kültürel yakınlık nedeniyle Suriyeli mültecilerin bulunduğu yerde konaklamayı tercih ettiğini, yine Kırıkhan'da T.C. vatandaşlarının bulunduğu bir çadır grubunda ise Suriyelilerle birlikte kalmayı tercih etmediklerini aktarmıştır.

KAHRAMANMARAŞ (12-13 ŞUBAT 2023)

İçişleri Bakanı tarafından verilen ve AFAD'ın web sitesinde yayınlanan bir açıklamaya göre 13 Şubat 2023 tarihi itibarıyla Kahramanmaraş ilinde hayatını kaybeden kişi sayısı 10.194 olmuştur.

AFAD tarafından sağlanan bilgilere göre Kahramanmaraş ilinde merkezde güncel olarak 22 çadır kentin kurulumu yapılmıştır. İlk çalışmalar askeri birlikler tarafından 12 Şubat Stadı'na 120, Saim Çotur Stadı'na 256, Batıpark'a 72, Atatürk Parkı'na 200, jandarma tarafından da çeşitli bölgelere 4 binin üzerinde olmak üzere toplam 4899 çadır inşa edilmiştir.

Harita: Deprem öncesi, yüksek şiddetli bir depremde Kahramanmaraş'ın en çok etkilenecek bölgeleri

GENEL GÖZLEMLER

Kahramanmaraş'ta tüm spor salonları ve gençlik merkezleri ile sağlam kamu binaları depremzede ve yardım çalışanlarının kullanımına açıldığı görülmüştür. Askeri birlikler tarafından kurulan çadır kentler (özellikle fuar alanı) gözlem çalışması yapılan deprem bölgesinde uygunluk açısından diğerlerinden ayrıştığı görülmüştür. Altyapı, çadır mesafesi, ısınma, temizlik, tuvalet, suya erişim gibi konularda uluslararası standartlara uygun geçici barınma alanları olduğu izlenimi edinilmiştir.

İlk oluşturulan 12 Şubat stadyumunda kurulan çadır kent bitişik nizam, akşam ve gece saatlerinde soba yakma durumu ile hava kalitesi düşüktür.

İlk gözlemler Kahramanmaraş'ın Dulkadiroğlu ilçesi yani şehir merkezinin en işlek caddeleri olan Trabzon Caddesi ve Azerbaycan Caddesi üzerinde yapılmıştır. Binaların neredeyse tamamının yıkılmış ya da ağır hasarlı olduğu, arama kurtarma ve enkaz kaldırma çalışmalarının sürdüğü, çalışma yapılan yolların güvenlik çemberine alınmadığı, insanların iş makinelerinin bulunduğu yerlerde olduğu görülmüştür. Nitekim, 19 Şubat tarihinde enkaz çalışmalarını izleyen 58 yaşındaki bir erkeğin kepçe darbesiyle hayatını kaybettiği basına yansımıştır.

Şehirde çöp sorunu yaşandığı, yiyecek ve ambalaj çöplerinin sokak ve caddeler ile çadırların bulunduğu yerlerde görüldüğü, bazı yerlerde çöplerin yakıldığı, gruplar halinde bekleyen depremden etkilenen kişilerin ısınmak için ateş yaktığı, iş makinelerinin yarattığı tozun da bunlara eklendiğinde şehirde yoğun bir hava kirliliği bulunduğu görülmüştür.

Görüşülen sivil toplum örgütleri ve kişiler öncelikli olarak çadıra ihtiyaç duyulduğunu aktarmıştır. Şehirden çok sayıda tahliye yaşandığını, imkanı olanların civar şehirlere ya da köylere gittiği belirtilmiştir.

Arama kurtarma çalışmaları bitmeden enkaz kaldırma çalışmalarının başlaması görüşülen kişilerde endişe uyandıran bir konu olduğu görülmüştür. Hala çok sayıda kişinin enkaz altında olduğunu, bunların yakınları olmadığı için enkaz kaldırma çalışmalarının başladığını, enkazların ölümlerle birlikte kaldırıldığından yakında aç kalan sokak hayvanlarının ağızda insan vücudu parçaları görülebileceği ya da salgın hastalık meydana gelebileceği gibi endişeleri görüşmeler sırasında paylaşılmıştır.

Ayrıca şehirde hiçbir toplu ulaşımın bulunmadığı, hiçbir market-bakkal-lokanta-kafe gibi temel ihtiyaç sağlayabilecek işletmenin açık olmadığı, zincir marketlerin ve diğerlerinin yağmalanmış olduğu görülmüştür. Tedarik zincirinin kırılması kentte bağımlı nüfusu artırmıştır.

İnsan hakları alanında çalışan derneğin yöneticileri ile yapılan görüşmede; dernek üyesi bir avukatın Kahramanmaraş E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nu ziyaret ettiği, basında yer alan cezaevinden firar edildiğine ilişkin haberlerin doğru olduğu, cezaevinde deprem nedeniyle hasarın oluştuğu ve gardiyanların mahpusları kilitli şekilde içerde bırakarak kaçması nedeniyle mahpusların firar ettiği belirtildi.

BARINMA

Kahramanmaraş'ta 12 Şubat Stadyumu'nda kurulan geçici barınma merkezi incelenmiştir. 12 Şubat Stadyumu AFAD tarafından kurulan ilk geçici barınma alanlarının başında gelmektedir.

Stadyumun çim saha kısmının tamamını dolduran, aralarında neredeyse hiç mesafe bulunmayan yaklaşık 250 çadır kurulduğu görülmüştür. Çadırların ısıtılması tüplü ısıtıcılar ile sağlanmış, aydınlatma ise stadyumun köşelerinde bulunan büyük spotlar ile yapılmıştır.

Çadırlara elektrik verilmediğinden turnikelere çekilen üçlü prizler kanalıyla gençlerin telefonlarını şarj etmeye çalıştığı görülmüştür. Kayıt sisteminin bulunmadığı çadır kentte bitişik nizam yerleşim, ısınmadan kaynaklı dumanın halk sağlığı adına risk yaratacak düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Stadyumun girişinde bulunan tuvaletler erkek ve kadın olarak ayrılmış fakat hijyenden uzak olduğu tespit edilmiştir.

Stadyumun dışında bulunan caddede yemek dağıtımının yapıldığı, depremzedelerin sıraya girerek yemek aldığı görülmüştür.

Stadyumun içinde ve çevresinde de ciddi bir çöp sorunu bulunduğu, çadır kentte stadyumun tuvalet imkanlarına ek olarak kadın ve erkek tuvalet yapımına başlandığı, geçici duş kabinlerinin yerleştirildiği tespit edilmiştir. Tuvalet ve duşların bitişik yapılması kadın ve çocuklar açısından güvenlik riskini gündeme getireceği düşünülmüştür.

Parkın ağaçlar içinde olması, çadırların birbirine yeteri kadar uzaklıkta olması, karmaşanın ve paniğin olmaması, çocuk oyun alanları ve revir gibi toplu kullanım alanlarının bulunması, çadırların ısıtılması için yere sermek üzere keçeden zemin kaplama temin edilmiş olması, çadırların bulunduğu yerde çöp bulunmaması, her çadırın önünde su ısıtmak, yemek pişirmek ya da başında oturmak için kullanılmak üzere döküm verilmiş olması, depremzedelerin parkın içinde bulunan çeşmelerden faydalanması gibi imkanlarıyla oldukça iyi bir uygulama olduğu görülmüştür.

Gözlem ziyareti esnasında Valinin de burayı ziyaret etmekte oluşu, buranın devlet bürokrasisi ve basın kuruluşlarının izlemesine açık bir yer olarak kurulduğunu düşündürmüştür.

ARAMA KURTARMA ÇALIŞMALARI

Kahramanmaraş'ta şehrin merkezinde bulunan 12 bloklu 320 bağımsız birimden oluşan Ebrar Sitesinde, önce Pazarcık ardından Elbistan depremleri ile 8 blok yıkılmış ve yıkım 250 kişinin yaşam kaybıyla sonuçlanmıştır. 15 Şubat itibariyle de bunlardan 250 kişinin enkaz altından cansız bedeninin çıkarıldığı basına yansımıştır.

12 Şubat günü gecesinde Ebrar Sitesi'nin yıkıldığı alana gidilmiştir. Arama kurtarma ve enkaz kaldırma çalışmalarının eş zamanlı devam ettiği, yüksek bir yerden bu çalışmaları izleyen basın çalışanlarının olduğu görülmüştür. Enkazdan 3 kişinin canlı çıkma ihtimaline binaen anlık takiplerin yapıldığı anlaşılmıştır.

13 Şubat tarihinde diğer görüşmeleri yapmak için 12 Şubat mahallesine geri döndüğümüzde enkaz kaldırma işleminin yoğun bir biçimde yapıldığı gözlemlenmiştir. Ancak, enkaz kaldırma işlemlerinin İnşaat Mühendisleri Odasının uyarılarına uygun bir biçimde yapılmadığı, kentlin bu bölümünün rüzgârın da etkisiyle toza büründüğü, etrafta bulunan halkın maske kullanılmadığı da gözlemlenmiştir.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

12 Şubat Stadyumu'nun arkasında bulunan kapalı spor salonuna adli tıp birimi kurulmuştur. Burada bulunan olay yeri inceleme polis memurları ile görüşülmüştür. Ziyaret sırasında yaklaşık yaşamını kaybeden 20 kişinin, siyah ceset torbaları içinde yerde yatar vaziyette bulunduğu görülmüştür. Enkaz altından çıkarılan yaşamını kaybeden kişilerin buraya getirildiği, 24 saat içinde yakını gelmez ise öncelikle parmak izinin alındığı ve veri tabanlarında eşleştirme yapılmaya çalışıldığı, herhangi bir eşleşme sağlanamaz ise yaşamını kaybeden kişinin bir dişinin alınarak saklandığı ve 24 saat sonunda Kapıçam Mezarlığına gönderildiği, burada kimsesizler mezarlığında gömüldüğü, ilerde yakınlarının başvurması durumunda diş ile DNA eşleşmesi yapılacağı, fakat bunun için çok erken olduğu, önce enkaz altından çıkarılacak kişilerin gömülmesi işlemlerinin bitmesi gerektiği belirtilmiştir.

DEPREMZEDELERİN TAHLİYE SÜREÇLERİ

Şehirlerarası Otogar'a 13 Şubat günü erken saatlerde gidilmiştir. Otogarda tam bir karmaşanın hakim olduğu, günlerdir tahliye bekleyen ailelerin bulunduğu otogarda sıcak yemek dağıtımının yapıldığı görülmüştür.

Otogarda ayrıca, tahliye merkezinin Fuar alanı olduğu bilgisi olmayan mülteci ailelerle de karşılaşılmıştır. Otogar'da kalan pek çok insan olduğu görülmüştür. Herhangi bir bilgi verici açıklamaya ya da açıklama yapan kişiye rastlanmamıştır.

Kahramanmaraş'tan Antalya'ya ücretsiz otobüsler kaldırıldığını duyan insanların buraya geldikleri anlaşılmıştır. Görüşme yaptığımız kişiler; ne yapacaklarını bilmediklerini söylemişlerdir. Görüştüğümüz mülteci bir aile; üç gündür burada kaldıklarını, Bursa'ya yakınlarının yanına gitmek istediklerini ama buna dair hiçbir bilgi edinemediklerini belirtmişlerdir.

Bu alanda da aşırı çöp sorununun yaşandığı görülmüştür. Otogar'da şehri terk etmek isteyenlerin bilgi edinecekleri herhangi bir AFAD bilgi masasına rastlanmamıştır.

HASAR TESPİT VE DELİL TOPLAMA SÜREÇLERİ

Mimarlar Odası ve İnşaat Mühendisleri Odası ile 13 Şubat tarihinde görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye katılan yönetim kurulu üyelerinin verdiği bilgiye göre 580.000 yapı stoğundan 155.000'inin incelendiği bilgisi edinilmiştir. Bu incelemeye göre 32.070 konut, 8.599 ticari yapı acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık bina olduğu belirtilmiştir. 100.000 konut yapımı için ön çalışmalara başlandığı ayrıca eklenmiştir.

Kahramanmaraş Mimarlar Odası binasının 12 Şubat bölgesinde ayakta kalmış, çok az hasar almış iki binadan birini oluşturduğu görülmüştür. Diğer az hasarlı binanın ise İnşaat Mühendisleri Odasının binası olduğu anlaşılmıştır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

İnsan Hakları Derneği'nin Kahramanmaraş şube binasının hasarlı olduğu yapılan görüşmeler sırasında tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş Barosu'nun henüz yardım organizasyonu yapabildiği, hukuki işlemler için herhangi bir eylemde bulunmadığı belirtilmiştir. Ancak 17 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş Barosunun yıkılan binaların müteahhitlerinin cezalandırılması için suç duyurusunda bulunduğu bilgisi edinilmiştir.

Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren Diyarbakır Merkezli KAMER ile kurulan bağlantıda, KAMER Kahramanmaraş çalışanı kadınların çok sayıda kayıp verdiği öğrenilmiştir. Bu nedenle görüşme olanağı olmamıştır. KAMER kurucusu Nebahat Akkoç, gözlem heyetinden AB desteği ile kurulan Göçmen Sağlık Merkezi'ne gidip bakmasını rica etmiştir. Kentin daha dış ve yüksek kesiminde kurulmuş olan iki katlı Göçmen Sağlık Merkezi'nin yerli yerinde olduğu ve çok az etkilendiği tespit edilmiştir. Fotoğrafları KAMER ile paylaşılmıştır.

KAMER aynı zamanda heyeti, çadır bölgelerinde çalışan bir kadın görevliye yönlendirmiş ancak görevlinin çalıştığı kampın yöneticisi, çadır alanında görüşme talebinin İçişleri Bakanlığı'na iletilmesi ve ancak onay gelirse görüşmenin yapılabileceğini belirtmiştir. Zaman kısıtlılığı nedeniyle böylesi bir resmi talep iletilmemiştir.

KAHRAMANMARAŞ/ ELBİSTAN (12 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinin nüfusu 141.307'dir.

GENEL GÖZLEMLER

İkinci depremin merkezi olan Elbistan'da binaların büyük bir kısmının yıkılmış ya da ağır hasarlı durumda olduğu görülmüştür. Elbistan ilçesinde 2047 bina incelenmiş 565 bina acil yıkılacak, ağır hasarlı durumdadır. Hava sıcaklığının gündüz -5, gece -15 derecelerinde olması depremzedeler için durumu iyice zorlaştırdığına tanık olunmuştur.

Tuvalet ihtiyacını karşılamanın neredeyse imkansız olduğu şehir civarında umumi tuvaletlerin ve şebeke suyunun donduğu görülmüştür.

İlk günlerde devlet görevlilerinin bulunmadığı, yakın zamanda ise iki valinin görevlendirildiği bilgisi edinilmiştir. Yardım çalışmaları AFAD Kriz Merkezi, siyasi partiler ve diğer illerden gelen belediye ekipleri ve gönüllü gruplar tarafından yapılmaya başlanmış ancak hala köyler düzeyinde sistematik bir tedarik zinciri oluşturulmamıştır.

Kentte Ülkü Ocakları, Türkiye İşçi Partisi ve Cemevi'nin dağıtımın farklı kesimlere erişimine katkı sağladıkları gözlemlenmiştir.

BARINMA

Elbistan ilçesinde üç bölgede çadır alanları kurulmuş ilçe genelinde 700 civarı, dağınık şekilde konuşlanmış çadır olduğu görülmüştür.

Pınarbaşı mesire alanı (550) ile Millet Bahçesi alanın (450) çadır kent kurulumu tamamlanmıştır. Bu çadır kentlerde güvenliğin ve girişlerin askeri birlikler tarafından kontrol edildiği görülmüştür. Üçüncü çadır alanı Cemevi yakınında kurulmuştur (50). Toplamda 1050 çadırlık bir barınma alanı olduğu tespit edilmiştir. Cemevi yakınında kurulan çadır kentin standart dışı olduğu ve alt yapı açısından eksiklikler barındırdığı görülmüştür.

Bu alanlarda 32 dağıtım noktasında yemek dağıtımının yapıldığı da tespit edilmiştir.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

Elbistan'da barınma ihtiyacının hala en acil sorun olduğu, yeterince çadırın bulunamadığı ve çadırsız çok sayıda kişi olduğu da görüşmeler sırasında belirtilmiştir.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurduğu Kriz Koordinasyon Merkezi'ne yapılan ziyarette, hasar görmediği düşünülen bir düğün salonunun yardım toplama ve dağıtım merkezi olarak belirlendiği tespit edilmiştir.

Burada kıyafet, erzak, battaniye ve su gibi temel ihtiyaçların dağıtımının yapıldığı, düğün salonu kısmında da yardım gönüllülerinin konakladığı gözlemlenmiştir. Merkezin sorumlusu ile yaptığımız görüşmede, tamamen kendi olanakları ile burayı kurduklarını, herhangi bir engelleme ile karşılaşmadıklarını ama taleplerine karşılık bulamadıklarını aktarmıştır.

Şehirde yağmacıların dolaştığını, bir gün önce bir kişinin kulağının kesildiğini duyduklarını, kendi merkezlerinde toplanan yardımların da yağmacılar nedeniyle güvenlik tehdidi altında olduğunu, bunun için Vali ile görüşüp güvenlik konusunda destek istediklerini ama buna da olumsuz yanıt aldıklarını belirtmiştir.

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Cem Evi'nin, Elbistan'da oldukça geniş bir gruba yardım ulaştıran bir merkez haline geldiği gözlemlenmiştir. Burası bir başka sivil toplum örgütü, siyasi parti ya da kamu idaresinden destek almadan kendi imkanları ile depremzedelere hem kalacak yer haline gelmiş hem de yardımların dağıtıldığı, sıcak yemek çıkarılan bir merkez haline dönüşmüştür.

Bu merkezin oldukça düzensiz ve organizasyonsuz bir yapısı olduğu izlenimi edinilmiştir. Elbistan'da hava sıcaklığının eksi derecelerde bulunduğu, içerde sıcak soba etrafında oturmanın ve ısınmanın mümkün olduğu da ayrıca görülmüştür.

Vakfın bulunduğu sokakta 50 çadırlık geçici barınma yerinin kurulduğu, çok sayıda gezici yemek ve çay ocağının dağıtımda bulunduğu da ayrıca tespit edilmiştir.

Cemevi'nin defin süreçlerinde de aktif destek ve dini hizmetler sunarken, kentten tahliye süreçlerinde de yönlendirici bir işlev üstlenmiş durumda olduğu ayrıca tespit edilmiştir.

Bina kompleksinde gelen yardım malzemelerinin tutulduğu bir depolama alanı mevcuttur. Gelen yardım malzemelerinin (kıyafet, gıda, battaniye, soba) düzenli aralıklarla dağıtıldığı görülmüş ancak herhangi bir kayıt sistemine rastlanmamıştır.

Vakfın önünde Elbistan'da mukim bir avukat ile görüşülmüştür. Görüşülen avukat o güne kadar Elbistan'da çok büyük bir karmaşanın yaşandığını, az da olsa bir düzenin yeni oturmaya başladığını ifade etmiştir. Kendisinin de diğer illerin barolarından gelen yardımların dağıtımını organize ettiğini, bunun dışında henüz suç duyurusu ya da diğer hukuki işlemlere dair bir şey yapamadıklarını iletmiştir.

Avukat görüşmecisi ayrıca Elbistan'da yaşayanların büyük bir kısmının şehri terk ettiğini de eklemiştir. Elbistan merkezde kurulan kriz ve yardım merkezleri ve barınma yerlerinde çocuklar için ayrı bir düzenleme olmadığı gözlenmiştir. Kriz merkezi olarak hizmet veren Cemevi binasında bazı çocukların aile -yakınlarıyla birlikte hizmetlerden yararlandığı gözlenmiştir.

Cemevinin hijyen koşullarının yetersiz olmasının çocukları da etkilediği gözlenmiştir. Yemek ve barınmanın toplu halde gerçekleştiği görülmüştür. Yardım merkezi bahçesinde görüşme yapılan bir yetişkin; havanın çok soğuk olmasından dolayı çocukların ve kadınların başka illere tahliye edildiğini aktarmıştır.

Elbistan ilçesinde 2047 binanın incelendiği, 565 binanın acil yıkılacak, ağır hasarlı durumda olduğu, Pazarcık ilçesinde incelenen bina sayısının 4031, acil yıkılacak, ağır hasarlı, yıkık bina sayısının ise 1752 olarak verildiği öğrenilmiştir.

KAHRAMANMARAŞ/ PAZARCİK (13 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinin nüfusu 70.173 (35384 erkek ve 34789 kadın) 'tür.

GENEL GÖZLEMLER

Pazarcık'ta HDP'nin Kriz Koordinasyon Merkezi'nin bulunduğu Hasan Koca köyüne gidilmiştir. Hasan Koca Mahallesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Hasan Koca Köy Evi Pazarcık şehir merkezinin dışında kalan bir köyde bulunmaktadır. Bu merkezde toplanan yardımların civar köylere ulaştırıldığı görülmüştür.

Merkezin yetkilileri ile yaptığımız görüşmelerde, yardım götürdükleri köylere, depremden itibaren giden ilk kişilerin kendileri olduklarını söylemiştir.

Derneğin bu merkezinde/evinde konaklamanın da mümkün olduğu görülmüştür. Depremde hasar görmediği düşünülen dernek evinin oldukça geniş bahçesinde yardımların organize edildiği izlenmiştir.

Ziyaretimiz esnasında HDP milletvekilleri Necdet İpekyüz, Meral Danış Beştaş ve Garo Paylan ile karşılaşılmıştır. Onların da merkez hakkında bilgi aldıkları görülmüştür. Aynı anda bahçede büyük bir çadırın kurulmaya çalışıldığı anlaşılmıştır.

Bahçenin kapısında insanların sırada beklediği, sırası gelenin içeri alındığı ve ihtiyaçların kendisine verildiği bir dağıtım sisteminin kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu Merkezin, basının da ilgisini çeken bir yer haline geldiği görülmüştür.

Pazarcık'ta ilçe merkezinde yapılan görüşmelerde; ilçede çok sayıda binanın yıkıldığı ya da ağır hasar aldığı bilinmesine rağmen yaşam kaybının az olması, Pazarcık'ın çok fazla göç veren bir şehir olmasına bağlanmıştır. Özellikle yurtdışına göç verdiği için sıklıkla aile büyüklerinin ya da tarım yapanların burada yaşamaya devam ettiği, depremlerle birlikte bunların da Pazarcık'ı terk ettiği, bu şekilde Pazarcık'ın özellikle Kürt, Alevi olan yerli halkının kalmayacağı, şehrin kültürel yapısının tamamiyle değişeceği endişesi taşıdıkları iletilmiştir.

MALATYA (11-13 ŞUBAT 2023)

Malatya ilinde Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde 13 ilçe belediyesi ile 718 mahalle bulunmaktadır. Malatya'nın 2021 TÜİK verilerine göre 808.692 kişilik nüfusu bulunmaktadır.

Malatya Valiliği tarafından verilen bilgiye göre 13 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 1393 kişi hayatını kaybettiği, 6444 kişi de yaralı olarak kurtulduğu belirtilmektedir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresinin 2 Şubat 2023 tarihli istatistiklerine göre Malatya'da Göç İdaresine kayıtlı 31421 geçici koruma altında olan Suriyeli yaşamaktadır.

GENEL GÖZLEMLER

Deprem sonrası 14 ilçe 718 mahalle düzeyinde dağıtım çalışmaları yapılmaya çalışıldığı görülmüştür. 73.000 kişinin farklı kanallarla tahliye edildiği bilgisi edinilmiştir. Bu sayı kendi imkanları ile şehir dışına çıkanlar ve köylere ayrılanları kapsamamaktadır.

Pazarcık ve Elbistan depremleri daha önceki depremlerden farklı olarak kentin tamamını etkilemiş, tedarik zincirini kırmış ve böylece insanları yardımlara zorunlu olarak bağımlı hale getirdiği gözlemlenmiştir. Bu durum arama kurtarma çalışmalarını ve yardım süreçlerini etkilediği gibi bağımlı nüfus sayısını kamu ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini aşan bir orana çıkartmıştır. Kentte az sayıda zincir marketin açık olduğu yapılan gözlemlerde görülmüş, diğer temel ihtiyaçlar konusunda bir tedarik imkânı ve kanalı olmadığı görülmüştür.

Kamusal hizmetlere bakıldığında yollar yıkıntı yerleri dışında açık olmasına rağmen toplu taşımanın işlemediği, ciddi bir çöp sorunu olduğu, geçici çadır yerleşkeleri ve öbekleri etrafında temizlik çalışmaları yapılmadığı, yakılan ambalaj, plastik ve diğer atıkların hava kalitesini önemli oranda düşürdüğü gözlemlenmiştir.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

AFAD kentin her yerinde görünür olmakla birlikte kamu görevlisi olan uzmanları ile gönüllülerin aynı renk kıyafet giymesi ve verdikleri hizmetteki rollerinin belirgin olmaması nedeni ile bilgi aktarımı ve alan kontrolünün yeterli olmadığı izlenimi edinilmiştir.

Benzer bir şekilde, deprem bölgesi dışında kalan yerlerde kente mobilize edilen kamu görevlilerinin önemli bir kısmının, yerel koşullara ve idari yapıya yönelik oryantasyon sürecinden geçirilmediği ve bilgilendirilmediği için yerelle ilgili konularda yönlendirme yapmada yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir.

Doğalgaz/Isınma

Gözlem ziyareti sırasında doğalgaz dağıtımının güvenlik nedeni ile kesildiği görülmüştür.

İhtiyaç Malzemelerinin Dağıtımı

İhtiyaç malzemelerinin şehre düzenli olarak gelmesinin yanı sıra ihtiyaca dayalı ve ihtiyaç sahiplerinin çeşitliliğine yönelik yardım toplama ve dağıtım süreçlerine ilişkin yönetim boşluğu olduğu görülmüştür. Özel grupların ihtiyacı olan malzemelerin (özellikle hasta, kadın, engelli, mülteci ve çocuklar ve çocuk alanları ile ilgili ihtiyaçlar) düzensiz geldiği, tedarik zincirinin kırık olmasından kaynaklı bağımlı nüfusun kentin tamamını kapsamaması, yardım süreçlerinin zorlaşmasına yol açtığı görülmüştür.

İçme Suyu

Elektriğin kontrollü bir şekilde verildiği kentte en önemli sorunlardan biri temiz su olduğu görülmüştür. Depremde hasar görmeyen hastane dahil olmak üzere, musluk suyu borularında ve koyu renkte olduğu için sadece kamu binalarında genel temizlik için kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir.

6 Şubat tarihinde Malatya Valiliği tarafından Twitter üzerinden yapılan açıklamada "Malatya merkezinde Pınarbaşı Kaptaş'tan içme suyu alanların ikinci bir açıklamaya kadar şebeke suyunu içmemesi gerektiği" belirtilmiştir. Görüşülen İl Sağlık Müdürü; su kaynaklarından örnekler alındığını ve sonuçlarının beklendiğini ifade etmiştir.

BARINMA

Temel barınma alanlarının; kamu binalarına yakınlık veya hasar görmeyen binalara yakınlık (AVM) üzerinden kurgulandığı, il afet risk azaltma planlarına göre önceden belirlenmiş yerlerin barınma alanı olarak düzenlenmesinin tercih edilmediği tespit edilmiştir.

Depremi ilk anlarında insanların soğuk hava koşullarının da etkisiyle yıkılmamış, sağlam olduğu düşünülen kamu binalarına sığındıkları anlaşılmıştır. Örneğin yapılan gözlem sırasında Malatya Araştırma ve İlk Yardım Hastanesi'nde 10-12 kişinin kaldığı görülmüştür.

AFAD tarafından kentte 3202 çadır dağıtımı yapıldığı belirtilmiş, bu çadırlarla kentin farklı yerlerinde 20-30 çadırılık, 100 civarı öbekler halinde kurulduğu gözlemlenmiştir. Çadırların kamp düzeninde olmadığı ve buralarda kalan kişilerin kayıt altına alınmadığı tespit edilmiştir.

Malatya Valiliği Kültür Merkezi binası ve avlusunda, Malatya Büyükşehir Belediyesi önündeki alanda ve bir AVM'nin önündeki otoparkta toplu çadır alanlarının oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Malatya Büyükşehir Belediyesi önünde kurulan çadır alanının çevrelenmediği, burada farklı gıda dağıtım gruplarının aynı anda dağıtımına başlamaya başladığı, çocuklara özgü güvenlik önlemlerinin alınmadığı ayrıca gözlemlenmiştir.

Bu alanlarda herhangi bir yetkili ya da koordinasyonu sağlayan bir kişiye rastlanmamıştır. Çadırların beton ya da asfalt zemin üzerine kurulduğu, palet ve izolasyon malzemesi olmadan kış şartlarının uygun olmayacak şekilde düzenlendiği görülmüştür.

Sayısal olarak kaç kişinin ve kaç hanenin kaldığı bir sistem dahilinde takip edilmediği için net bir veriye erişilememiştir.

Barınma alanında henüz çadır dağıtıl(a)mayan ailelerin soğukta beklediği görülmüştür. Çadır içlerinde ısınma amaçlı yerleştirilmiş sobaların, bacalarının birbirine baktığı ve bu durumun çadır alanında hava kalitesini düşürdüğü tespit edilmiştir.

Geçici tuvalet, duş ve benzeri ihtiyaçların yetersiz olduğu, kadın ve çocuklara yönelik düzenlemelerin standart kamp alanları düzenlemesine göre eksik kaldığı gözlemlenmiştir. Sağlık hizmeti mobil ve kamu hastaneleri üzerinden düzenli olarak verildiği anlaşılmıştır.

Hazır Mülteci Kamplarının Kullanılmaması

Görüşmeler sırasında İlde Göç İdaresi denetiminde olan ve geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyelilere hizmet vermek amacıyla 433.000 metrekare alan üzerinde 10.000 kişi barındırma kapasitesine sahip olarak inşa edilmiş olan Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezinin depremedeler için kullanılmadığına ilişkin bilgi de ayrıca açık kaynaklardan edinilmiştir.

Oysa 2020 yılında gerçekleşen Elâzığ depreminde Malatya da etkilenmiş ve barınma ihtiyacı olanlar için kullanılmış olmasına rağmen daha sonra bu merkez kamp statüsünden çıkarılmış ve geçici geri gönderme merkezine dönüştürülmüştür.

MALATYA / DOĞANŞEHİR (12 ŞUBAT 2023)

GENEL GÖZLEM

Malatya'ya bağlı Doğanşehir ilçesi merkezi 12 Şubat tarihinde gözlemlenmiştir. Doğanşehir ilçesinde 205 bina tamamen yıkılırken 763 binada ağır hasar tespiti yapıldığı öğrenilmiştir. Arama kurtarma çalışmalarında 42 kişi enkazdan kurtarılırken, 159 kişinin hayatını kaybettiği bilgisi resmi kanallardan paylaşılmıştır.

İlçe merkezinin genel olarak tenhalaştığı, genelde lokal ve yıkıntı alanları dışında ayrı çadırların kurulduğu gözlemlenmiştir.

Hükümet Konağının bulunduğu ana caddede iki ailenin bir arada, prefabrik bir taksi durağında kaldıkları, babalarının engelli olduğu, bu nedenle arabada oturduğu, bakım süreçleri netleşmediği için ilçeyi terk etmedikleri görülmüştür. Bu kişiler Doğanşehir'den çok kişinin tahliye olduğunu aktarmışlardır.

Çadırları olmayan bu 10 kişi, 2 metrekare kadarlık taksi durağında sırayla uyuduklarını, dışarda ateş yakarak ısınmaya çalıştıklarını, henüz enkaz kaldırma ekiplerinin gelmediğini de belirtmişlerdir.

OSMANİYE (11-13 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Osmaniye ilinin nüfusu 559.405 tir.

GENEL GÖZLEMLER

Osmaniye'de genel olarak yıkımın olduğu mahallelerin sınırlı olduğu, yıkılmış ve hasar görmüş bina sayısının da görece daha az olduğu gözlemlenmiştir.

Osmaniye'de market, eczane vb yerlerin açık olduğu, temel ihtiyaçlara ilişkin tedarik zincirinin çok zarar görmediği izlenimi edinilmiştir.

BARINMA

Osmaniye'de yıkımlar kentin belli bir bölgesinde, İstasyon caddesinde meydana gelmiştir. Evleri hasar görmüş depremzedelerin önemli bir bölümü, evlerinin bahçesine kendi imkanlarıyla kurdukları çadırlarda konaklamaktadır. Bunda evlerin tek katlı olması ve bahçeli olması etkilidir. Bir bölümü de evleri hasar görmeyen tanıdıklarının yanında konaklamaya başlamış ya da deniz kenarında veya yaylada bulunan evlerine gitmiştir.

Kentte kapalı spor salonu konaklama ihtiyacını gidermek için kullanılmakta ve AFAD tarafından kurulan bir çadır kentin olduğu görülmüştür. Bu çadır kentlerde kalan nüfusun oldukça kalabalık olduğu gözlemlenmiştir. Çadırkentten etrafında; diğer kentlerin aksine çevik kuvvet, özel hareket polislerin olduğu, alana giriş çıkışta kontrollerin bu görevliler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çadırkentte çocuklar için psikososyal destek çadırı olarak tanımlanmış iki çadırın olduğu görülmüştür. Çadırkentte çok fazla gönüllünün olduğu, kimin hangi ile uğraştığı konusunda bir sistemin olmadığı, çok karmaşık bir ortamın oluştuğu gözlemlenmiştir.

Depremzedeler ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi ve Yurtlar Kurumuna yerleştirilmiştir. Bu yerlerde her bir odaya bir hanenin yerleştiği bilgisi görüşme yapılan çocuk ve gençlerden öğrenilmiştir. Ancak eski yurtlardan birinde, girişteki büyük bir alanda, oda verilmemiş, kalabalık, akraba ya da tanıdık grupların kaldığı yine iki kız çocuğu tarafından paylaşılmıştır. Kız çocukları ayrıca gece yarısı, tanımadıkları insanların kendilerinin kaldığı alana girip uyuduklarını, bu kişilerin orada çalışan kişiler olduğunu, ayaklarının kendi ayaklarına değdiğini iletmışlerdir.

Çocuk ve gençler, çok yüksek olan bu binalara girmenin depremden sonra bazı kişilerde tedirginlik yarattığını da aktarmışlardır.

Yurtlarda çocuklar için günlük satranç, resim vb. çalışmaların başladığı öğrenilmiştir. Küçük yaş grubu çocuklar; bu etkinliklerde hoşlandıklarını belirtirken ergenlik dönemindeki çocuklar bu etkinliklere katılmak istemediklerini dile getirmiştir.

Osmaniye’de hasarlı olmayan ya da az hasarlı olan binaların olması, bu konuda sorun yaşayan kişilerin sorunlarının daha kolay çözülmesine yardımcı olduğu izlenimi edinilmiştir.

Osmaniye Barosunda yapılan görüşmeler sırasında; kentteki binaların hasar tespitinin başladığı bilgisi verilmiştir. Ancak insanların hasar tespiti raporlarına ilişkin güvensizlik yaşadıklarına tanık olunmuştur. Evine az hasarlı raporu verilen bir avukatın eve giriş yapmak konusunda tedirgin olduğu görülmüştür.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

Osmaniye Barosu ilk günden itibaren temel ihtiyaçlar için bir merkez haline geldiği anlaşılmıştır. Temel ihtiyaç malzemeleri burada toplanıp, ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır. Üniversiteler ve diğer illerin barolarından da destek amaçlı temel ihtiyaç malzemelerinin buraya geldiği belirtilmiştir. Baro yetkileri; bu dağıtım işlevini uzun süre devam ettiremeyeceklerini er geç kendi ana faaliyetlerine dönmek durumunda olduklarını söylemiştir.

AFAD’ın Organize Sanayi Bölgesine tırlarla gelen ihtiyaç malzemelerini yığıldığı, muhtarlar aracılığıyla ihtiyaçların ulaştırılacağı belirtip, ihtiyaç malzemesi almaya gelen depremzedelere hiçbir desteğin verilmediği, baroya bağlı avukatlar tarafından dile getirilmiştir.

Baronun kendisine ulaşan malzemeleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırma konusunda başvuru yaptığını fakat reddedildiği de aktarılmıştır .

Görüşme yaptığımız muhtarlardan biri; belediye çalışanlarının mahalle temsilcisi olarak belirlenip, temel ihtiyaçların onlar aracılığıyla iletmeye çalıştığını ifade etmiştir. Muhtarların sürece dahil edilmediğini de eklemiştir.

AFAD’ın kurduğu çadır kentte Müge Anlı ve Dostları Aşevinin, sıcak yemek dağıtımını yaptığı görülmüştür.

BİLGİYE ERİŞİM

Osmaniye’de önemli sorunlardan biri, binaları yıkılmayan ev sahiplerinin evlerine geri dönüp dönemeyeceğidir. Yapılan hasar tespit çalışmalarına e-devlet üzerinden ulaşan depremzedelerinde bir güvensizlik duygusunun hakim olduğu gözlemlenmiştir. Bu güvensizlik duygusundan istifade etmek isteyen bazı jeoloji ve inşaat mühendislerinin para karşılığında evlerini aletlerle, daha güvenli olacak şekilde hasar tespiti yapabileceklerini söylediği iddiası da İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı tarafından aktarılmıştır.

Bu belirsizlik ve güvensizlik ortamında başka kente kalıcı olarak göç etmeyi düşünen depremzedeler olduğuna tanıklık edilmiştir.

GÜVENLİK

Yıkılmayan ama hasar almış binalara dair emniyet şeridi vb. herhangi bir önlemin alınmadığı görülmüştür.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

Osmaniye’de ihtiyaç malzemelerin dağıtımında Baro’nun önemli bir merkez haline geldiği görülmüştür. HDP’nin de dayanışma çağrısı yaptığı ve temel ihtiyaçların dağıtımında rol aldığı ancak iki HDP üyesinin bu sebeple gözaltına alındığı bilgisine ulaşılmıştır.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİM KONUSUNDA GÜÇLÜK ÇEKEN GRUPLAR

Çocuklar

KYK Yurdunda kalan depremzede çocuklar için satranç, boyama gibi etkinliklerin yapıldığı belirtilmiştir. Görüşme yaptığımız çocuklar, bu etkinliklerin kendilerine iyi geldiğini, deprem anını unutmak için daha çok böyle etkinliklere ihtiyaçları olduğunu, psikoloji alanında çalışanların gelip kendileri ile konuşmalarının iyi olacağını belirtmişlerdir. Çocuklar, deprem olmasa bile sürekli deprem oluyormuş gibi hissettiklerini paylaşmışlardır. Ortak alanlarda kalındığında insanların birbirlerinin sınırlarına saygı duymadıklarını dile getirmişlerdir.

Mülteciler

Mülteciler konusunda halk arasında dolaşan fısıltılar ülke gündeminde yer tutan nefret söylemlerinden farklı olmadığı görülmüştür. Hırsızlık yaptıkları, yağma yaptıklarına dair iddialar sürekli konuşulmakta bu iddiaların hiçbiri, iddiayı dile getirenler tarafından doğrulanamamıştır.

ADANA (11-13 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Adana ilinin nüfusu 2.274.106'dır.

**Adana'da depremin etkilerinin daha sınırlı olması ve Adana'nın depremden ağır etkilenen bölgeye gönderilen yardımlar açısından bir sevk merkezi haline gelmesi nedeniyle raporun bu kısmı daha kısa tutulmuştur. Adana'da yapılan ziyaretler sistemin genel işleyişine dair bilgi edinilmesini sağladığından bu bulgulara raporun giriş kısmında daha geniş yer verilmiştir.*

BARINMA VE BİLGİYE ERİŞİM

Adana'nın özellikle Çukurova ilçesi depremden etkilenmiş ve ziyaret tarihi itibarıyla 11 apartman binası yıkılmıştır. Ancak pek çok kişinin; kullandıkları binaların güvenliğinden endişe duyduğundan, Adana Büyükşehir Belediyesi ve Seyhan Belediyesinin tarafından, farklı faaliyetler için kullandıkları ve sağlam durumdaki merkezlere ve çadır kentlerde ya da kendi buldukları alternatif yerlerde (tek katlı dükkân vb.) kaldıkları görülmüştür.

Belediye eliyle yürütülen hizmetler kapsamında aşevleri de kurulmuştur.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen hasar tespit çalışmasının sonuçlarına güven duyulmaması ve e-devlet üzerinden binalarının durumuna dair öğrendikleri sonuçların ne anlama geldiğinin tam anlaşılabilmesi nedeniyle halkın evlerine dönme konusunda tereddüt yaşadığı çok belirgin şekilde görülmüştür.

TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM

Adana'da belediyeler eliyle işletilen ihtiyaç malzemelerinin dağıtım merkezleri ve aşevleri bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca gündelik yaşam normal seyrinde olduğu için alışveriş merkezleri, kamu kurumları, bankalar vb. çalışmaktadır.

GÜVENLİK

Yıkılmayan ama hasar almış binalara dair koruyucu, dikkat çekici emniyet şeriti, uyarı levhası vb. herhangi bir önlem alınmamıştır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ DURUMU

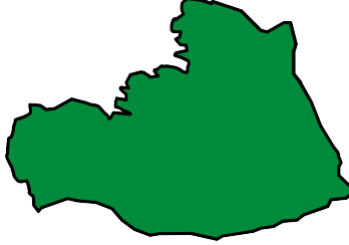
Görüşme yapılan Seyhan Belediyesi Başkan Yardımcısı; Kent Konseyi bünyesindeki yerel örgütlerle yakın çalıştığını aynı sistemin Büyükşehir Belediyesi tarafından da benimsendiğini belirtmiştir. Sistemdeki sorunlardan biri belediyelerin idari yapısının bölge dışından gelen STÖ'lerin Dış İlişkiler Dairesi üzerinden çalışmak sorunda olmasının ilgili departmanların bu gruplarla yakından çalışmasını güçleştirmesidir. Kent Konseyi bileşenlerinin afet sonrası çalışmalara doğrudan nasıl katılacağına dair açık bir mekanizmanın söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİM KONUSUNDA GÜÇLÜK ÇEKEN GRUPLAR

Çocuklar

Seyhan Belediyesi, çocuklara psikolojik destek verme planlarının olduğunu, bu konuda kendi personellerini kullanmaya hazır olduklarını ancak konunun uzmanı örgütlerle de birlikte çalışmak istediklerini belirtmiştir. Ayrıca Adana Barosu Çocuk Hakları Merkezi ile görüşülmüş; deprem bölgesindeki ve hastanedeki kimliği tespit edilemeyen çocuklar ile refakatsiz çocuklar hakkında bilgi alınmıştır. Çocukların durumuyla ilgili olarak medya ve sosyal medyada çok fazla farklı bilginin paylaşıldığını ve gerek Barolar gerekse asli sorumlu olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında koordinasyonun gerektiği söylenmiştir.

ŞANLIURFA (11-13 ŞUBAT 2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) hazırlamış olduğu 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Şanlıurfa'nın nüfusu 2.170.110'dir. Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Eyyübiye, Halfeti, Haliliye, Harran, Hilvan, Karaköprü, Siverek, Suruç, Viranşehir olmak üzere 13 ilçesi bulunmaktadır.

GENEL GÖZLEMLER

Şanlıurfa'da yaklaşık 20 binanın tamamen yıkılmış olduğu, bu yıkımların büyük oranda mültecilerin yoğun oranda ikamet ettiği merkez Haliliye ilçesine bağlı eski bir yerleşim yeri olan Bahçelievler bölgesinde ve Karaköprü ilçesinde yaşandığı öğrenilmiştir.

Herhangi bir kamu binasının yıkılmadığı ancak Gölpınar ilkokulunun kullanılamaz durumda olduğu öğrenilmiştir.

Artçı depremler nedeniyle halkın %80'inin evlerine girmekten kaçındığı ve geceyi araçlarında ya da imkânı olanların yakın köylerindeki veya başka illerdeki köy evleri ya da akrabalarında geçirdiği öğrenilmiştir.

Haliliye ilçesine bağlı Sırrın Mahallesi bina önlerinde rastgele alanlara naylon ve battaniyeler yardımıyla insanların kendi çabalarıyla oluşturduğu en az 5-6 çadır gözlemlenmiştir. Yine Haliliye'deki Uçaksavar Kavşağında tamamen yıkılmış bir bina ve bu binaya yakın bir alanda 20-30 adet AFAD logolu çadırın kurulu olduğu, bu çadır alanının çevresinde lavabo veya duş kabinlerinin olduğu ya da herhangi bir güvenlik önleminin alındığı gözlemlenmemiştir.

Benzin istasyonlarında herhangi bir problem yaşanmadığı görülmüş ancak görüşme yapılan kişiler telefon ve internet erişiminde ilk 2-3 gün sıkıntı yaşandığını belirtmişlerdir.

Şehirde yoğun bir yıkım görüntüsü ile elektrik ve su kesintisi olmadığı, bazı kafe, market ve dükkanlar kapalı olsa da açık yerlerin bulunabildiği, ancak insanların korku nedeniyle şehri terk etmiş olması ya da parklarda ve araçlarında kalmalarından dolayı günlük hayat rutinine dönülemediği, şehrin ıssızlaştığı gözlemlenmiştir.

Ancak 10 Şubat 2023 tarihinde Cumhurbaşkanının Adıyaman'ı ziyareti sırasında Şanlıurfa'nın yarısından çoğunda birkaç saat elektrik kesilerek Adıyaman'da ziyaret yapılacak bölgelere elektrik sağlandığı, daha sonra yeniden elektriklerin geldiği görüşmeler sırasında belirtilmiştir.

KRİZ KOORDİNASYONU VE BARINMA

Yerel bir gazeteci depremin hemen öncesinde Valilik bünyesinde kar yağışı nedeniyle bir kriz masası kurulduğu için bu kriz masasının hemen deprem ile ilgili çalışmaya başladığı, dolayısıyla Urfa'da depreme erken müdahale edilebildiğini ancak çalışmaların koordinasyonunda eksiklikler yaşandığını ve asıl olarak depreme hazırlıklı olunmadığının ortaya çıktığını belirtmiştir.

Gazeteci görüşmeci deprem dolayısıyla bazı kamu binalarının depremzedelere açıldığını ve bunlardan birinin Gençlik Evi olduğunu, kendisinin de burayı ziyaret ettiğini ve koşulların iyi olduğunu eklemiştir. Gözlem ziyareti kapsamında Urfa Barosu'na gidilmiştir. Ziyaret sırasında Urfa Baro Başkanlığının konferans salonunda konaklayan kişiler olduğu ve baronun girişinde depremzedeler için hazırlanan gıda ve giysi yardımlarının tasnif edildiği gözlemlenmiştir.

Baroda; Emek ve Demokrasi Platformu temsilcileri ile görüşme olanağı bulunmuştur. Bu görüşmeye Urfa Barosu, KESK, ÖHD, TMMOB, Eğitim-Sen, Urfa Tabip Odası, SES temsilcileri katılmıştır.

Görüşmede;

- Deprem günü herkesin kendisini ve yakınlarını güvenli bir yere alma çabasında olduğu ancak depremin ikinci günü itibarıyla Baro binasının Platformun kriz, koordinasyon ve konaklama merkezi olarak kullanıldığı, 300 kişilik kongre merkezinin önce avukatlar ve ailelerinin ardından da halkın kullanımına açıldığı, ayrıca yaşlılar için yatakhane olarak kullanılabilecek bir bölümün ayrıldığı, ilk günler korku nedeniyle binayı kullanan kişi sayısı 10-15 civarı olsa da 10 Şubat 2023 gecesi 200 kişinin bu binada konakladığı, barınma sorunu nedeniyle Baro Evinin de depremzedelere açılacağını ve baroya ait kafeteryada depremin ilk gününden itibaren ücretsiz olarak 300 kişilik yemek üretilip sabah ve akşam dağıtıldığı, diğer yardım malzemelerinin de baro binasında toplandığı ve kategorize edilerek ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldığı belirtilmiştir.
- Urfa Barosunun depremin ardından Şanlıurfa ve Adıyaman Barosu ile iletişim içerisinde olarak Adıyaman'da yardım çalışmaları yürüttüğü ifade edilmiştir.
- İlde AFAD'ın depremin ikinci günü itibarıyla harekete geçtiği, çoğunlukla mültecilerin kaldığı bilgisi paylaşılan AFAD çadırlarının 7 Şubat 2023 günü itibarıyla kurulmaya başlandığı ancak ısınmak için soba veya battaniye verilmediği, soba eksikliğinin olduğu söylenmiştir.
- Çadırlara Suriyelilerin yerleştirilmesinin nedeni; bu kişilerin evleri yıkıldıktan sonra gidebilecekleri bir köylerinin, akrabalarının veya tanıdıklarının olmaması, Türkiye vatandaşları gibi çalışana ya da üyesi oldukları kurumların bulunmaması ve devlet yardımına daha fazla ihtiyaç duymaları şeklinde açıklanmıştır.

- Valilik, AFAD ya da başka herhangi bir kamu kurumunun Baro veya platform üyesi diğer kuruluşlardan herhangi biriyle görüşme yapılan tarihe kadar hiçbir iletişim kurmadığı öğrenilmiştir.
- KESK Genel Merkezi tarafından AFAD'a yazılı olarak başvuru yapılarak deprem illerinde sendikaların çalışmalara katılmalarının sağlanmasının talep edildiği ancak herhangi bir yanıt alınmadığı belirtilmiştir.
- Kamu makamlarının yeterince koordinasyon sağlayamadığı, barınma sorununun Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü kongre merkezi ve okulların konaklamaya açılarak çözülmeye çalışıldığı, herhangi bir otel ya da konuk evinin kullanıma açılmadığı belirtilmiştir. Bu durumun depremden etkilenenlerin Urfa, Adıyaman ve depremden etkilenen çevre ilçelerini terk etmelerine, demografik yapıyı etkilemeye yönelik bir teşvik olduğu düşünceleri dile getirilmiştir.
- Daha önce Suruç, Akçakale, Ceylanpınar'da sığınmacılar için kurulmuş ve şu an boş bulunan konteynir kentlerin neden kullanılmadığına ilişkin Ceylanpınar'daki meslektaşları ile görüştiklerini belirtmişlerdir. Onlardan bu konuya ilişkin haber beklerken sığınmacılar için kurulan bu alanın, İl Göç İdaresi ile AFAD arasında mekanının kontrolünün değişimi sırasında, konteynirlerin yağmalandığı ya da satıldığına ilişkin duyular aldıklarını paylaşmışlardır.
- Şanlıurfa'dan depremin şiddetli yaşandığı Suriye'ye yardım için gitmek isteyenlerin olduğu ama sınırda izin verilmediği belirtilmiştir.

HASAR VE DELİL TESPİT ÇALIŞMALARI

Baroda yapılan görüşmede; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının binalara karekod yapıştırdığı, bina sakinlerinin 10 gün içerisinde bu karekodu okutarak binalarının hasar durumunu öğrenilebileceğini belirttiği dile getirilmiştir.

TMMOB üyelerinin gayri resmi olarak Çevre Şehircilik Bakanlığınca kurulan hasar tespit ekiplerinin çalışmalarına katılabildiği, Urfa'da hâlâ 60 kişilik hasar tespit ekibinin görev yaptığı da aynı görüşme sırasında öğrenilmiştir. Hasar tespitlerinin her kata girerek yapılması gerektiği, bazı bina sakinlerinin evde olmaması nedeniyle daireye girerek tespit yapılamadığı ve sürecin bu sebeple zaman alacağı belirtilmiştir.

9 Şubat tarihinde Baro bünyesinde deprem komisyonunun oluşturulduğu, komisyon için tüm avukatlara davet gönderildiği ve 10 Şubat'ta bu komisyonun çalışmaya başladığı, yıkılan binaların müteahhitleri, yapı denetim süreçleri ve tüm sorumlular hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğu ve enkazlardan numune alınmadan enkaz kaldırma çalışmalarının başlatılmaması yönünde talepte bulunduğu, delil tespiti için Adliye Binasına gidildiği ancak yerinde bir hakim bulunmadığı ve 13 Şubat 2023'te delil tespiti çalışmalarına başlanacağı ifade edilmiştir.

CENAZE VE DEFİN İŞLEMLERİ

Şanlıurfa'da enkaz altında canlı olmayanların çıkarılması ile ilgili bir çalışma olmadığı, diğer illerdeki çalışmaların yoğunluğu nedeniyle cenazelerin bekletildiği ifade edilmiştir.

CEZAEVLERİNİN DURUMU

Baro üyesi avukatlar; depremin 2. ve 3. günü Şanlıurfa'daki cezaevlerini ziyaret ettiklerini, genel olarak bir hasar ve sorun bulunmadığını ancak mahpuslarda büyük bir tedirginlik olduğunu gözlemlediklerini, adli ve siyasi tutuklu ve hükümlülere 10'ar dakikalık ek telefon görüşme hakkı tanındığını, ancak halen ailesine ulaşamayan mahpuslara ek telefon hakkı verilmediği bilgisini edindiklerini paylaşmışlardır.

SAĞLIK HİZMETLERİNE VE TEDAVİYE ERİŞİM

Şanlıurfa Eyyübiye Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile tüm özel hastanelerin diğer şehirlerden gelen depremzedelere açıldığı ve tamamen dolu olduğu, Balıklıgöl Hastanesinin acil hizmetlerde kullanıldığı bilgisi paylaşılmıştır.

Şanlıurfa Tabip Odası'nın çalışmalarını Adıyaman'daki 2 noktada bulunan çadır alanlarına yönlendirdiği, doktor ve hemşirelerin dönüşümlü olarak Adıyaman'a gönderildiği, Adıyaman'da seyyar tuvaletlerin bulunmaması nedeniyle salgın hastalıkların başlamasından endişe edildiği de ayrıca ifade edilmiştir.

BİLGİYE ERİŞİM

Yapılan görüşmelerde depremzedelere yönelik deprem sonrası bir bilgilendirme çalışmasına tanık olunmadığı ya da haklar noktasında aydınlatıcı ve yol gösterici bir çalışmaya rastlanmadığı belirtilmiştir.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE ERİŞİMDE GÜÇLÜK YAŞAYAN GRUPLAR

Mülteciler

Urfa Barosu Göç ve İltica Merkezi üyesi bir avukat ile yapılan görüşmede;

- Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezinin, Baro merkezi tarafından deprem günü telefonla arandığı ve binada bir hasar olmadığı hatta kurum müdürü, çalışanları ve yakınlarının kuruma yerleştiğinin ifade edildiği, gıdaya erişimde sorun yaşamadıklarının öğrenildiği aktarılmıştır.
- Malatya ve Hatay'da da binalarda sorun olmadığı, Hatay'daki GGM'de YTS (Yabancı Terörist Savaşçı) kodlular hariç herkesin serbest bırakıldığının öğrenildiği, Şanlıurfa GGM'de ise 730 kişi bulunduğu ve vize yükümlülüğü ihlali gibi hafif cezaları olanlara ilişkin serbest bırakma politikası izlendiğinin, bilgi alındığı gün 10 kişinin serbest bırakılmış olduğunun ve bunun devamının gelmesinin beklendiği belirtilmiştir.
- Göç İdaresinin Veri Güncelleme Merkezinin kapatıldığı ancak yakın zamanda bir rapor yayınlayacak olduğunun bilgisini aldıkları paylaşılmıştır.
- Şanlıurfa'da mültecilerin yoğunluklu olarak Balıklıgöl çevresinde kendi imkanları ile çadırlarını kurdukları ve AFAD'ın Balıklıgöl çevresine yardım ve gıda götürmediği, halkın götürdüğü yardım dağıtımında da basında ve sosyal medyada yer alan dezenformasyon nedeniyle ikinci planda kaldığı, mültecilerin yevmiye usulüyle çalışmaları nedeniyle maddi durumlarının çok daha fazla etkilenmiş olduğu, Urfa'da mülteci alanında çalışan uluslararası STK'ların olsa da bunun yeterli olmadığı ve Urfa'daki yerel gazetecilerin mülteciler üzerinden dezenformasyon içeren haberler ürettiği aktarılmıştır.
- Mültecilerin uçak yolculuğu yapmasının yasak olduğu, yol izin belgesi almadan yola çıkmalarında sorun olmadığı ancak 90 gün içinde izin için başvuru yapmaları gerektiği ve gittikleri yerde kamu kuruluşlarının konaklama olanaklarından yararlanamadıkları ifade edilmiştir.

Deprem sonrasında Belediyenin şehir içi otobüslerinde kalan mültecilerin otobüsleri kirlettikleri gerekçesiyle araçlardan kovuldukları bilgisi de ayrıca paylaşılmıştır.

Türkiye Barolar Birliği Mülteci Hakları Merkezi üyesi avukat ile yapılan görüşmede ise, merkezdeki kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla geçici olarak merkezin kapalı olduğu ancak gelişmeleri takip ettikleri ve deprem bölgesindeki sığınmacılara Göç İdaresinin aşağıdaki duyuruyu yayınladığını anlatmıştır.

- ◆ *Deprem bölgesinden ayrılmak isteyen Suriyeliler gittikleri yerde sadece akrabalarının yanında kalabilecek, başkaca bir planlama olmayacaktır.*
- ◆ *Tüm deprem bölgesi illerinde toplanma alanları belirlenecek olup bu il dışı tahliye masalarına uzman görevlendirilecek ve planlama uzmanlarımız tarafından koordine edilecektir. Toplanma alanları sizlere iletilecektir.*
- ◆ *Suriyeliler THY uçak tahliyesinden yararlanamayacak olup havaalanına girmiş olanlar uçak ile tahliye edilecek ama havaalanına yeni Suriyeli girişlerine müsaade edilmeyecektir.*
- ◆ *Yabancılar toplanma alanlarında koordine edilecek otobüslerle tahliye edilecek ve gitmek istedikleri akrabalarının kimlik ve şehir bilgileri alınacaktır.*

Görüşmede Suriyelilerin uçak tahliyesinden yararlandırılmamasının ayrımcılık olduğu, ayrıca başka illerde akrabaları olmayan sığınmacılar hakkında düzenleme yapılmamasının bu kişiler bakımından hak ihlali olduğu belirtilmiştir.

Diğer hak ve özgürlüklere erişimde güçlük yaşayan grupların durumuna ilişkin herhangi bir gözlem yapılamadığı gibi yapılan görüşmelerde de herhangi bir kamu ya da sivil toplum kurumu ya da koordinasyonunun özel bir önlem aldığı veya program geliştirdiği görülmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

6 Şubat tarihinde yaşanan Kahramanmaraş ve Elbistan merkezli depremler geniş bir coğrafyada milyonlarca insanın yaşamını etkilemiştir. Ancak bu etkinin depremin tüm sonuçlarını kapsayan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Aksine doğal afetler verili toplumsal koşullarda mevcut olan eşitsizlikleri daha da derinleştirmektedir. Bu nedenle doğal afetler sonrasında yürütülecek telafi/tazmin politikaları ve insani yardımlar ile yeniden yerleştirme süreçlerinin katılımcı, şeffaf ve her türlü ayrımcılığı önleyici önlemleri içermesi gereklidir. Bu, ancak tüm süreçlerin insan ve çevre haklarını odağına alan bütüncül bir yaklaşımla planlanması ve izlenmesi ile mümkündür.

Heyet gözlem bulguları afet koordinasyonu, acil müdahale ve insani destekle görevli AFAD, UMKE, KIZILAY ve diğer resmi yapıların ilk üç gün deprem bölgesinde ya hiç bulunmadığını ya da az sayıda ekip bulundurduğunu, bazı bölgelere ise rapor tarihine kadar hiçbir arama/kurtarma/destek ekibinin gitmediğini ortaya koyuyor.

Yaşamını kaybedenler bakımından gerçek sayının resmi olarak açıklananın çok üzerinde olduğu açık; gözlem bulguları ve tüm göstergeler bu yükseklikteki can kaybının arama kurtarma çalışmalarının geç başlaması ve iyi yönetilememesi ile ilgili olduğunu ortaya koyuyor.

Heyetler yaşamlarını kaybedenlerin kimlik tespiti ve defin işlemleri bakımından tüm deprem bölgesinde geçerli standardize edilmiş bir sistem oluşturulmadığını, kimlik tespiti ve defin süreçlerinde büyük sorunlar yaşandığını/gelecekte de yaşanacağını, gömülme hakkına saygı gösterilmediğini, çok sayıda kayıp iddiası bulunduğunu, geride kalan yas tutmasına imkân veren, insan haysiyetine uygun süreçler planlanmadığını saptamış durumda.

Gözlem heyetleri hayatta kalanların tedavi imkanlarına ulaşımı bakımından büyük problemler söz konusu olduğunu hastanelerin yıkıldığı, ağır hasar aldığı durumlarda sağlık personelinin gerekli müdahaleleri yapma sevk, idare yer gösterme, ilaçlara ulaşım konusunda muazzam sorunlar olduğunu bu durumun da sağ kurtarılanların yaşamda kalma ihtimalini olumsuz etkilediğini tespit etti.

Gözlem heyetlerinde yer alan görevliler ve depremzedeler tarafından yapılan yakınmalar arama/kurtarma çalışmalarından başlayarak resmi kuruluşlar/makamlar tarafından temel ihtiyaçların dağıtımındaki yer seçimi/önceliklendirme, dağıtılacak kişi/kesim/grupların seçimi gibi türlü kategorilerde ayrımcılık söz konusu olduğunu Kürt, Alevi, Arap kasabaların, köylerin, mahallelerin desteklerden ya geç yararlandığını ya da hiç yararlanmadığını ortaya koydu. Mültecilerin akıbetleri belli olmayacak şekilde araçlara doldurularak gönderildiğine tanık olundu. Aynı şekilde kırılğan gruplara yönelik hiçbir afet koordinasyon politikası olmadığı, kadınların, çocukların, LGBTİ+'lara özgü ihtiyaçların ayırında olunmadığı gözlemlendi.

Depremzedelerin bilgiye erişim konusunda büyük zorluklar yaşadığı, kişilerin kimliğinin, adreslerinin ve diğer ihtiyaç bilgilerinin e-devlet üzerinden alınması üzerine bir sistem kurulduğu bu sistemin

elektrik/internet/telefon kesintisi ya da telefon, bilgisayar gibi e-devlete girilecek araçların enkaz altında kalması/kullanılamaz halde olması nedeniyle çalışmadığı görüldü. Hiçbir alternatif yol ve yöntem geliştirilmediği, farklı dillerde anonslar yapılmadığı, bütün bu sebeplerle ve koordinasyon eksikliği nedeniyle depremzedelerin bazen birkaç mahalle ötede su ve yiyecek fazlası varken yanı başındaki bir mahallede günlerce su ve yiyeceğe ulaşamadığı anlaşıldı.

Depremzedelerin tahliyesi konusunda da aynı sorunların olduğu, kimliklerini kanıtlayamayanlar bakımından sıkıntı yaşandığı, bir doğrulama ve güvenlik sistemi kurulmadığı görüldü.

Yıkılmamış binalarda hiçbir önlem alınmamış olduğu depremden sağ kurtarılanların daha sonraki arama kurtarma çalışmalarında yaşamlarını kaybettiği genel olarak her konuda bir dağınıklık ve sistemsizlik olduğu gözlemlendi.

Tüm bu koordinasyonun sağlanmasında olumlu bir fark yaratabilecek yerli sivil toplum kuruluşlarının şehirlerin girişlerinde saatlerce bekletildiği, çeşitli engellemelerle karşılaştığı sınır tanımayan doktorlar (MSF) ya da Save the Children gibi kurumların İç İşleri Bakanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı gibi kurumlara yaptığı resmi başvurularına ise cevap verilmediği biliniyor.

ÖN GÖZLEM RAPORU

SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖNERİLER

Öncelikle Bölgede;

- Geçici barınma ihtiyacı çerçevesinde kent merkezlerine ve köylere; kışlık çadır, güvenli ısınma araçları, yakıt, gıda çeşitliliği, bebeklere yönelik mama ve kız çocukları ve kadınlar için ped tedarikinin devamlılığının sağlanması, yetişkin bezleri, çadır izolasyon, battaniye, yatak, çocuk alanları ve oyun setleri, kitap, sosyal etkinlik çadırları öncelikli ihtiyaçların sürekli olarak giderilmesi,
- Geçici barınma alanlarında düzenli sağlık ve psikososyal mekânlarının oluşturulması, yaş gruplarına yönelik mekânsal ihtiyaçlar ve destek programlarının geliştirilmesi ve bu hizmetlerin bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak uygulanması,
- Sivil toplum, hak savunucuları ve yerel basın için güvenli mekân, ekipman ve teknolojik desteklerin (bilgisayar, kamera, powerbank, telefon vb) sağlanması,
- Yerel sivil koordinasyonlar için teknik desteğin verilmesi,

- ◆ Yasal süreçler için uzmanlık desteğinin (delil, davalama ve izleme süreçleri) sağlanması,
- ◆ Çevresel etki, kent planlama ve imarın yeniden başlaması için meslek odalarından uzmanlık desteğinin alınması.
- ◆ Kısa dönem ihtiyaçlarının karşılanması, uzun dönemde topluluk güçlendirme ve kalkınma süreçlerine başta hak ve özgürlüklere erişimde güçlük yaşayan gruplar olmak üzere herkesin dahil edilmesi için sivil toplum desteğinin yönlendirilmesi,
- ◆ Kamu personeline yönelik süpervizyon ve psikososyal destek mekanizmalarının oluşturulması,
- ◆ Meslek odaları, sendikalar ve kamu sendikalarına yönelik idari süreçlerinin normalleştirilmesi için destek çalışmalarının yürütülmesi,
- ◆ Tarım ve hayvan birlikleri ile ihtiyaç çalışması yapılması ve sonuçlarına göre destek sağlanması,
- ◆ Ticaret ve sanayi odaları ile birlikte yapılacak çalışmalara göre ihtiyaçların tespiti ve ticari hayatın normalleşmesi için gerekli planlamaların yapılması için teknik desteklerin sağlanması,
- ◆ Uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum örgütleri, kalkınma ve insani yardım kuruluşları için güvenli ortak çalışma alanları oluşturulması,
- ◆ AFAD personeline kamp yönetimi ve kamplarda katılımcı, insan haklarına dayalı bir hizmet sunumu için güçlendirici süreçlerin işletilmesi, bu konuda sivil toplumdan destek alınması,
- ◆ Yerel sivil koordinasyon birimlerinin oluşturulması,
- ◆ Travma ve yas süreçleri ile ilgili yaygın psikososyal çalışmaların başlatılması,
- ◆ Günlük ticari hayat ile ilgili hızlı ve ivedi normalleşme adımlarının atılması,
- ◆ Yoksul, yoksun, hak ve özgürlüklere erişimde güçlük çeken gruplar için orta ve uzun dönemli gıda bankası, giysi bankası, ilaç bankası oluşumlarının sivil toplum ve yerel yönetimler işbirliği ile kurulması ve işletilmesi,
- ◆ Prefabrik ve çadır kentlere yönelik düzenli ve ücretsiz ulaşım desteğinin sağlanması,

- ◆ Prefabrik ve çadırkentlerde katılımcı bir yönetim anlayışı çerçevesinde cinsiyet ve yaş gruplarına uygun katılım mekanizmalarının oluşturulması,
- ◆ Hak süreçleri ile ilgili kamu düzenlemelerinin düzenli aktarılması, çok dilli şekilde bilgilendirmelerin yapılması, bu çerçevede 7/24 hizmet verecek bir hat vb. merkezi uygulamaların yapılması,
- ◆ Kent dışında yaşamlarının sürdürenlere yönelik kamu erişim ve destek noktalarının kurulması, kentlerde yaygın yerleşimler dikkate alındığında mobil birliklere öncelik verilmesi,
- ◆ Çocuklara yönelik her türlü şiddetin, ihmal ve istismarın önlenmesine ilişkin, erişilebilir, güvenli mekanizmalarının ve izlem süreçlerinin kurulması,
- ◆ Göç edilen illerde yerleşik vatandaşların yaşam düzeylerinin bozulmaması için makro ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınması, Kira, gıda ve benzeri ihtiyaç alanlarına kamu sınırlaması getirilmesi

gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca;

Yerel ve merkezi düzeyde resmi makamların deprem öncesi, deprem sırası ve sonrasında yaşanan tüm sorunlardaki sorumluluklarını kabul etmesi ve yurttaşlardan özür dilemesi ayrıca sorumluların görevde kalmamasının sağlanması gerekmektedir.

Bilimsel olarak yaklaşmakta olduğu bilinen deprem için önceden yapılan hiçbir planlamaya uymayan ve gerekenlerin yapılmamasında sorumluluğu olanların hesapverir kılınması ve yargısal süreçlerin daha önceki depremlerden sonra olduğu gibi cezasızlıkla sonlanmaması için önlem alınması oldukça önemlidir.

Yıllar sürebilecek hukuk mücadelesinin acılı depremzedeleri yıldırmasın sağlamak, daha hızlı işleyebilecek onarıcı mekanizmalar düşünmek ve hukuksal süreçleri sosyolojik süreçlerle birbirini tamamlayacak şekilde planlamak gerekmektedir. Bu açıdan enkaz kaldırma, delil toplama ve soruşturma süreçlerinin zamanında, kapsamlı, tarafsız ve etkili şekilde yürütülmesi son derece önemlidir.

Milyonlarca insanı doğrudan, milyonlarca insanı da dolaylı olarak derinden etkileyen bu yıkımın ve hataların hem bireysel hem de kolektif hafızamızda yol açtığı tahribatı insan haysiyetine yakışır hafızalaştırma, çevre ve kültür politikaları ile ele almak gerekmektedir.

Yıkım sonucunda ortaya çıkan molozların/hafriyatın ekoloji ve insan sağlığı açısından hiçbir risk oluşturmayacak şekilde saklanması acil olarak planlanmalıdır.

Yaşanan depremin büyüklüğü, yaygınlığı ve tahribatın derinliği hesaba katılarak; uzun süreli, insan hakları ve çevre odaklı, mutlaka katılımcı mekanizmaları işleterek yeniden güçlenme süreçleri planlanmalıdır.

Yüzbinlerce insanın sevdiğini kaybettiği, milyonların evsiz kaldığı, hatıralarının ve yaşam alanlarının yok olduğu geçim kaynaklarını kaybettiği, göç etmek zorunda kaldığı, büyük bir kültürel mirasın zarar gördüğü bu büyük tahribatın ortaya çıkardığı sorunları; yas haktan, gömülme hakkına, hayatta kalanların iyilik hali için yapılması gerekenlerden doğru sosyal, kültürel ve nüfus politikaları geliştirmeye kadar bütünlüklü ele alacak, insan haklarına dayalı ayrımcı olmayan politikalarla, yerel ve merkezi düzeyde çözülmesi sağlanmalıdır.

Bundan sonraki sürecin, sivil toplumun da dahil edildiği katılımcı bir perspektifle, şeffaf bir şekilde yönetilmesi, ihtiyaçların doğru saptanması, doğru politikalar oluşturulması, denge ve denetleme bakımından oldukça önemlidir.

Böylesi bir yıkımın ardından onarım ve yeniden yapılanma sürecinin yerel halk, kurumlar, uzman meslek kuruluşları, akademi ve sivil toplum ile işbirliği halinde yürütülmesi zorunludur.

Türkiye’de -yaşam kayıpları dışında- ortaya çıkan her yıkımın her bir boyutunu uluslararası standartlarda onarmaya katkıda bulunacak her türlü akademik, bilimsel, insani ve sivil toplum birikimi var. Bu birikimden yararlanma iradesinin acilen gösterilmesi gerekmektedir.

Üyeleri depremden etkilenen ve kimi mekanlarını kaybetmiş olan yereldeki hak temelli STÖler bir program çerçevesinde acilen desteklenmelidir.

Kamu hizmetlerinin (refakatsiz çocukların koruma altına alınması, psikolojik destek, eğitim ve sağlık hizmeti vb.), devlet olanakları ile desteklenen (çoğu dernek, vakıf vs. olarak geçen) din temelli örgütlenmeler tarafından ikame edilmesinin önüne geçilmelidir. Bunlar, ortaya çıkan güven eksikliğinin azaltılmasına yönelik en önemli adım olacaktır.

Barınma sorununa çözüm olarak hızla ilan edilen toplu konut projeleri durdurulmalı, rafta bekleyen hazır projeler kullanılmamalı ve bunların yerine kentin bütünü düşünülerek halkın ve ilgili meslek odalarının katılımıyla özgün projeler geliştirilmelidir.

Kamu binalarının ağır hasar görmüş olması ve depolama, barınma ve bu kurumların asli hizmetlerini yerine getirememesi açısından büyük soruna neden olmuştur. Bu hizmetlerin sağlanması için hızla yeni yerler sağlanmalı, kamu kaynaklarının kullanıldığı mevcut binaların durumuna ilişkin sorumluların hesap vermesi için hızla harekete geçilmelidir.

